

HET KIND IN VLAANDEREN 2008

Kind & Gezin
kind is koning

Het opmaken van een nieuwe uitgave van Het kind in Vlaanderen is telkens opnieuw een enorme opdracht, zelfs bij een twaalfde editie. We zijn dan ook zeer blij u het nieuwe rapport vol met boeiende cijfers te kunnen aanbieden.

De vragen

Door het jaar heen trachten we ons een idee te vormen van de vragen over aspecten van de leefsituatie van jonge kinderen waarop mensen een antwoord zoeken. Velen nemen hiervoor contact op met Kind en Gezin. Bijna dagelijks krijgen wij vragen van journalisten, studenten, onderzoekers, politici, beleidsmedewerkers, ... over heel uiteenlopende onderwerpen die te maken hebben met jonge kinderen en hun gezinnen. We trachten deze vragen met Het kind in Vlaanderen zo veel mogelijk recurrent te beantwoorden. Het geboortecijfer is wellicht het cijfer waar de meeste interesse naartoe gaat. Hierbij is het belang-

rijk om erop te wijzen dat er geen simpel antwoord is op de vraag naar het juiste aantal geboorten in een bepaald jaar. Gaat het over het officiële geboortecijfer dat enkel de geboorten bij de 'de jure'-bevolking in aanmerking neemt of worden alle geboorten geteld? In onze steeds meer diverse samenleving is het belangrijk om ook oog te hebben voor wat niet wordt gevat in de officiële statistieken.

De bronnen

Een toenemend aantal gegevens wordt door Kind en Gezin zelf ingezameld. Een belangrijke gegevensbron is de Ikaros-databank van Kind en Gezin, een databank waarin de medewerkers van Kind en Gezin gegevens registreren over alle kinderen in Vlaanderen waarmee zij in contact komen. Naast het geboortecijfer levert deze databank ons zeer actuele en accurate gegevens over borstvoeding, over het aandeel allochtone kinderen, over het aandeel

kinderen dat opgroeit in een kans-arm gezin, ... Ook over het gebruik van formele kinderopvang verzamelt Kind en Gezin belangrijke gegevens. We vullen dit aan met gegevens uit officiële statistieken en met gegevens uit wetenschappelijke onderzoeken.

Een balans

Met de voortdurende toename van het aantal geboorten vanaf 2003 wordt de kloof tussen de kinderwens en het gerealiseerde kinderaantal allicht een beetje gedicht. De toename van het aantal kinderen houdt wel een grote uitdaging in voor de dienstverlening aan gezinnen met jonge kinderen.

In het algemeen kunnen we stellen dat het merendeel van de in Vlaanderen geboren kinderen het vrij goed heeft. In dit rapport zien we duidelijk een aantal positieve punten. De meeste jonge kinderen leven bij

hun natuurlijke vader en moeder. De arbeidsparticipatie ligt hoog, met een toenemend aantal gezinnen dat in deze leeftijdsfase van de kinderen kiest voor een 'anderhalve' baan. Jonge gezinnen hebben mogelijkheden om hun arbeidstijd aan te passen aan hun specifieke behoeften. Zij krijgen ook in grote mate ondersteuning van grootouders. De deelname van kinderen aan formele opvang is zeer hoog. Al op heel jonge leeftijd krijgt een groot aantal kinderen bijkomende kansen op ontwikkeling in de kinderopvang. Er is de lichte maar voortdurende toename van borstvoeding. Jonge kinderen in Vlaanderen zijn in zeer hoge mate en correct gevaccineerd tegen de voornaamste infectieziekten. De voorbije jaren is de vaccinatiegraad nog toegenomen.

Blijvende aandachtspunten voor het beleid zijn het aantal jonge kinderen in een gezin met kansarmoede of een verhoogd armoederisico en de minderjarigen die het slachtoffer zijn

van kindermishandeling of -verwaarlozing.

En hoewel het aantal gevallen van wiegedood onlangs opnieuw is gedaald, verdient de zuigelingensterfte aandacht.

We hopen dat dit rapport over de leefsituatie en het welzijn van jonge kinderen een bruikbaar instrument is voor wie betrokken is bij de evaluatie van het gevoerde beleid en bij de verdere ontwikkeling van de dienstverlening aan jonge kinderen. En tot slot hopen we dat dit rapport de maatschappelijke aandacht voor het reilen en zeilen van kinderen in Vlaanderen zal stimuleren.

Veel leesgenot!

Bea Buysse
Wetenschappelijk adviseur

1. De kinderbevolking

1.	Aantal geboorten	12
1.1.	Het officiële geboortecijfer	12
1.2.	Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister	14
1.3.	Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin	14
1.4.	Vooruitzichten aantal geboorten	14
2.	Aantal jonge kinderen	16
2.1.	Evolutie aantal jonge kinderen en officiële vooruitzichten - de 'de jure'-bevolking	16
2.2.	Vooruitzichten inzake het aantal kinderen onder de 3 jaar volgens Kind en Gezin	17
3.	Nieuwkomers en vertrekkers: immigranten, emigranten, adoptiekinderen, asielzoekers	18
3.1.	Immigranten en emigranten	18
3.2.	Adoptiekinderen	18
3.3.	Minderjarige asielzoekers	21
4.	Achtergrondgegevens en duiding bij de demografische evoluties	22
4.1.	Kinderwens	22
4.2.	De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest	25
4.2.1.	De totale vruchtbaarheid	25
4.2.2.	De totale vruchtbaarheid bij Belgische en niet-Belgische vrouwen	25
4.2.3.	De totale vruchtbaarheid naar provincie	26
4.2.4.	Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid	26
4.2.5.	Einde van het uitstel van het eerste kind?	27
4.2.6.	Hogere vruchtbaarheid, grotere gezinnen?	27
4.3.	Abortus	30
4.4.	Zwangerschappen bij tieners	31
5.	De Europese context	33
5.1.	Geboorten	33
5.2.	Aantal jonge kinderen	44
5.3.	Interlandelijke adoptie	47

2. Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit geduid

1. Twee- of eenoudergezin?	52
2. Gezinstype	53
3. Kind alleen?	55
4. Kinderen, de hele tijd thuis wonend of niet	55
5. Origine	56
6. De gezinstaal	57
7. Grijzende ouders?	58
8. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind	60
9. Jonge kinderen en grootouders	60
10. Achtergrondgegevens	61
10.1. Relatievorming	61
10.1.1. Aantal huwelijken tussen personen van een verschillend geslacht	63
10.1.2. Aantal holebihuwelijken	63
10.1.3. Leeftijd bij huwelijk	63
10.1.4. Nieuwe samenlevingscontracten	64
10.2. Relatieontbindingen	65
10.2.1. Echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht	65
10.2.2. Echtscheidingen van holebi's	65
10.2.3. Stopzettingen samenlevingscontract	65
11. De Europese context	66
11.1. Gezinnen waarin jonge kinderen leven	66
11.2. Huwelijken en echtscheidingen	68

3. Tewerkstelling in gezinnen van jonge kinderen

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen	72
2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen	76
3. Waarom hebben ouders van jonge kinderen geen betaalde baan?	79
4. Waarom werken ouders van jonge kinderen deeltijds?	81
5. Gezinsvriendelijke regeling van de arbeidstijd?	81
6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen	83
7. En de grootouders?	86
8. De Europese context	87
8.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen	87
8.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene	91

4. Welvaart, armoede en kansarmoede

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen	94
2. Verhoogd armoederisico	94
3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen	97
4. Niet-monetaire ontbering	97
5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precaire financiële situatie of een precaire inkomensbron	98
5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald	98
5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie	99
5.3. Kinderen in gezinnen met leefloon	99
6. Kinderen in kansarme gezinnen	100
7. Kinderen in een gezin met een precair verblijfsstatuut	102
8. Woonstatuut	102
9. Aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin	103
10. De Europese context	104
10.1. Verhoogd armoederisico	104

5. Kinderen en externe opvoedingsmilieus

1. Kinderen en kinderopvang	108
1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?	108
1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar	109
1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar	112
1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?	114
1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?	114
1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang	116
1.3. Opvang van zieke kinderen	122
1.4. Welbevinden en betrokkenheid	122
1.4.1. Bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren	122
1.4.2. Tijdens de opvang	124
2. Buitengewoon onderwijs	126
3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening	128
3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin	128
3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand	129
4. De Europese context	131
4.1. Overzicht van kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd	131
4.2. Gebruik van kinderopvang en onderwijs door kinderen beneden de school- of leerplichtleeftijd	131

6. Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

1.	Gegevens over zwangerschap en bevalling	138	7.	De Europese context	166
1.1.	Zwangerschapsbegeleiding	138	7.1.	Levensverwachting bij de geboorte	166
1.2.	Plaats van de geboorte en duur van het verblijf in de kraamkliniek	139	7.2.	Keizersneden	168
1.3.	Gegevens over de bevalling	139	7.3.	Geboortegewicht	169
2.	Levensverwachting	140	7.4.	Aangeboren afwijkingen	170
3.	Sterfte	140	7.5.	Sterfte	172
3.1.	Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest	140	7.6.	Wiegendood	175
3.1.1.	In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar	140	7.7.	Sterfgevallen door een ongeval	176
3.1.2.	Bij kinderen onder de 12 maanden	141	7.8.	Sterfgevallen als gevolg van kindermishandeling	178
3.2.	Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest	144	7.9.	Overgewicht bij kinderen van 6 tot 12 jaar	179
3.2.1.	Bij kinderen onder de 12 maanden	144			
3.2.2.	Bij kinderen van 1 tot 15 jaar	146			
3.3.	Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar	149			
4.	Morbiditeit	151			
4.1.	Handicaps	151			
4.1.1.	Aangeboren afwijkingen	151			
4.1.2.	Officieel erkende handicap of invaliditeit	153			
4.2.	Aangeboren gehoorverlies	154			
4.3.	Ziekten en aandoeningen	155			
4.4.	Tandbederf	157			
4.5.	Overgewicht bij kinderen van 2 tot 12 jaar	158			
4.6.	Kinderen met psychosociale en/of emotionele problemen	158			
4.7.	Ziekenhuisopnames	159			
5.	Slachtoffers van ongevallen in het verkeer	159			
6.	Kindermishandeling	161			

7. Gezond en veilig leven?

1. De voeding van het jonge kind	182
1.1. Startvoeding	182
1.2. Duur van de borstvoeding	185
2. Vaccinatiegraad	187
3. Geneesmiddelengebruik	188
4. Gebruik van alternatieve geneeskunde	189
5. Mondhygiëne van jonge kinderen en voedingsgewoonten die de mondgezondheid beïnvloeden	190
6. Roken tijdens de zwangerschap	191
7. De woonomstandigheden	192
8. Verhuis	194
9. De Europese context	195
9.1. Borstvoeding	195
9.2. Vaccinatiegraad	196
9.3. Mondhygiëne van jonge kinderen	197
9.4. Problemen op het vlak van huisvesting	197

HOOFDSTUK 1
De kinderbevolking

Voor al wie betrokken is bij de zorg voor kinderen op zeer jonge leeftijd, is het belangrijk om te weten hoe groot de aankomende groep jonge kinderen is. Het aantal geboorten en het aantal kinderen per leeftijdsjaar zijn belangrijke parameters voor het uittekenen van het aanbod van voorzieningen voor jonge kinderen.

We staan in dit hoofdstuk dan ook uitvoerig stil bij het aantal geboorten in 2008. Naast het officiële geboortecijfer geven we ook het aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister. We presenteren ook het geboortecijfer volgens de registratie van Kind en Gezin, dat een nog vollediger cijfer is.

Vervolgens schetsen we de kinderbevolking naar leeftijd. We bekijken ook hoeveel kinderen er immigreren naar en emigreren uit het Vlaamse Gewest. We zoomen in op de kinderen die voor adoptie in een gezin geplaatst werden en op de minderjarige asielzoekers.

Naast de basisbevolkingscijfers geven we ook duiding bij de cijfers en bij de evoluties. Een belangrijk punt zijn de evoluties op het vlak van de vruchtbaarheid van vrouwen. En we kijken ook vooruit naar de komende jaren.

Tot slot plaatsen we de cijfers ook in een Europese context. We vergelijken de cijfers van het Vlaamse Gewest met die van de landen van de EU-15.

1. Aantal geboorten

Voor Vlaanderen bestaan er verschillende geboortecijfers. In de eerste plaats is er het *officiële geboortecijfer* dat door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie (voorheen NIS) wordt opgemaakt op basis van het rijksregister. Het officiële geboortecijfer betreft de geboorten bij de 'de jure'-bevolking, zijnde de Belgische en de buitenlandse bevolking. Naast deze geboorten bij de 'de jure'-bevolking zijn er ook de *geboorten bij asielzoekers*. Deze geboorten worden geregistreerd in het wachtregister. Dit aantal moet dus bij het officiële geboortecijfer worden geteld. Maar ook Kind en Gezin beschikt over een databank met de geboorten en kan dus een 'geboortecijfer' opmaken. Kind en Gezin registreert de geboorten o.a. via de contacten in de kraamklinieken en via de huisbezoeken. Het *geboortecijfer volgens Kind en Gezin* omvat alle geboorten, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders.

1.1. Het officiële geboortecijfer*

Aanzienlijke toename van het officiële geboortecijfer: in 2008 waren er ruim 4% geboorten meer dan in 2007

Het officiële geboortecijfer ligt merkkelijk hoger dan in 2007. In 2008 (voorlopig cijfer) waren er in het Vlaamse Gewest 68 394 geboorten of 2 705 (4,1%) meer dan in 2007 (zie tabel 1.1). Vergeleken met het dieptepunt 2002 waren er in 2008 8669 geboorten meer (zie grafiek 1.2). 50,9% van de levendgeborenen zijn jongens; 49,1% zijn meisjes (2007; 2008 nog niet beschikbaar) (zie tabel 1.3).

** Betreft de geboorten bij de Belgische vrouwen en bij de buitenlandse vrouwen die worden geregistreerd in het vreemdelingenregister (bij de 'de jure'-bevolking). Sinds 1 februari 1995 maken kandidaat-vluchtelingen geen deel meer uit van de 'de jure'-bevolking*

Officieel geboortecijfer

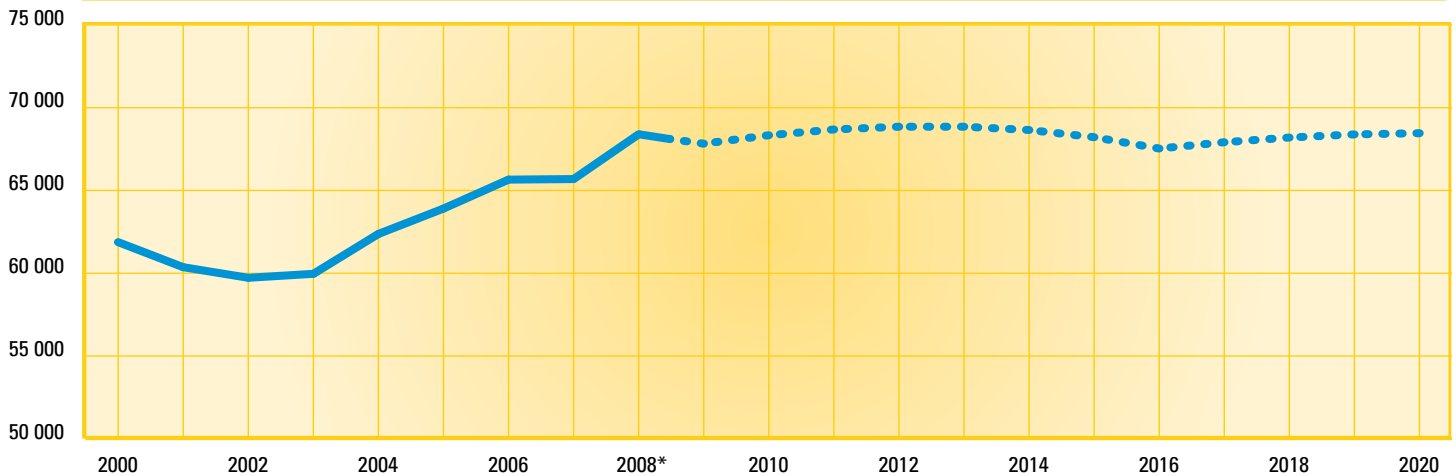
2007	65 689
2008*	68 394

1.1 Aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken en FOD Economie op basis van het rijksregister (gegevens 2008)

* Voorlopig cijfer

1.2 Evolutie van het aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest sinds 2000 ('de jure'-bevolking) en vooruitzichten 2009 tot 2020

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken en FOD Economie op basis van het rijksregister (gegevens 2008)

Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

* Voorlopig cijfer

Aantal geboorten naar geslacht

	Aantal	%
Jongens	33 432	50,9
Meisjes	32 257	49,1

1.3 Aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest naar geslacht - 2007 ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Geboorten per provincie

	2007	2008*	% evolutie
Antwerpen	19 354	20 380	+ 5,4
Vlaams-Brabant	11 147	11 350	+ 1,8
West-Vlaanderen	11 332	11 777	+ 3,9
Oost-Vlaanderen	15 348	16 176	+ 5,3
Limburg	8 508	8 711	+ 2,5

1.4 Aantal levendgeborenen per provincie ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken en FOD Economie op basis van het rijksregister (gegevens 2008)

* Voorlopige cijfers

In tabel 1.4 geven we het aantal geboorten *per provincie* weer. In de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen is het aantal geboorten het meest gestegen, respectie-

velijk met 5,4% en met 5,3%. In West-Vlaanderen steeg het geboortecijfer met 3,9%, in Limburg met 2,5% en in Vlaams-Brabant met 1,8% (zie ook grafiek 1.5).

De kinderbevolking

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2008

1.2. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister*

Jaarlijks worden er in het Vlaamse Gewest een aantal kinderen geboren die niet vervat zijn in het officiële geboortecijfer. Het gaat om kinderen van asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk werd verklaard. In 2008 werden er 379 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit is 6,9% minder dan in 2007.

In tabel 1.6 geven we dit aantal geboorten ook per provincie. 40% van deze kinderen woont in de provincie Antwerpen. In de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant zien we van 2007 naar 2008 een toename; in de andere provincies een afname.

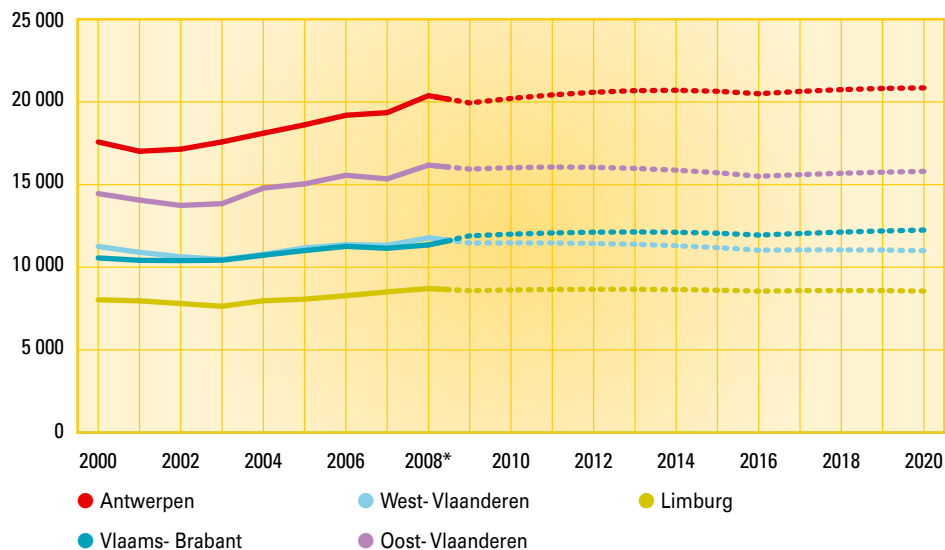
* In dit register worden de asielzoekers ingeschreven vanaf de eerste aanmelding. Dit register omvat dus zowel de asielzoekers in de ontvankelijkheidsfase als de ontvankelijk verklaarde asielzoekers. De verplichting om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven trad in werking op 1 februari 1995

1.3. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin*

Kind en Gezin registreerde in 2008 3,3% meer geboorten dan in 2007

In 2008 registreerde Kind en Gezin 70 187 geboorten bij moeders met woonplaats in het Vlaamse Gewest. Dit is 2250 of 3,3% meer dan in 2007 (zie tabel 1.7). Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin ligt

Evolutie geboorten en vooruitzichten per provincie

1.5 Evolutie van het aantal levendgeborenen per provincie sinds 2000 ('de jure'-bevolking) en vooruitzichten 2009 tot 2020
Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken en FOD Economie op basis van het rijksregister (gegevens 2008)
* Voorlopige cijfers

iets hoger dan het totaal van het officiële geboortecijfer en het cijfer van het wachtregister (+1414 of 2,1%). Dit hoeft niet te verwonderen, gelet op het feit dat er personen illegaal in Vlaanderen verblijven en administratieve inschrijvingen of inwijkelingen door het rijksregister pas worden genoteerd als het kind in de praktijk al enige tijd in het land verblijft.

In tabel 1.7 geven we ook de evolutie van het geboortecijfer volgens Kind en Gezin *per provincie*. In de provincies Oost-Vlaanderen (+4,8%), Antwerpen (+4,4%) en West-Vlaanderen (+3,3%) was de toename het grootst. In de provincies

Limburg (+1,9%) en Vlaams-Brabant (+0,6%) was de toename beperkter.

* 2008: voorlopige cijfers

1.4. Vooruitzichten aantal geboorten

Het Federaal Planbureau en de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie publiceerden in 2008 nieuwe bevolkingsvooruitzichten voor de periode 2007 tot 2060*.

* Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

Geboorten wachtregister

	2007	2008*	% evolutie
Antwerpen	141	150	+ 6,4
Vlaams-Brabant	48	50	+ 4,2
West-Vlaanderen	79	69	- 12,7
Oost-Vlaanderen	86	64	- 25,6
Limburg	53	46	-13,2
Vlaams Gewest	407	379	- 6,9

1.6 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie

Bron: rijksregister

* Voorlopige cijfers

Uitgaande van de waargenomen bevolking op 1 januari 2007 en de geboorten in 2006 werden prognoses gemaakt, o.a. voor de geboorten.

In grafiek 1.2 zijn de prognoses opgenomen voor het Vlaamse Gewest en in grafiek 1.5 de prognoses voor de Vlaamse provincies.

Volgens deze prognoses zou het officiële geboortecijfer nog licht stijgen tot 2012-2013. Maximaal zou het geboortecijfer uitkomen op 68 852, of nog een toename met bijna 5% tegenover 2006.

Geboortecijfer Kind en Gezin

	2007	2008*	% evolutie
Antwerpen	20 106	20 983	+ 4,4
Vlaams-Brabant	11 582	11 653	+ 0,6
West-Vlaanderen	11 669	12 049	+ 3,3
Oost-Vlaanderen	15 819	16 576	+ 4,8
Limburg	8 761	8 926	+ 1,9
Vlaams Gewest	67 937	70 187	+ 3,3

1.7 Aantal levendgeborenen geregistreerd door Kind en Gezin naar woonplaats bij geboorte - Vlaams Gewest per provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopig cijfer

2. Aantal jonge kinderen

2.1. Evolutie aantal jonge kinderen en officiële vooruitzichten - de 'de jure'-bevolking

Zowel het aantal kinderen onder de 3 jaar als het aantal kinderen van 3 tot 6 jaar nam toe, elk met ruim 3200

Het *aandeel* van kinderen onder de 3 jaar in de bevolking bedraagt 3,22% en nam licht toe van 2007 naar 2008. Het aandeel van de kinderen van 3 tot 6 jaar nam eveneens licht toe, van 3,06% naar 3,09%. Het aandeel kinderen van 6 tot 12 jaar bedroeg 6,43% en nam licht af van 2007 naar 2008 (zie tabel 1.8).

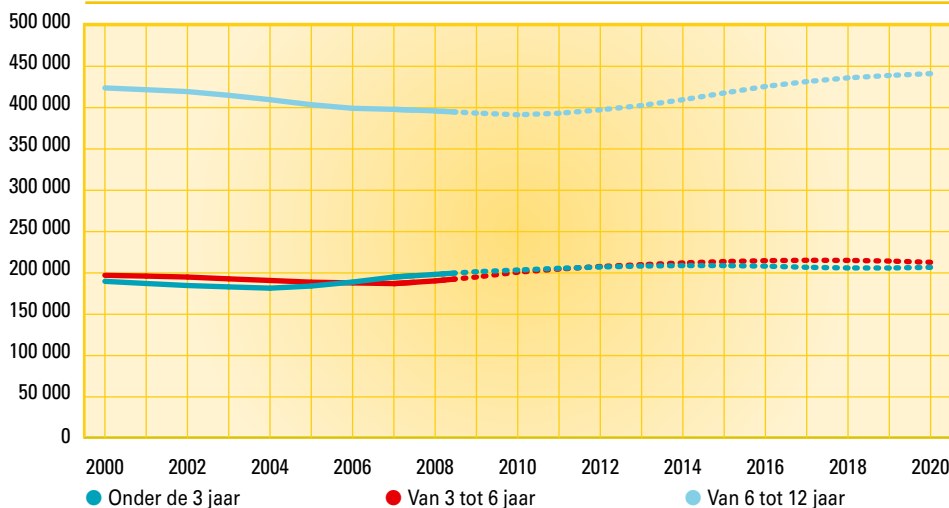
Op 1 januari 2008 telde het Vlaamse Gewest 198 249 kinderen onder de 3 jaar; van 3 tot 6 jaar waren er 190 345 kinderen en van 6 tot 12 jaar waren er 306 050 kinderen. De evolutie van het *aantal* kinderen verschilt naargelang van de leeftijdsgroep. Tegenover 2007 is het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaamse Gewest gestegen met 3234 (+1,7%) en het aantal kinderen van 3 tot 6 jaar met 3250 (+1,7%). Het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar is gedaald met 1866 (-0,5%) (zie tabel 1.8 en grafiek 1.9). Voor de totale groep kinderen onder de 12 jaar komt dit neer op een stijging met 4618 kinderen, of 0,6%.

	Aantal		Aandeel in de bevolking	
	2007	2008	2007	2008
Onder de 3 jaar	195 015	198 249	3,19	3,22
Van 3 tot 6 jaar	187 095	190 345	3,06	3,09
Van 6 tot 12 jaar	397 916	396 050	6,50	6,43
Totaal onder de 12 jaar	780 026	784 644	12,75	12,73

1.8 Aantal jonge kinderen in het Vlaamse Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari) - 'de jure'-bevolking

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Evolutie aantal kinderen en vooruitzichten

1.9 Evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest sinds 2000 en vooruitzichten 2009 tot 2020 (op 1 januari)

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

De in mei 2008 gepubliceerde bevolkingsvooruitzichten voor de periode 2007-2060* bevatten prognoses over het aantal jonge kinderen.

In grafiek 1.9 zijn de prognoses opgenomen voor het Vlaamse Gewest over het aantal kinderen onder de 3 jaar, kinderen van 3 tot 6 jaar en kinderen van 6 tot 12 jaar.

Voor de kinderen onder de 3 jaar wordt rekening gehouden met een stijging tot 2014. Begin 2014 zouden er ongeveer 6,8% meer kinderen onder de 3 jaar zijn dan op 1 januari 2007.

Voor de kinderen van 3 tot 6 jaar wordt een toename verwacht tot 2018. Voor de kinderen van 6 tot 12 jaar brengen de komende jaren, tot 2011, nog een lichte daling. Daarna volgt er een periode van toename.

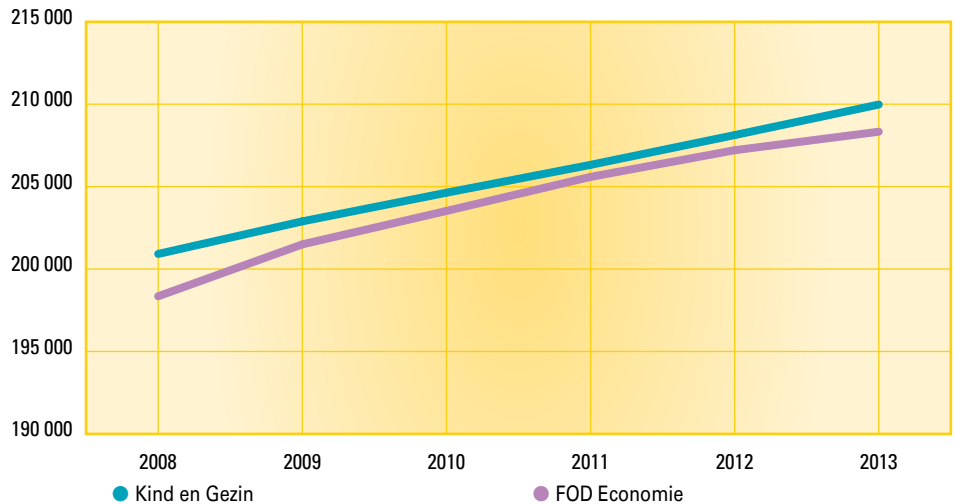
* Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

2.2. Vooruitzichten inzake het aantal kinderen onder de 3 jaar volgens

Kind en Gezin

Licht hoger dan de officiële vooruitzichten

Omwille van het niet onbelangrijk aantal geboorten buiten de 'de jure'-bevolking liet Kind en Gezin in 2008 voor het eerst een vooruitberekening maken van het aantal kinderen onder de 3 jaar voor de periode 2008-2013 (zie ook punt 1.3). Het is de bedoeling om deze berekening jaarlijks te laten maken, zodat we

1.10 Vooruitzichten tot 2013 inzake het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaamse Gewest volgens Kind en Gezin en vergelijking met de vooruitzichten van de FOD Economie/Federaal Planbureau
Bronnen: Surkyn Johan, Willaert Didier, Projectie van het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest (2008-2013)
Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

veel *regelmatiger* dan via de officiële bevolkingsvooruitzichten een inschatting krijgen van het verwachte aantal kinderen jonger dan 3 jaar, een inschatting die ook *vollediger* is. De basis voor deze eerste berekeningen is het aantal kinderen in 2007 geregistreerd in de Ikaros-databank. Volgens deze berekeningen zouden in het Vlaamse Gewest in 2013 bijna 210 000 kinderen zijn onder de 3 jaar, of 9061 meer dan in 2008 (+4,5%). Kind en Gezin verwacht een licht hoger aantal kinderen dan de officiële vooruitzichten (+1648 of +0,8%) (zie grafiek 1.10).

3. Nieuwkomers en vertrekkers: immigranten, emigranten, adoptiekinderen, asielzoekers

Naast de kinderen die in Vlaanderen worden geboren, zijn er de kinderen die in Vlaanderen immigreren, hetzij vanuit het Waalse of het Brusselse Gewest, hetzij vanuit het buitenland. Een aantal kinderen vertrekken naar een ander gewest of naar het buitenland.

Aansluitend hierbij presenteren we ook cijfers over adoptie - adoptie in Vlaanderen is in hoofdzaak interlandelijke adoptie - en cijfers over minderjarige asielzoekers.

3.1. Immigranten en emigranten

In 2006 (geen recentere cijfers beschikbaar) migreerden 6693 kinderen onder de 12 jaar *vanuit het buitenland* naar het Vlaamse Gewest. Dit cijfer ligt 22,4% hoger dan in 2005. *Vanuit het Brusselse of het Waalse Gewest* waren er 5111 migraties. Het aantal migraties vanuit een ander gewest ligt ook hoger dan in 2005 (+8,3%) (zie tabel 1.11).

4389 kinderen (+8,7%) migreerden naar het buitenland en nog eens 2732 kinderen (+3,7%) migreerden naar een ander gewest (zie tabel 1.12). Het migratiesaldo is positief voor het Vlaamse Gewest, met 4683 meer inwijkelingen dan uitwijkelingen in de totale groep van kinderen tot 12 jaar.

Immigratie

	Vanuit een ander gewest		Buitenlandse migratie	
	2005	2006	2005	2006
Kinderen onder de 3 jaar	1 477	1 556	1 492	1 759
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1 411	1 470	1 610	1 915
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1 830	2 085	2 368	3 019
Totaal	4 718	5 111	5 470	6 693

1.11 Aantal kinderen onder de 12 jaar dat migreert naar een ander gewest of naar het buitenland

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Emigratie

	Naar een ander gewest		Buitenlandse migratie	
	2005	2006	2005	2006
Kinderen onder de 3 jaar	774	758	1 003	1 057
Kinderen van 3 tot 6 jaar	740	767	1 199	1 300
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1 121	1 207	1 835	2 032
Totaal	2 635	2 732	4 037	4 389

1.12 Aantal kinderen onder de 12 jaar dat migreert naar een ander gewest of naar het buitenland

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

3.2. Adoptiekinderen

Zeer beperkt maar stijgend aantal adopties via de erkende adoptiediensten. Vooral vanuit Ethiopië en Kazachstan

In de loop van 2008 hebben de door Kind en Gezin erkende adoptiediensten*

in totaal 239 kinderen *geplaatst voor adoptie*. Dit waren er 31 meer dan in 2007 (+14,9%). Het ging meestal om plaatsingen van kinderen afkomstig uit het buitenland (87,9%) (zie tabel 1.13 en grafiek 1.14). Er is een stijging van het aantal adopties van kinderen afkomstig uit het buitenland (+34) en een daling van het aantal adopties van kinderen geboren in België (-3). De

uit het buitenland afkomstige kinderen kwamen vooral uit Ethiopië en Kazachstan (zie tabel 1.13). Onder de adopties van kinderen afkomstig uit België waren er 2 van vreemde nationaliteit.

Op het moment van de plaatsing in het gezin waren 46,4% van de kinderen jonger dan 1 jaar, 19,7% tussen 1 en 2 jaar oud. 33,9% van de kinderen was 2 jaar of ouder (zie tabel 1.15).

De gemiddelde leeftijd bedroeg 1,4 jaar; dit is ongewijzigd tegenover 2007.

Bij 57,7% van de adopties werd het kind opgenomen in een kinderloos gezin, tegenover 64,4% in 2007. Er is dus een lichte verschuiving van adopties door kinderloze gezinnen naar adopties in gezinnen met kinderen. Bij 86,6% van de voor adoptie geplaatste kinderen ging het om een plaatsing van 1 kind (zie tabel 1.16).

Ongeveer 65% van de adoptieouders was tussen 35 en 44 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptievader was 38,8 jaar, die van de adoptiemoeder 37,4 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptieouders lag iets lager dan in 2007; in 2007 was de gemiddelde leeftijd respectievelijk 38,9 en 37,7 jaar.

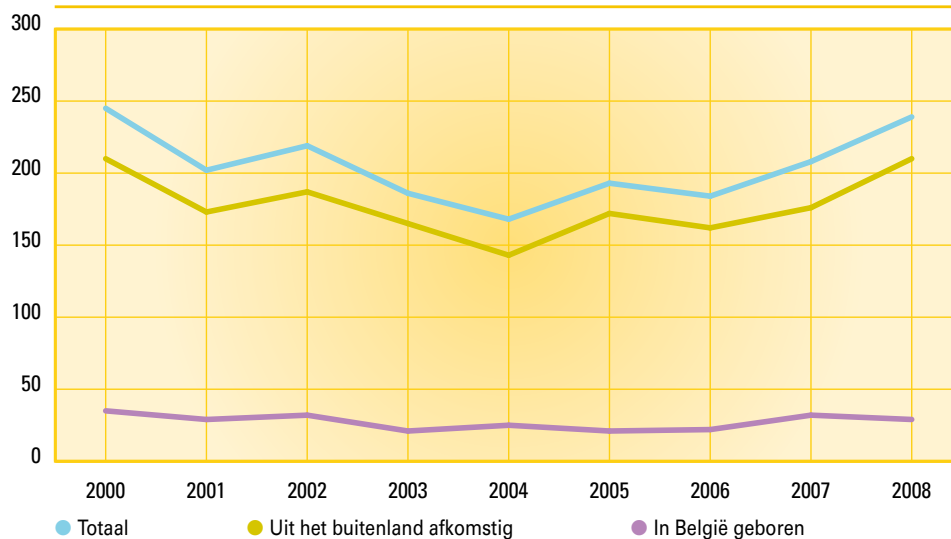
De overgrote meerderheid van de adopties gebeurde door een gehuwd paar (216 of 90,4%). Bij 19 adopties ging het om een alleenstaande vrouw en bij 4 om een samenwonend paar.

** Over het aantal vrije (tot en met 2006) of zelfstandige (vanaf 2007) adopties, m.a.w. adopties die niet worden gerealiseerd via een erkende adoptiedienst, zijn geen gegevens bekend*

	2007		2008	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	32	15,4	29	12,1
Ethiopië	88	42,3	97	40,6
Kazachstan	26	12,5	58	24,3
Zuid-Afrika	7	3,4	10	4,2
India	5	2,4	9	3,8
China	30	14,4	8	3,3
Rusland	4	1,9	8	3,3
de Filipijnen	9	4,3	6	2,5
Sri Lanka	2	1,0	5	2,1
Polen	0	0,0	4	1,7
Thailand	2	1,0	4	1,7
Colombia	3	1,4	1	0,4
Totaal uit het buitenland afkomstig	176	84,6	210	87,9
Totaal	208	100,0	239	100,0

1.13 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

1.14 Evolutie van het aantal voor adoptie geplaatste kinderen sinds 2000
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

Leeftijd adoptie

	2007		2008	
	Aantal	%	Aantal	%
Minder dan 1 jaar	101	48,6	111	46,4
1 tot 2 jaar	45	21,6	47	19,7
2 tot 3 jaar	21	10,1	30	12,6
3 tot 4 jaar	12	5,8	19	7,9
4 tot 5 jaar	12	5,8	8	3,3
5 tot 10 jaar	14	6,7	19	7,9
10 tot 15 jaar	3	1,4	5	2,1
Totaal	208	100,0	239	100,0

1.15 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

	2007		2008	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	102	49,0	112	46,9
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	32	15,4	26	10,9
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	73	35,1	95	39,7
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind binnen in de kinderrij	1	0,5	0	0,0
Gezin met kinderen, plaatsing van 2 kinderen, tussenplaatsingen	0	0,0	6	2,5
Totaal	208	100,0	239	100,0

1.16 Voor adoptie geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin - 2008

Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

3.3. Minderjarige asielzoekers

Jonge asielzoekers komen in België binnen, met of zonder ouders. In 2008 dienden 521 minderjarigen* zelf een asielaanvraag in. Het betreft dus minderjarigen met een eigen individueel dossier of m.a.w. minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Het betrof in hoofdzaak asielzoekers van 16 of 17 jaar oud (respectievelijk 29,9% en 38,8%).

Het aantal minderjarige asielaanvragers lag nagenoeg even hoog als in 2007; toen waren er 519 minderjarige asielaanvragers (zie tabel 1.17).

* Na een botscan geïdentificeerd als minderjarige

Minderjarige asielzoekers (1)

Naar leeftijd	2007		2008	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen onder de 6 jaar	5	1,0	4	0,8
Kinderen van 6 tot 11 jaar	19	3,7	16	3,1
Kinderen van 11 to 16 jaar	139	26,8	143	27,4
Kinderen van 16 jaar	159	30,6	156	29,9
Kinderen van 17 jaar	197	38,0	202	38,8
Totaal	519	100,0	521	100,0

1.17 Aantal minderjarige asielzoekers in België naar leeftijd (leeftijd op moment van asielaanvraag)

Bron: Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Statelozen, Bureau Niet-Begeleide Minderjarigen (1) Deze cijfers hebben betrekking op het aantal minderjarigen dat een individueel dossier heeft. Het betreft dus minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Classificatie als minderjarige na een botscan

4. Achtergrondgegevens en duiding bij de demografische evoluties

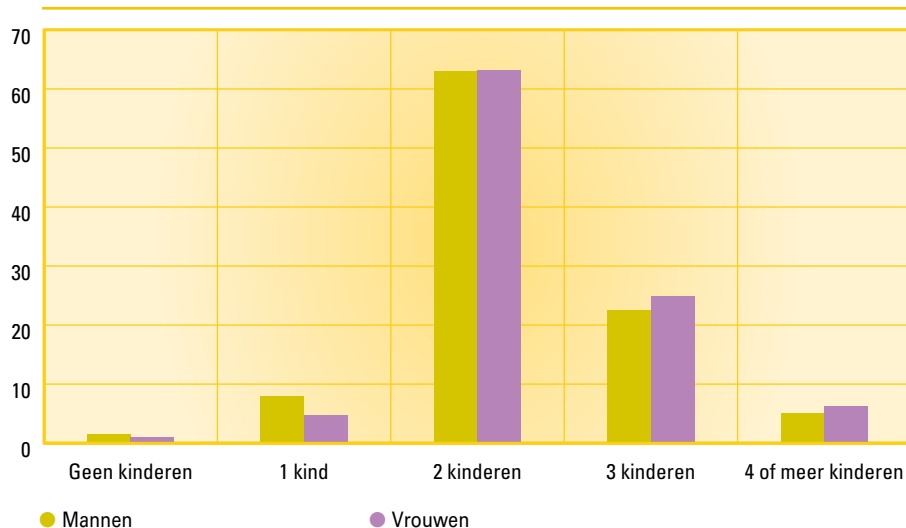
Een aantal maatschappelijke factoren zijn van invloed op het geboortecijfer. Hierna gaan we in op de kindwens, de vruchtbaarheidscijfers abortussen, en zwangerschappen bij tieners.

4.1. Kinderwens

Als ideaal kinderaantal wordt het vaakst 'twee kinderen' vernoemd, maar nogal wat mannen en vrouwen wensen momenteel minder kinderen dan wat zij als ideaal naar voren schuiven

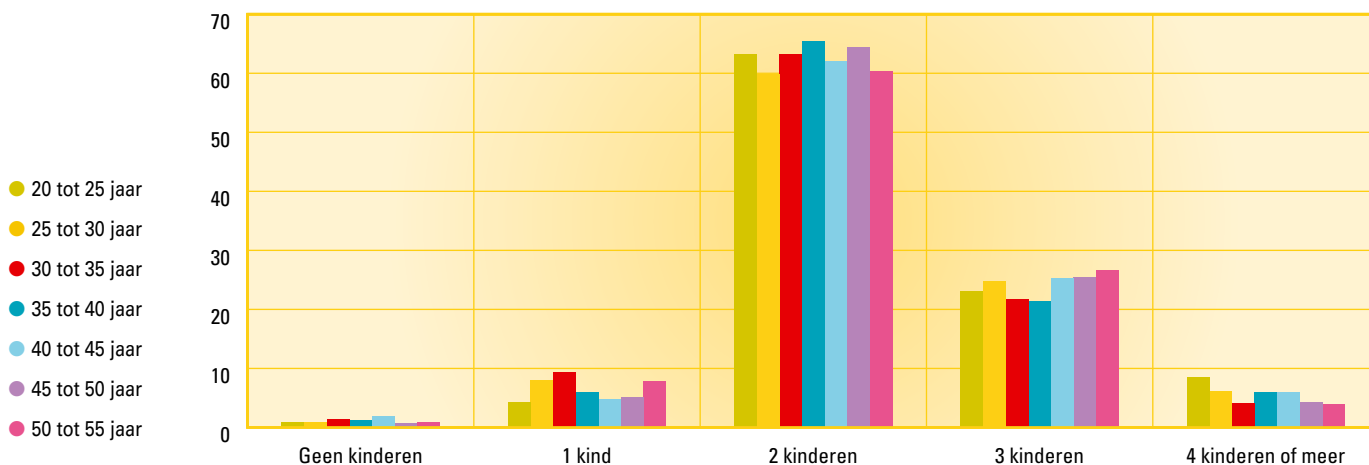
In de in het najaar 2003 door het CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie) gehouden postenquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen' werden een aantal vragen gesteld omtrent het krijgen van kinderen.

Ideaal kinderaantal

1.18 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar - Vlaams Gewest - 2003 (percentage)
Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

Ideaal kinderaantal naar leeftijd

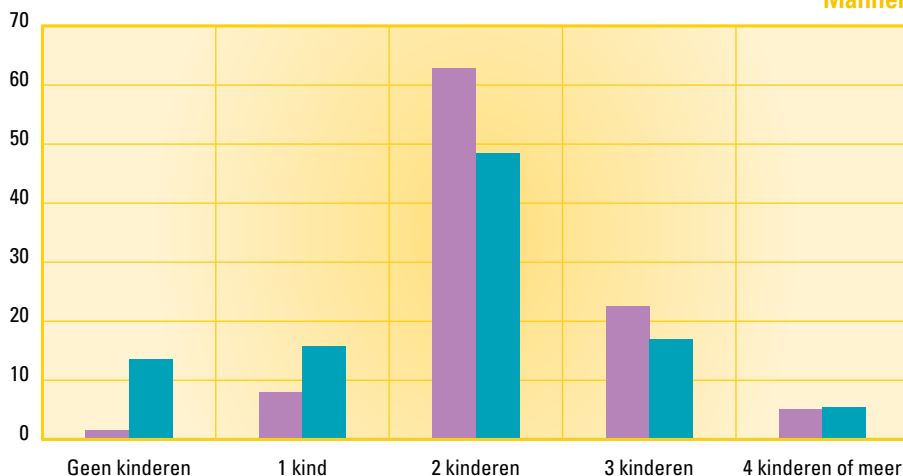

1.19 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen naargelang van hun leeftijd - Vlaams Gewest - 2003 (percentage)
Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

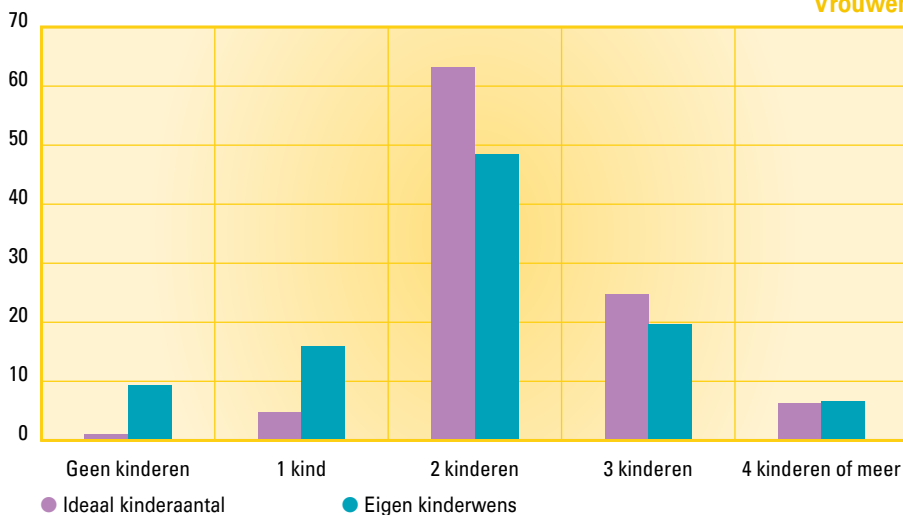

Ideaal kinderaantal en kinderwens

Mannen

Vrouwen

1.20 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar en het momenteel door hen gewenste aantal kinderen - Vlaams Gewest - 2003 (percentage)

Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

Deze enquête werd uitgevoerd bij een representatieve steekproef van mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar in het Vlaamse Gewest.

Op de vraag naar het *ideale aantal kinderen* in een gezin komt twee kinderen duidelijk als het ideaal naar voren. 63% van de respondenten schoof 2 kinderen als ideaal naar voren. Voor 23,8% is 3 kinderen het ideale aantal. Een kinderloos gezin wordt slechts uitzonderlijk als ideaal naar voren geschoven (1,2%). De vrouwen vernoemen als het ideale aantal kinderen iets frequenter 2, 3 of 4 kinderen dan de mannen. Mannen vernoemen iets frequenter 0 of vooral 1 kind (zie grafiek 1.18). In grafiek 1.19 is het ideale kinderaantal naargelang van de leeftijd van de ondervraagden opgenomen. Gemiddeld bedraagt het ideale kinderaantal 2,27. Bij de mannelijke respondenten bedraagt het gemiddelde 2,23 en bij de vrouwelijke respondenten 2,31. Dat dit cijfer hoger ligt dan 2 is niet onbelangrijk.

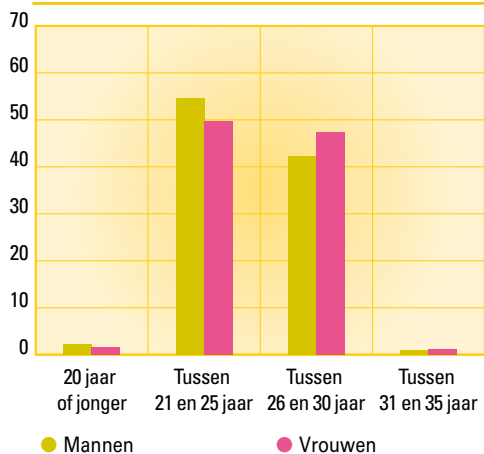
Naast het ideale kinderaantal werd in de enquête ook gevraagd naar het *aantal kinderen dat men momenteel voor zichzelf wenst*. Uit grafiek 1.20 blijkt dat het aantal kinderen dat mannen en vrouwen momenteel voor henzelf wensen lager ligt dan het ideale aantal.

Gemiddeld wenst men 1,94 kinderen: mannen wensen gemiddeld 1,87 kinderen en vrouwen precies 2 kinderen.

Minder mannen en vrouwen wensen voor henzelf momenteel 2 of 3 kinderen dan dat er 2 of 3 als ideaal kinderaantal wordt gegeven. Slechts ongeveer 48%

Beste leeftijd voor eerste kind

1.21 Beste leeftijd voor de vrouw om een eerste kind te krijgen volgens mannen en vrouwen van 20 tot 50 jaar - Vlaams Gewest - 2003

Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

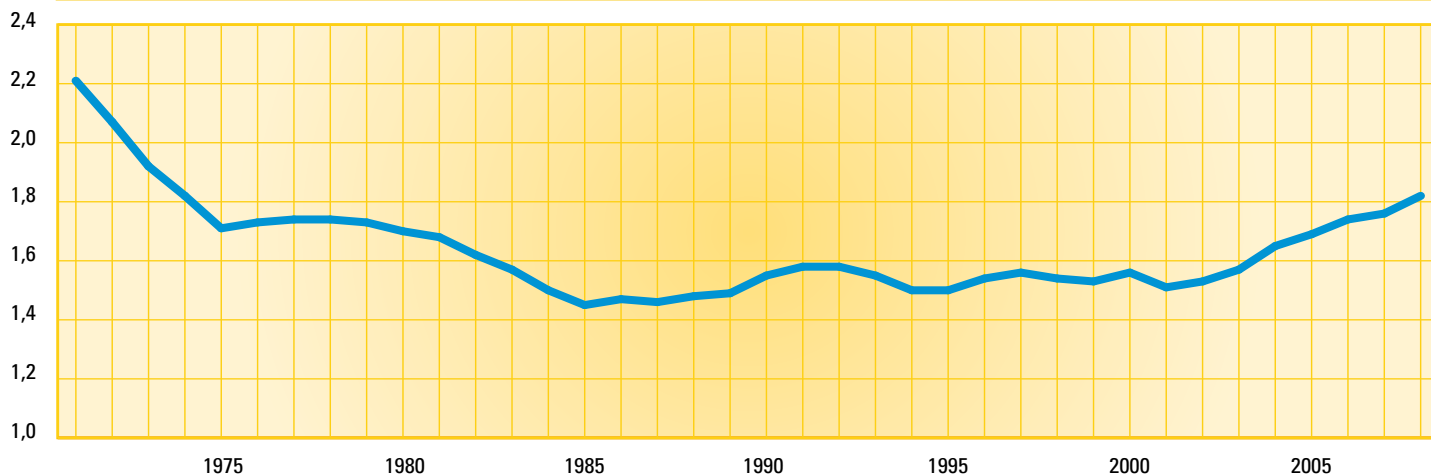
Totaal vruchtbaarheidscijfer

	Belgische vrouwen	Niet-Belgische vrouwen	Totaal
2001	1,42	2,89	1,51
2005	1,60	3,02	1,69
2006	1,64	3,04	1,74
2007	1,66	3,05	1,76
2008	1,72	2,98	1,82

1.22 Totaal vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest - 2001-2008

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography Working Paper 2009 -2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

Evolutie totaal vruchtbaarheidscijfer

1.23 Evolutie van het totale vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest sinds 1971

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009 -2. Gebaseerd op Willems (1971-2000) en op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros (2001-2008)

van de mannen en van de vrouwen wenst momenteel 2 kinderen, terwijl er ongeveer 63% 2 kinderen als ideaal kinderaantal opgaf. 17% van de mannen en bijna 20% van de vrouwen zeggen dat zij momenteel 3 kinderen wensen, terwijl het ideale kinderaantal van 3 door 22,5% mannen en door 24,8% vrouwen wordt vooropgesteld. Nogal wat mannen en vrouwen geven aan momenteel geen kinderen te wensen (respectievelijk 13,6% en 9,4%), terwijl er nagenoeg geen mannen of vrouwen dit als het ideale kinderaantal vernoemen. Wellicht gaat het hier deels om een uitstel.

In de enquête werd ook gepeild naar de beste *leeftijd voor een vrouw om een eerste kind te krijgen*. Iets meer dan de helft van de ondervraagden (52%) zegt dat de leeftijd van 21 tot en met 25 jaar

de beste leeftijd is om een eerste kind te krijgen. 45% vindt dat dit 26 tot en met 30 jaar is. Opmerkelijk is dat vrouwen iets meer neigen naar de leeftijd van 26 tot en met 30 jaar dan mannen (47,4% tegenover 42,2%) (zie grafiek 1.21).

4.2. De vruchtbaarheid in het Vlaams Gewest

4.2.1. De totale vruchtbaarheid

Vruchtbaarheid in 2008 opnieuw flink hoger. Afname vruchtbaarheidscijfer bij de niet-Belgische vrouwen

De totale vruchtbaarheid is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers, uitgedrukt in aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou worden geboren,

omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een welbepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren.

De totale vruchtbaarheid is een goede indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen voortbrengen.

In 2008 bedroeg het *totale vruchtbaarheidscijfer per vrouw* in het Vlaamse Gewest 1,82 (zie tabel 1.22). We moeten teruggaan tot 1974 voor een dergelijk hoog vruchtbaarheidsniveau in het Vlaamse Gewest. Maar het totale vruchtbaarheidscijfer ligt nog steeds onder het vervangingsniveau. Er wordt van uitgegaan dat een vruchtbaarheidscijfer van 2,1 noodzakelijk is voor de vervanging van de generaties, althans wanneer migratie buiten beschouwing wordt gelaten. Uit grafiek 1.23 blijkt een continue toename van het totale vruchtbaarheidscijfer sinds 2001.

4.2.2. De totale vruchtbaarheid bij Belgische en bij niet-Belgische vrouwen

Vruchtbaarheid steeg vooral bij de Belgische vrouwen. Convergentie tussen Belgische en niet-Belgische vrouwen

De totale vruchtbaarheid ligt merkkelijk hoger bij niet-Belgische vrouwen dan bij Belgische vrouwen. Bij de niet-Belgische vrouwen bedraagt ze 2,98 tegenover 1,72

Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie

	Belgen		Niet-Belgen		Totaal	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Antwerpen	1,69	1,75	3,44	3,36	1,86	1,93
Vlaams-Brabant	1,66	1,67	2,39	2,34	1,73	1,74
West-Vlaanderen	1,70	1,78	3,21	2,98	1,75	1,82
Oost-Vlaanderen	1,64	1,72	3,47	3,53	1,74	1,82
Limburg	1,56	1,60	2,62	2,46	1,65	1,68
Vlaams Gewest	1,66	1,72	3,05	2,98	1,76	1,82

1.24 Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie en bij Belgische en niet-Belgische vrouwen
Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

bij de Belgische vrouwen (zie tabel 1.22).

Van 2007 naar 2008 was er bij de Belgische vrouwen een stijging (+0,06 eenheden) en bij de niet-Belgische een daling (-0,07 eenheden) (zie tabel 1.22). Sinds de start van de analyses van de Ikaros-data (2001) is het totale vruchtbaarheidscijfer bij de Belgische vrouwen gestegen met 0,30 eenheden en bij de niet-Belgische slechts met 0,09 eenheden. Er is dus een zekere convergentie tussen de Belgische en de niet-Belgische vrouwen.

De impact van de bevolking met vreemde nationaliteit op de totale vruchtbaarheid is veeleer beperkt. Het totale vruchtbaarheidscijfer van de Belgische vrouwen in het Vlaamse Gewest lag in 2008 slechts 0,10 eenheden lager dan dat van de totale bevolking.

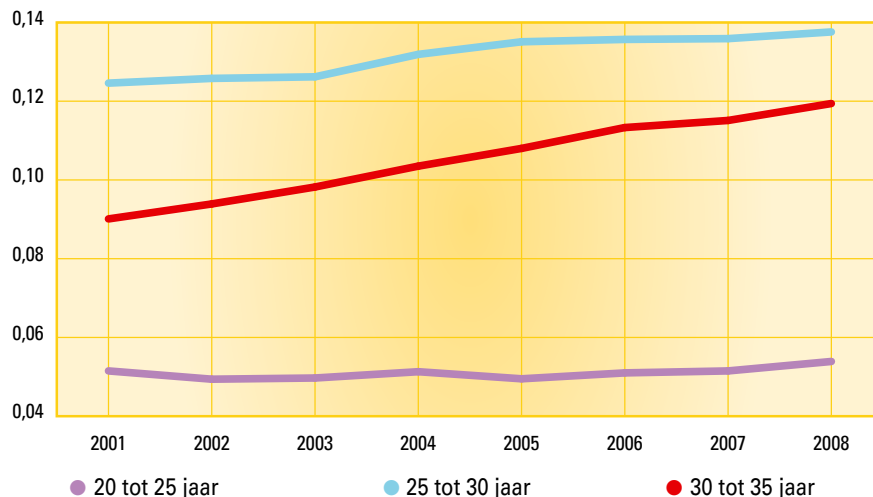
4.2.3. De totale vruchtbaarheid naar provincie

Opmerkelijke verschillen

Het totale vruchtbaarheidscijfer verschilt naar provincie met een relatief laag cijfer in de provincie Limburg (1,68) en een relatief hoog cijfer in de provincie Antwerpen (1,93). Oost-Vlaanderen (1,82), West-Vlaanderen (1,82) en Vlaams-Brabant (1,74) nemen een middenpositie in. In alle provincies was er een toename van 2007 naar 2008.

Bekijken we de evolutie bij de Belgische en de niet-Belgische vrouwen, dan blijkt

Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers

1.25 Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in enkele leeftijdsklassen sinds 2001 - Vlaams Gewest
Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009 -2. Gebaseerd op gegevens van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, en van Kind en Gezin, Ikaros

dat bij de *Belgische vrouwen* het totale vruchtbaarheidscijfer in elke provincie toenam. Het totale vruchtbaarheidscijfer nam fors toe bij de Belgische vrouwen in de provincies Oost- en West-Vlaanderen (+0,08 eenheden), iets minder in de provincies Antwerpen en Limburg (+0,06 en +0,04 eenheden) en zeer beperkt in Vlaams-Brabant (+0,01 eenheden). Bij de *niet-Belgische vrouwen* nam het totale vruchtbaarheidscijfer af in alle provincies, behalve in de provincie Oost-Vlaanderen.

Opmerkelijk is ook het erg verschillende *totale vruchtbaarheidscijfer* bij de *niet-Belgische vrouwen* naargelang van de provincie, met een relatief

laag vruchtbaarheidscijfer in Vlaams-Brabant en Limburg en een relatief hoog vruchtbaarheidscijfer in Oost-Vlaanderen en Antwerpen. Het vruchtbaarheidscijfer van de niet-Belgische vrouwen ligt in alle provincies wel boven het vervangingsniveau (zie tabel 1.24).

4.2.4. Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid

In 2008 opnieuw lichte stijging van de vruchtbaarheid bij vrouwen onder de 30 jaar en voortdurende stijging bij de 30-plussers

De leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid geeft de verhouding weer van het aantal

geboorten bij vrouwen van een bepaalde leeftijd tot het aantal vrouwen van die leeftijd in de bevolking. Deze cijfers weerspiegelen de mate waarin vrouwen van een bepaalde leeftijd kinderen voortbrengen in een welbepaald jaar, en is dus een goede indicator voor de vruchtbaarheid op elke leeftijd.

In grafiek 1.25 is de vruchtbaarheid van vrouwen in het Vlaamse Gewest weergegeven voor de leeftijdsklasse tussen 20 en 35 jaar sinds 2001. De vruchtbaarheid van de 25- tot 30-jarige vrouwen stijgt aanhoudend, zij het soms zeer beperkt, zoals van 2006 naar 2007, en sinds 2006 is de vruchtbaarheid van de 20- tot 25-jarige vrouwen ook opnieuw lichtjes aan het stijgen. Daarnaast gaat de systematische stijging van het vruchtbaarheidscijfer van de 30-plussers onverminderd verder. In de voorbije decennia daalde het totale vruchtbaarheidscijfer omdat de daling van de vruchtbaarheid op relatief jonge leeftijd niet volledig gecompenseerd werd door de stijging op oudere leeftijd. In de voorbije jaren steeg het totale vruchtbaarheidscijfer door de trend van stijgende vruchtbaarheid boven de 30 jaar en de recentere stijging van de vruchtbaarheid onder de 30 jaar.

4.2.5. Einde van het uitstel van het eerste kind?

Pauze in uitstelbeweging; aarzelende vervroeging van het moederschap

De vruchtbaarheid heeft in Vlaanderen, net als in andere Europese regio's, twee

evoluties ondergaan sinds het midden van de jaren 1960. In een eerste periode daalde het aantal kinderen per man of vrouw en dus de gezinsomvang, nadien was er sprake van een almaar verder uitstel van het eerste kind. De daling van de gemiddelde gezinsgrootte voltrok zich vooral in de jaren 1960 en '70. Sindsdien is het vooral een verhaal van voortdurend uitstel geworden.

De recente toename van de vruchtbaarheidscijfers van vrouwen jonger dan 30 jaar is een teken dat *het uitstel* zijn grenzen heeft bereikt, en misschien ook een stukje werd teruggeschroefd. Maar als er al sprake is van een terugschroeven van het uitstel, dan is het toch zeer aarzelend. In 2007 was er voor het eerst sinds jaren sprake van een lichte daling van de gemiddelde leeftijd bij de eerste geboorten bij de Belgische vrouwen. De daling zette zich in 2008 evenwel niet verder, omdat de stijging van de vruchtbaarheid bij de 30-plussers groter was dan de stijging van de vruchtbaarheid bij vrouwen onder de 30 jaar (zie tabel 1.26).

4.2.6. Hogere vruchtbaarheid, grotere gezinnen?

Tekenen van een zeer lichte stijging van gezinnen met drie of meer kinderen?

De stijging van het totale vruchtbaarheidscijfer betekent niet per se dat de jongste generaties gemiddeld opnieuw wat meer kinderen zullen krijgen dan de vrouwen uit de net iets oudere generaties. Het is goed denkbaar dat vrouwen die hun kind

nu op wat jongere leeftijd krijgen, ook wat vroeger zullen stoppen met het krijgen van kinderen, zonder aan het einde van de rit meer kinderen te krijgen. Het is dus goed denkbaar dat het geboortecijfer op oudere leeftijd de komende jaren zal afvlakken of zelfs zal gaan dalen.

Voor het beantwoorden van de vraag of de gezinnen nu ook iets groter worden, bekijken we het *relatieve aantal geboorten per geboorterang* en de *leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers per geboorterang*.

Tussen 2001 en 2006 nam het aandeel van de eerste geboorten in het totale aantal geboorten toe, terwijl het aandeel van de derde geboorten en geboorten van hogere rang licht daalde ten opzichte van 2001. In 2007 en in 2008 steeg evenwel het percentage tweede geboorten in het totale aantal (zie tabel 1.27).

De stijging van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in 2005 was vooral een kwestie van meer eerste geboorten, in 2006 eerder een kwestie van meer tweede geboorten en in 2007 en 2008 een kwestie van meer tweede én derde geboorten.

In 2004 stegen de leeftijdsspecifieke cijfers voor tweede geboorten niet of nauwelijks. In 2005 en 2006 was er bij de tweede geboorten al wél een stijging zichtbaar, en in 2007 en 2008 ook bij geboorten van derde en hogere rang.

	2001	2005	2006	2007	2008
Alle geboorten					
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾					
Totale bevolking	28,38	29,07	29,21	29,20	29,23
Belgen	28,53	29,19	29,28	29,28	29,31
Vreemdelingen	27,34	28,55	28,71	28,70	28,76
Verwacht op basis van leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers ⁽¹⁾					
Totale bevolking	28,36	28,83	28,94	29,96	29,02
Belgen	28,49	28,94	29,04	29,07	29,12
Vreemdelingen	27,19	27,82	28,02	28,08	28,15
Eerste geboorten					
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾					
Totale bevolking	26,76	27,50	27,65	27,58	27,62
Belgen	26,93	27,63	27,77	27,69	27,72
Vreemdelingen	25,39	26,71	26,78	26,89	26,95
Verwacht op basis van leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers ⁽¹⁾					
Totale bevolking	26,70	27,32	27,44	27,40	27,45
Belgen	26,88	27,47	27,60	27,53	27,58
Vreemdelingen	23,69	24,42	25,85	26,01	26,10

1.26 Gemiddelde leeftijd van de moeder bij de geboorte van haar kind in het Vlaamse Gewest, 2001-2008

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009 -2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

(1) Het feitelijke gemiddelde is het gewone rekenkundige gemiddelde van de leeftijd van de moeders (in aantal volle jaren) van de geregistreerde geboorten en wordt dus niet alleen beïnvloed door de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers, maar ook door het aantal potentiële moeders op elke leeftijd.

Het gemiddelde dat op basis van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers verwacht wordt, is het gemiddelde van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van elke leeftijd. Dit gemiddelde wordt dus niet beïnvloed door de aantallen potentiële moeders op elke leeftijd

Nationaliteit	Geboorterang	2001	2006	2007	2008
Belgen	1ste	46,1	48,4	47,8	47,6
	2de	35,9	34,7	35,4	35,6
	3de	12,6	11,9	11,8	11,9
	4de en +	5,4	5,0	5,0	4,9
	Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Vreemdelingen	1ste	47,7	43,2	43,3	42,5
	2de	30,1	31,6	31,6	32,4
	3de	15,6	14,6	15,1	14,8
	4de en +	12,6	10,5	10,0	10,2
	Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Totale bevolking	1ste	45,6	47,7	47,2	46,9
	2de	35,2	34,3	34,9	35,1
	3de	13,0	12,3	12,2	12,3
	4de en +	6,2	5,8	5,7	5,7
	Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

1.27 Geboorten naar nationaliteit en geboorterang in het Vlaamse Gewest, percentages, 2001-2008

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009 -2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

(1) Geboorterang verwijst naar het aantal geboorten dat al heeft plaatsgevonden bij de moeder. Meerlingen krijgen dezelfde geboorterang toegewezen

Tot en met 2006 waren er dus geen aanwijzingen dat de gezinnen in Vlaanderen gemiddeld opnieuw ietsje groter zouden worden. Op basis van de evoluties in 2007 en 2008 verwachten we in het Vlaamse Gewest een lichte stijging van het relatieve aantal jonge gezinnen met drie of meer kinderen. Het gaat echter om heel

kleine verschuivingen en het is lang niet zeker dat die zich de komende jaren zullen doorzetten. Het is ook nog niet duidelijk in welke mate deze stijging te verklaren is door het groeiende gewicht van nieuwe Belgen en vreemdelingen in de bevolking van het Vlaamse Gewest.

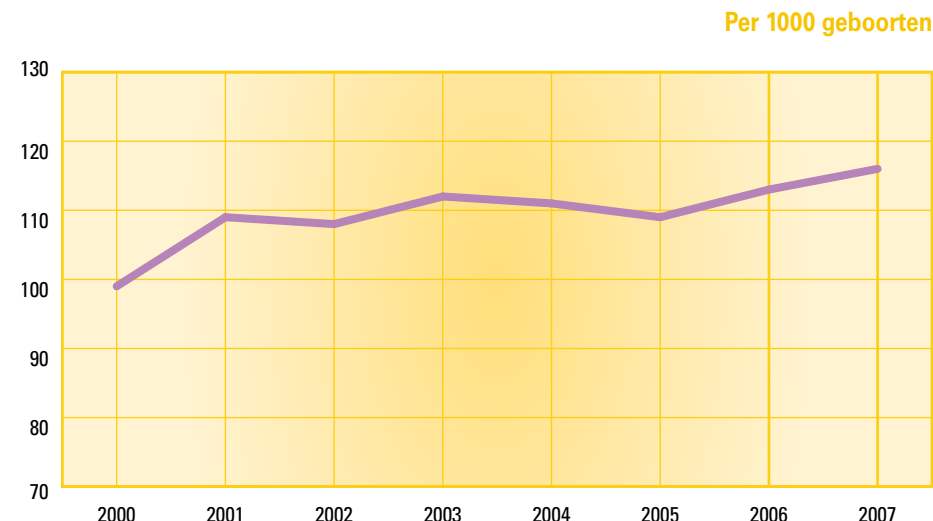
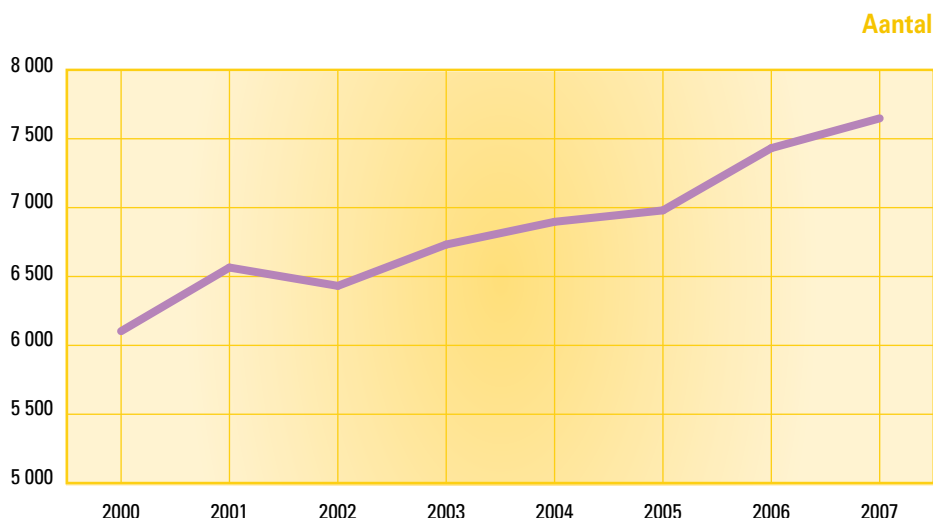
	2006	2007
Aantal abortussen	7 432	7 648
Aantal abortussen per 1000 geboorten	113	116

1.28 Abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest: aantal en aantal per 1000 geboorten
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

4.3. Abortus

Een beperkt aantal zwangerschappen wordt vrijwillig afgebroken. Lichte toename van het relatieve abortuscijfer

Een aantal zwangerschappen worden niet uitgedragen, maar vrijwillig afgebroken. In Vlaanderen kunnen zwangere vrouwen daarvoor terecht in abortuscentra of in ziekenhuizen. In 2007 bedroeg het aantal legale abortussen in deze centra en in ziekenhuizen 7648. Tegenover 2006 is er een toename met 2,9% (zie tabel 1.28 en grafiek 1.29; zie ook punt 4.4). Het aantal abortussen lag ook een kwart hoger dan in 2000. Per 1000 geboorten waren er in 2007 116 abortussen, tegenover 113 in 2006. In grafiek 1.30 is het aantal abortussen naargelang van de leeftijd van de vrouw opgenomen.

1.29 Evolutie van het aantal abortussen en het aantal abortussen per 1000 geboorten bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

4.4. Zwangerschappen bij tieners

Tienermoederschap is vrij uitzonderlijk; nogal wat zwangerschappen bij tieners worden afgebroken

Er bestaat een samenhang tussen tienermoederschap en een risicovolle situatie voor moeder en kind. Tienermoeders verlaten vroegtijdig de school, hebben meer kans op armoede en meer kans om alleenstaande moeder te zijn. Kinderen van tienermoeders hebben meer kans op een laag geboortegewicht, op sterfte binnen het eerste levensjaar, en meer kans om zelf een tienermoeder te worden.

Tienermoederschap is in Vlaanderen vrij uitzonderlijk. In 2007 waren maar 1395 of 2,2% van de bevallen

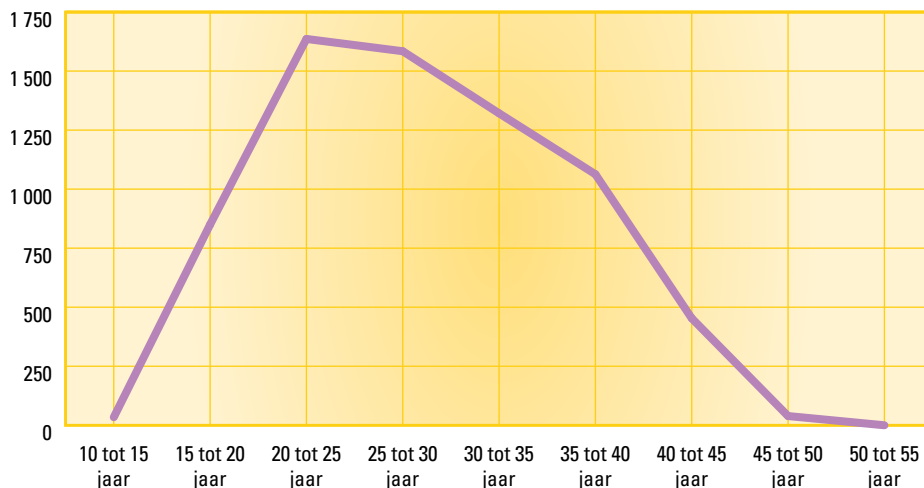
Tienermoeders

	2006	2007
14 jaar of jonger	7	10
15 jaar	22	36
16 jaar	75	80
17 jaar	174	195
18 jaar	346	375
19 jaar	620	699
Totaal jonger dan 20 jaar	1 244	1 395

1.31 Aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel)

Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

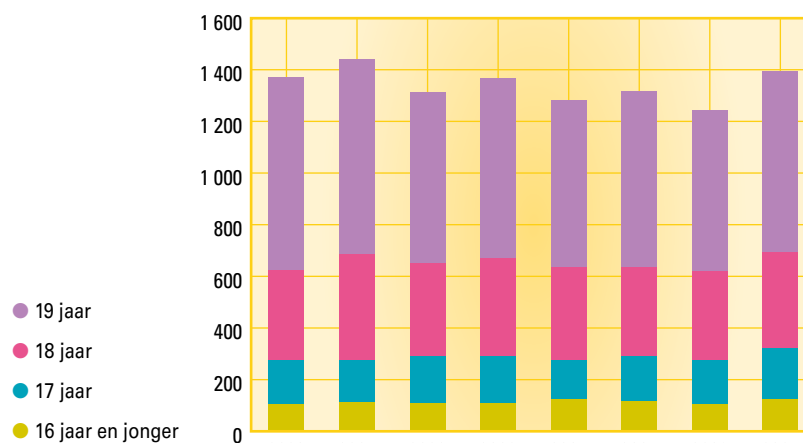
Abortussen naar leeftijd

1.30 Aantal abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - 2007

Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

Evolutie tienermoeders

1.32 Evolutie van het aantal tienermoeders naar leeftijd in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000

Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

De kinderbevolking

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2008

Abortussen bij tieners

	2006	2007
Aantal		
Bij vrouwen van 10 tot 15 jaar	24	36
Bij vrouwen van 15 tot 20 jaar	990	977
Totaal bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	1 014	1 013
Per 100 zwangerschappen		
Bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	44,9	42,1

1.33 Aantal abortussen en aantal abortussen per 100 zwangerschappen bij vrouwen jonger dan 20 jaar

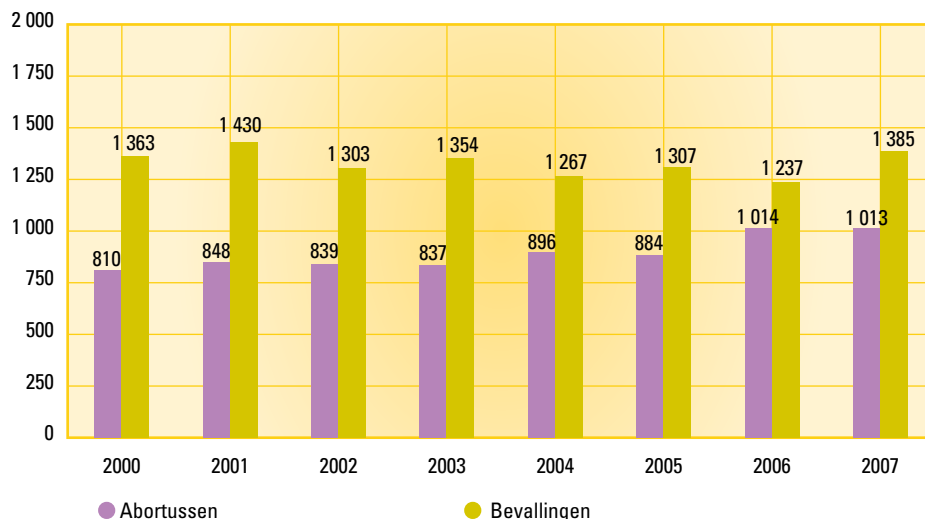
Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

vrouwen jonger dan 20 jaar. Dit cijfer ligt hoger dan in 2006 (+12,1%). Toen waren 1244 bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. De helft (50,1%) van de tienermoeders was 19 jaar en nog eens 26,9% was 18 jaar (zie tabel 1.31 en grafiek 1.32).

Het aantal *tienerzwangerschappen* ligt evenwel heel wat hoger dan het aantal bevallingen van vrouwen jonger dan 20 jaar. In 2007 bedroeg het aantal tienerzwangerschappen - bevallingen en abortussen samen - 2408, waarvan 1395 bevallingen en 1013 abortussen. Op de 100 zwangere tieners zijn er 57,9 die moeder worden en 42,1 die een abortus ondergaan. Het ging evenwel vooral om vrouwen in de leeftijdsklasse 15 tot 20 jaar. Beneden de 15 jaar waren er in 2007 36 abortussen en 10 bevallingen. Zwangere vrouwen beneden de 15 jaar ondergaan wel frequenter een abortus dan zwangere vrouwen van 15 tot 20 jaar (zie tabel 1.33 - zie ook 4.3).

In grafiek 1.34 wordt de evolutie van het aantal abortussen en bevallingen bij tieners sinds 2001 weergegeven.

Abortussen en bevallingen bij tieners

1.34 Aantal abortussen bij vrouwen jonger dan 20 jaar in het Vlaamse Gewest en aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Hoe moeten we het geboortecijfer en de evoluties inzake geboorten in Vlaanderen situeren in Europa? Hoe evolueert het aantal jonge kinderen? De gegevens over Vlaanderen worden vergeleken met de gegevens van de landen van de EU-15 en zo mogelijk ook met het totale cijfer van de EU-15.

5.1. Geboorten

In de tabellen 1.35, 1.36 en 1.37 worden een aantal cijfers over de geboorten weergegeven: het aantal geboorten, de procentuele evolutie van het geboortecijfer en het aantal geboorten per 1000 inwoners. De cijfers van de EU-15-landen voor 2008 zijn nog ramingen. Volgens deze ramingen zou het geboortecijfer in de EU-15 in 2008 ongeveer 1,4% hoger liggen dan in 2007 en bijna 6% hoger dan in 2000. In de meeste EU-15-landen zou het geboortecijfer van 2008 hoger liggen dan in 2007.

Opmerkelijk is de zeer sterke stijging van het geboortecijfer in Ierland, met ruim 14% en de grote stijging in het Verenigd Koninkrijk (+3,1%). België (+3,6%) en het Vlaamse Gewest (+4,1%) kennen ook een grote stijging. In Luxemburg (+2,7%), Nederland (+2,5%) en Zweden (+2,1%) is er ook een groei, zij het iets minder. Duitsland, Finland, Denemarken, Italië en Spanje verwachten een toename van 1 à 2%. In slechts 4 EU-15-landen daalt het geboortecijfer, Frankrijk (-1,2%),

	2000	2005	2006	2007	2008*
Vlaams Gewest	61 877	63 906	65 655	65 689	68 394
België	114 883	117 799	121 382	120 663	124 991
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	766 969	685 795	672 724	684 862	681 703
Frankrijk	774 782	807 787	830 288	819 605	823 970
Luxemburg	5 723	5 371	5 514	5 477	5 466
Nederland	206 619	187 910	185 057	181 336	185 621
<i>Noordse landen</i>					
Finland	56 742	57 745	58 840	58 729	59 331
Denemarken	67 084	64 282	64 984	64 082	64 990
Zweden	90 441	101 346	105 913	107 421	109 630
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	103 267	107 545	112 042	111 926	110 609
Italië	538 999	554 022	560 010	563 933	573 407
Portugal	120 008	109 399	105 449	102 492	102 162
Spanje	397 632	466 371	482 957	493 702	501 120
Oostenrijk	78 268	78 190	77 914	76 250	76 536
Verenigd Koninkrijk	679 029	722 549	748 563	772 245	796 070
Ierland	54 789	61 042	64 237	70 620	80 697
EU-15	4 055 532	4 127 153	4 195 874	4 236 838	4 294 592

1.35 Aantal levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

* Ramingen Eurostat, uitgezonderd voor het Vlaamse Gewest en België (voorlopige cijfers, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, op basis van het rijksregister)

1 Griekenland (-0,4%) en Portugal (-0,3%), of stijgt het nagenoeg niet: Oostenrijk (+0,4%).

Het aantal geboorten per 1000 inwoners in de EU-15 bedraagt 10,9. Een merkkelijk hoger cijfer wordt genoteerd in Ierland (18,3), het Verenigd Koninkrijk (13,0) en Frankrijk (12,9) en een merkkelijk lager cijfer in Duitsland (8,3) (zie tabel 1.37).

Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) ligt overall beneden het vervangingsniveau, waarvoor een cijfer van 2,10 kinderen per vrouw wordt vooropgesteld, althans wanneer migratie buiten beschouwing wordt gelaten (zie tabel 1.38). Door de aanhoudende stijging van het TVC behoort het Vlaamse Gewest nu tot de EU-15-landen met een relatief vrij hoog TVC. Alleen Frankrijk en Ierland kennen een merkkelijk hoger TVC. De recentst beschikbare cijfers wijzen ook op een uiteenlopende evolutie in de EU-15-landen. Net als in het Vlaamse Gewest neemt het TVC toe in België, Frankrijk, de noordse landen, Griekenland, Italië, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Ierland. In Duitsland, Luxemburg, Nederland, Portugal en Oostenrijk wijzen de recentst beschikbare cijfers op een daling. Tabel 1.39 geeft de evolutie van het uiteindelijke nakomelingschap aan het eind van de vruchtbare periode, zijnde 49 jaar. We bekijken in deze tabel de geboortecohorten tot en met 1970-1971, waarbij er voor de cohorten die de leeftijd van 49 jaar nog niet hebben bereikt, wordt gewerkt met schattingen.

Evolutie geboorten

	2000	2005	2006	2007	2008*
Vlaams Gewest	100,0	103,3	106,1	106,2	110,5
België	100,0	102,5	105,7	105,0	108,8
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	100,0	89,4	87,7	88,0	88,9
Frankrijk	100,0	104,3	107,2	107,7	106,3
Luxemburg	100,0	93,8	96,3	93,0	95,5
Nederland	100,0	90,9	89,6	87,7	89,8
<i>Noordse landen</i>					
Finland	100,0	101,8	103,7	103,5	104,6
Denemarken	100,0	95,8	96,9	95,5	96,9
Zweden	100,0	112,1	117,1	118,8	121,2
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	100,0	104,1	108,5	107,5	107,1
Italië	100,0	102,8	103,9	104,6	106,4
Portugal	100,0	91,2	87,9	85,4	85,1
Spanje	100,0	117,3	121,5	124,2	126,0
Oostenrijk	100,0	99,9	99,5	97,4	97,8
Verenigd Koninkrijk	100,0	106,4	110,2	113,7	117,2
Ierland	100,0	111,4	117,2	128,9	147,3
EU-15	100,0	101,8	103,5	104,5	105,9

1.36 Evolutie van het aantal levendgeborenen sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website

Eigen berekeningen

* Ramingen

Geboorten per 1000

	2000	2005	2006	2007	2008*
Vlaams Gewest	10,4	10,6	10,8	10,7	11,1
België	11,2	11,3	11,5	11,4	11,7
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	9,3	8,3	8,2	8,2	8,3
Frankrijk	13,2	12,9	13,2	13,2	12,9
Luxemburg	13,1	11,6	11,8	11,2	11,3
Nederland	13,0	11,5	11,3	11,1	11,3
<i>Noordse landen</i>					
Finland	11,0	11,0	11,2	11,1	11,2
Denemarken	12,6	11,9	12,0	11,8	11,9
Zweden	10,2	11,2	11,7	11,8	11,9
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	9,8	9,7	10,1	9,9	9,9
Italië	9,3	9,5	9,5	9,5	9,6
Portugal	11,7	10,4	10,0	9,7	9,6
Spanje	10,1	10,8	11,0	11,1	11,1
Oostenrijk	9,7	9,5	9,4	9,2	9,2
Verenigd Koninkrijk	11,4	12,0	12,4	12,7	13,0
Ierland	14,5	14,9	15,3	16,4	18,3
EU-15	10,8	10,7	10,8	10,8	10,9

1.37 Geboortecijfer: aantal geboorten per 1000 inwoners sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website

Eigen berekeningen

* Ramingen

Met 1,65 (cohort 1970) nakomelingen bij de vrouwen geboren in 1970 bevindt België zich in de middenmoot. In bijna alle EU-15-landen realiseren de jongere generaties vrouwen een lager aantal kinderen dan de generatie vrouwen van 1955 en 1960. Denemarken en Luxemburg zijn hierop een uitzondering, met een lichte maar continue toename van het uiteindelijke nakomelingschap.

De leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen, is de laatste jaren nagenoeg constant of licht stijgend. De *gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling* ligt volgens de recentst beschikbare cijfers in alle bestudeerde landen boven de 29 jaar. In Nederland, de noordse landen, Italië, Spanje en Ierland ligt de gemiddelde leeftijd zelfs boven de 30 jaar. De gemiddelde leeftijd bij een eerste kind ligt in de meeste EU-15-landen boven de 28 jaar, uitgezonderd in Finland, Portugal en Oostenrijk. In het Vlaamse Gewest ligt het precies op 28 jaar (zie tabellen 1.40 en 1.41).

Het vruchtbaarheidscijfer bij vrouwen van 16 tot 20 jaar ligt in het Vlaamse Gewest laag, vergelijkbaar met heel wat EU-15-landen. Vooral het Verenigd Koninkrijk, maar ook Portugal en Ierland kennen een hoog vruchtbaarheidscijfer bij vrouwen van 16 tot 20 jaar (zie tabel 1.42).

De toename van het aantal kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie zet zich in de meeste EU-15-landen verder door. Frankrijk, de noordse landen en het Verenigd Koninkrijk kennen een hoog percentage geboorten buiten een huwelijk. In Zweden wordt 54,7% van de kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie. Met 39% geboorten buiten een huwelijksrelatie situeert België zich in de middengroep. In Italië en Griekenland ligt het percentage geboorten buiten een huwelijk zeer laag (zie tabel 1.43).

In tabel 1.44 wordt een overzicht gegeven van het aantal *abortussen* per 100 geboorten. Het Vlaamse Gewest en België kennen een vrij laag aantal abortussen per 100 geboorten in vergelijking met de andere EU-15-landen.

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	NB	1,69	1,74	1,76	1,82
België	1,66	1,75	1,80	1,81	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	1,38	1,34	1,32		
Frankrijk	1,89	1,94	2,00		
Luxemburg	1,76	1,66	1,65		
Nederland	1,72	1,71	1,70		
<i>Noordse landen</i>					
Finland	1,73	1,80	1,84		
Denemarken	1,78	1,80	1,83		
Zweden	1,54	1,77	1,85		
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	1,26	1,33	1,39		
Italië	1,26	1,32			
Portugal	1,55	1,40	1,35		
Spanje	1,23	1,35	1,38		
Oostenrijk	1,36	1,41	1,40		
Verenigd Koninkrijk	1,64	1,78	1,84		
Ierland	1,89	1,86	1,93		

1.38 Totaal vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2007*, Brussel, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2008 -2, <http://www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm>
 Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008
 Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

Uiteindelijk nakomelingschap ⁽¹⁾

	1955	1960	1965	1970	1971
België	1,83	1,87	1,76	1,65	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	1,67	1,66	1,55	1,47	1,47
Frankrijk	NB	NB	NB	NB	NB
Luxemburg	1,68	1,74	1,82	1,82	1,84
Nederland	1,87	1,86	1,78	1,74	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	1,90	1,96	1,91	1,86	
Denemarken	1,83	1,87	1,89	1,95	1,92
Zweden	2,03	2,05	2,01	1,96	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB	1,97	1,77	1,57	1,52
Italië	1,79	1,64	1,46	1,40	
Portugal	2,03	1,88	1,82	1,66	1,64
Spanje	1,92	1,79	1,61	1,45	
Oostenrijk	1,77	1,70	1,64	1,60	1,60
Verenigd Koninkrijk	NB	NB	NB	NB	NB
Ierland	NB	NB	NB	2,02	

1.39 Gemiddeld aantal kinderen per vrouw bij het bereiken van het einde van de vruchtbare periode (leeftijd van 49 jaar) voor enkele generaties vrouwen geboren tussen 1955 en 1969

Bronnen: Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe 2005*
Eurostat, website

(1) Als een cohorte de leeftijd van 49 jaar nog niet heeft bereikt, dan wordt het uiteindelijke nakomelingschap geschat aan de hand van de geobserveerde vruchtbaarheid van de vorige generaties (ramingen Eurostat)

NB: niet beschikbaar

	2000	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	29,2	29,5	29,6	29,6	29,7
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	28,7	29,3	29,5	29,6	
Frankrijk	29,3	29,6	29,7	29,7	
Luxemburg	29,3	30,2	29,8	29,9	
Nederland	30,3	30,5	30,5	30,6	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	29,6	29,9	29,9	30,0	
Denemarken	29,2	30,1	30,2	30,3	
Zweden	29,9	30,4	30,5	30,5	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	29,6	29,6	29,9	29,9	
Italië	30,3	NB	30,9		
Portugal	28,6	29,2	29,3	29,5	
Spanje	30,7	30,9	30,9	30,9	
Oostenrijk	28,2	28,8	29,0	29,2	
Verenigd Koninkrijk	28,5	29,0	29,1	29,2	
Ierland	30,5	31,0	NB	30,7	

1.40 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

	2000	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	27,5	27,9	28,0	28,0	28,0
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	28,2	29,0	NB	29,1	
Frankrijk	27,8	28,4	28,5	28,6	
Luxemburg	28,3	28,7	29,0		
Nederland	28,6	28,9	28,9		
<i>Noordse landen</i>					
Finland	27,4	27,8	27,9		
Denemarken	27,3	28,4	28,4		
Zweden	27,9	28,6	28,7		
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	28,0	28,3	28,5		
Italië	NB				
Portugal	26,5	27,1	27,1		
Spanje	29,1	29,3	29,3	29,3	
Oostenrijk	26,4	27,0	27,2		
Verenigd Koninkrijk	29,1	29,7	29,8	30,0	
Ierland	27,7				

1.41 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling van een eerste kind sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

	2000	2003	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	NB	0,03973	0,03684	0,03799	0,03477
België	NB	NB	NB	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	0,04980	0,04629	0,04344	0,04126	0,03907
Frankrijk	0,04564	0,04435	0,04470	0,04415	0,04364
Luxemburg	0,04449	0,04313	0,04179	0,04840	0,04279
Nederland	0,02749	0,02657	0,02292	0,02088	0,02024
<i>Noordse landen</i>					
Finland	0,03622	0,07025	0,03728	0,03675	0,03387
Denemarken	0,03950	0,02147	0,02127	0,02094	0,02230
Zweden	0,02527	0,02195	0,02200	0,02196	0,02195
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	0,02998	0,04413	0,04347	0,04216	0,04499
Italië	0,02737	0,02579	NB	0,02490	NB
Portugal	0,08755	0,08025	0,07751	0,07611	0,06813
Spanje	0,03441	0,04218	0,04319	0,04566	0,04843
Oostenrijk	0,05000	0,04991	0,05129	0,04874	0,04529
Verenigd Koninkrijk	0,11732	0,10704	0,10655	0,10319	0,10327
Ierland	0,07494	0,07476	0,06696	NB	NB

1.42 Leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer bij 16- tot 20-jarige vrouwen

Bronnen: Eurostat, website

Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009 -2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

(1) Leeftijd 16 tot 20 jaar; leeftijd bereikt in de loop van het jaar

NB: niet beschikbaar

Geboorten buiten een huwelijk per 100 geboorten

	2000	2004	2005	2006	2007
België	NB	NB	NB	NB	39,0
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	23,4	27,9	29,2	30,0	30,0
Frankrijk	45,5	49,4	48,4	50,5	
Luxemburg	21,9	26,1	27,2	28,8	30,7
Nederland	24,9	32,5	34,9	37,1	39,7
<i>Noordse landen</i>					
Finland	39,2	40,8	40,4	40,6	40,6
Denemarken	44,6	45,4	45,7	46,4	46,1
Zweden	55,3	55,4	55,5	55,5	54,7
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	4,0	5,3	5,1	5,3	5,0
Italië	9,7	NB	15,4	18,6	20,7
Portugal	22,2	29,1	30,7	31,6	33,6
Spanje	17,7	25,2	26,6	28,4	
Oostenrijk	31,3	35,9	36,5	37,2	38,2
Verenigd Koninkrijk	39,5	42,3	42,9	43,7	
Ierland	31,5	32,0	32,0	33,2	

1.43 Aantal geboorten buiten een huwelijk in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	98,6	112,3	110,6	109,2	113,2	116,4
België	118,4	139,1	138,6	141,5	149,9	155,0
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	175,5	181,2	183,7	180,9	178,0	
Frankrijk	254,1	274,7				
Luxemburg	NB					
Nederland	131,7	143,9	150,0	152,9	153,9	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	192,7	190,2	193,3	190,0	181,7	179,4
Denemarken	233,5	241,0	235,7	236,2	231,6	
Zweden	342,5	347,7	314,4	345,0	340,3	346,4
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	174,5	151,1	152,7			
Italië	250,2	229,7	243,8			
Portugal	NB					
Spanje	160,3	180,6	187,0	196,6		
Oostenrijk	NB					
Verenigd Koninkrijk	278,9	281,1	278,6			
Ierland	NB					

1.44 Aantal abortussen per 1000 geboorten sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

NB: niet beschikbaar

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	320 682	309 328	312 800	319 246	325 972
België	577 217	574 859	580 368	590 156	600 728
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	3 947 634	3 656 322	3 570 858	3 504 146	3 469 044
Frankrijk	3 760 324	3 992 974	3 988 504	4 011 247	4 028 551
Luxemburg	28 460	27 924	27 731	27 920	28 061
Nederland	983 491	1 010 626	988 152	966 881	945 727
<i>Noordse landen</i>					
Finland	297 522	283 693	284 949	288 127	291 628
Denemarken	340 593	328 056	325 152	324 883	325 606
Zweden	468 716	485 558	496 345	512 583	525 304
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	518 125	517 910	524 376	534 848	543 615
Italië	2 624 578	2 733 436	2 745 849	2 782 811	2 807 626
Portugal	535 886	553 702	552 755	547 569	536 621
Spanje	1 840 202	2 171 491	2 233 926	2 288 863	2 364 938
Oostenrijk	424 501	398 026	399 233	379 052	396 472
Verenigd Koninkrijk	3 575 961	3 414 600	3 443 487	3 542 824	
Ierland	264 576	295 803	303 047	309 827	323 994
EU-15	20 187 786	20 444 980	20 464 732	20 611 737	20 730 800*

1.45 Aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

* Raming

5.2. Aantal jonge kinderen

Het Vlaamse Gewest is een *kleine regio* binnen Europa. Met 325 972 kinderen onder de 5 jaar maken de Vlaamse kinderen slechts een zeer kleine fractie uit van het aantal jonge kinderen in de Europese Unie. De Europese Unie telde op 1 januari 2008 in totaal ruim 20,7 miljoen kinderen onder de 5 jaar (zie tabel 1.45).

Van 2007 naar 2008 is het aantal kinderen in de EU-15-landen licht toegenomen (+0,6%; raming).

De meeste EU-15-landen kenden een stijging van het aantal jonge kinderen. Een stijging met minder dan 2% in België, Frankrijk, Luxemburg, Finland, Denemarken, Griekenland en Italië. In Zweden, Spanje, Oostenrijk en Ierland bedroeg de toename meer dan 2%. In het Vlaamse Gewest is er eveneens een toename met iets meer dan 2%. In Duitsland, Nederland en Portugal nam het aantal kinderen onder de 5 jaar af. Tabel 1.46 geeft de procentuele evolutie weer, met 2000 als basis.

Tabel 1.47 schetst de evolutie van *het aandeel jonge kinderen* in de totale bevolking. Opmerkelijk is het grote aandeel jonge kinderen in Ierland (74%). Duitsland kent het laagste aandeel jonge kinderen (4,2%).

Evolutie aantal kinderen onder de 5 jaar

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	100,0	96,5	97,5	99,6	101,6
België	100,0	99,6	100,5	102,2	104,1
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	100,0	92,6	90,5	88,8	87,9
Frankrijk	100,0	106,2	106,1	106,7	107,1
Luxemburg	100,0	98,1	97,4	98,1	98,6
Nederland	100,0	102,8	100,5	98,3	96,2
<i>Noordse landen</i>					
Finland	100,0	95,4	95,8	96,8	98,0
Denemarken	100,0	96,3	95,5	95,4	95,6
Zweden	100,0	103,6	105,9	109,4	112,1
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	100,0	100,0	101,2	103,2	104,9
Italië	100,0	104,1	104,6	106,0	107,0
Portugal	100,0	103,3	103,1	102,2	100,1
Spanje	100,0	118,0	121,4	124,4	128,5
Oostenrijk	100,0	93,8	94,0	89,3	93,4
Verenigd Koninkrijk	100,0	95,5	96,3	99,1	99,1
Ierland	100,0	111,8	114,5	117,1	122,5
EU-15	100,0	101,3	101,4	102,1	102,7

1.46 Evolutie van het aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website (eigen berekeningen)

Aandeel jonge kinderen

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	5,4	5,1	5,1	5,2	5,3
België	5,6	5,5	5,5	5,6	5,6
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	4,8	4,4	4,3	4,3	4,2
Frankrijk	6,4	6,4	6,3	6,3	6,3
Luxemburg	6,5	6,1	5,9	5,9	5,8
Nederland	6,2	6,2	6,0	5,9	5,8
<i>Noordse landen</i>					
Finland	5,8	5,4	5,4	5,5	5,5
Denemarken	6,4	6,1	6,0	6,0	5,9
Zweden	5,3	5,4	5,5	5,6	5,7
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	4,9	4,7	4,7	4,8	4,8
Italië	4,6	4,7	4,7	4,7	4,7
Portugal	5,2	5,3	5,2	5,2	5,1
Spanje	4,7	5,0	5,1	5,1	5,2
Oostenrijk	5,2	4,9	4,8	4,8	4,8
Verenigd Koninkrijk	6,0	5,7	5,7	5,8	5,8
Ierland	7,0	7,2	7,2	7,2	7,4
EU-15	5,4	5,3	5,3	5,3	

1.47 Aandeel van de kinderen onder de 5 jaar in de totale bevolking sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website (eigen berekeningen)

Voor de komende jaren (2015) verwacht de EU-15 nagenoeg een status-quo van het aantal kinderen onder 1 jaar (-0,3%). De verwachte evoluties zijn erg verschillend, met een opmerkelijke toename in Luxemburg (+10,1%), Oostenrijk (+7,0%) en Ierland (+13,9%) en een opmerkelijke daling in Italië (-7,9%). Voor België wordt ook nagenoeg een status-quo verwacht (+0,3%).

Voor de kinderen van 1 tot 5 jaar verwacht de EU-15 een toename met 2,2%. Voor België wordt een iets hogere toename verwacht (+3,2%). Grote stijgingen worden verwacht in Spanje (+11,8%) en Ierland (17,4%). In Duitsland (-3,4%), Italië (-2,4%), Portugal (-2,2%) maar vooral in Denemarken (-5,3%) en Nederland (-8,6%) wordt een daling van het aantal 1- tot 5-jarigen verwacht (zie tabel 1.48).

	Kinderen onder 1 jaar			Kinderen van 1 tot 5 jaar		
	2008	2015	% evolutie	2008	2015	% evolutie
België	123 073	123 435	+0,3	479 158	494 539	+3,2
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	682 000	671 635	-1,5	2 780 902	2 685 617	-3,4
Frankrijk	779 800	785 448	+0,7	3 088 329	3 169 466	+2,6
Luxemburg	5 358	5 901	+10,1	22 441	23 706	+5,6
Nederland	180 328	174 593	-3,2	764 236	698 205	-8,6
<i>Noordse landen</i>						
Finland	58 741	60 712	+3,4	232 769	242 314	+4,1
Denemarken	64 412	60 666	-5,8	261 194	247 373	-5,3
Zweden	107 757	111 764	+3,7	417 548	444 524	+6,5
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	109 903	105 408	-4,1	433 276	442 199	+2,1
Italië	563 687	519 281	-7,9	2 239 005	2 184 652	-2,4
Portugal	101 543	101 446	-0,1	433 085	423 649	-2,2
Spanje	488 724	497 700	+1,8	1 876 214	2 097 311	+11,8
Oostenrijk	74 427	79 660	+7,0	320 670	321 367	+0,2
Verenigd Koninkrijk	766 396	787 477	+2,8	2 881 552	3 079 624	+6,9
Ierland	66 278	75 495	+13,9	256 676	301 217	+17,4
EU-15	4 172 427	4 160 261	-0,3	16 487 055	16 855 763	+2,2

1.48 Vooruitzichten inzake de evolutie van het aantal kinderen onder 1 jaar en van 1 tot 5 jaar in de EU-15-landen voor 2015 t.o.v. 2008

Bron: Eurostat, Population Projections, Convergence Year 2150

Ontvangend land	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Vlaamse Gemeenschap ⁽¹⁾	210	143	172	162	176	210
Franse Gemeenschap ⁽¹⁾	290	327	299	221	182	154
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	854	650	560	583	778	
Frankrijk	2 971	4 079	4 136	3 977	3 162	3 271
Luxemburg	57	56	41	45	31	
Nederland	1 193	1 307	1 185	816	782	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	198	289	308	218	176	
Denemarken	716	528	585	450	426	395
Zweden	981	1 109	1 083	879	800	793
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	NB					
Italië	NB	3 402	2 840	3 188	3 420	3 977
Portugal	NB	2	15	8	12	
Spanje	3 062	5 541	5 423	4 472	3 648	
Oostenrijk	NB	93	98			
Verenigd Koninkrijk	351	332	369	356		
Ierland	225	398	366	313	392	

1.49 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Selman P, School of Geography, Politics and Sociology, Newcastle University, UK

(1) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

NB: niet beschikbaar

Binnen de EU-15-landen ligt het relatieve aantal *interlandelijke* adopties het laagst in Duitsland en in het Verenigd Koninkrijk; het bedraagt er minder dan 1 per 100 000 inwoners. Ook in Vlaanderen en in de Franse Gemeenschap is het aantal interlandelijke adopties zeer beperkt. Zweden, Spanje en Denemarken scoren het hoogst en komen uit op ongeveer 8 interlandelijke adopties per 100 000 inwoners (zie tabellen 1.49 en 1.50).

Ontvangend land	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Vlaamse Gemeenschap ^{(1) (2)}	3,54	2,38	2,85	2,67	2,88	3,41
Franse Gemeenschap ^{(2) (3)}	2,83	3,15	2,86	2,10	1,72	1,44
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	1,04	0,79	0,68	0,71	0,95	
Frankrijk	5,06	6,78	6,60	6,31	4,99	5,13
Luxemburg	13,08	12,40	8,89	9,59	6,51	
Nederland	7,52	8,04	7,27	5,00	4,78	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	3,83	5,54	5,88	4,15	3,34	
Denemarken	13,43	9,78	10,81	8,29	7,82	7,21
Zweden	11,07	12,36	12,02	9,72	8,78	8,64
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	NB					
Italië	NB	5,88	4,86	5,43	5,78	6,67
Portugal	NB	0,02	0,14	0,08	0,11	
Spanje	7,76	13,09	12,60	10,22	8,20	
Oostenrijk	NB	1,14	1,19			
Verenigd Koninkrijk	0,59	0,56	0,61	0,59		
Ierland	5,96	9,88	8,91	7,44		

1.50 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties per 100 000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Selman P., School of Geography, Politics and Sociology, Newcastle University, UK

(1) per 100 000 inwoners in het Vlaamse Gewest

(2) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

(3) per 100 000 inwoners in het Waalse Gewest

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 2

Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit gehoord

In dit hoofdstuk gaan we in op de gezinscontext van jonge kinderen in Vlaanderen. We hebben aandacht voor de gezinsvorm waarin kinderen opgroeien (tweeouder- of eenoudergezin, gehuwd paar of samenwonend paar), het opgroeien samen met broers of zussen, de origine, de gezinstaal, de leeftijd en de gezondheidstoestand van de ouders, de aanwezigheid van de grootouders en de hulp die grootouders bieden. Als achtergrond bij deze gezinscontext besteden we aandacht aan huwelijken en echtscheidingen in Vlaanderen. Ten slotte plaatsen we een aantal Vlaamse cijfers in een Europese context. We vergelijken met de landen van de EU-15.

1. Twee- of eenoudergezin?

Jonge kinderen in een eenoudergezin blijven uitzonderlijk

De meeste jonge kinderen leven in een tweeoudergezin. Het aandeel kinderen onder de 3 jaar dat in een eenoudergezin leeft, bedraagt 7,6%; bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het 10,8% en bij kinderen op lagereschoolleeftijd 14,4% (zie tabel 2.1 en grafiek 2.2).

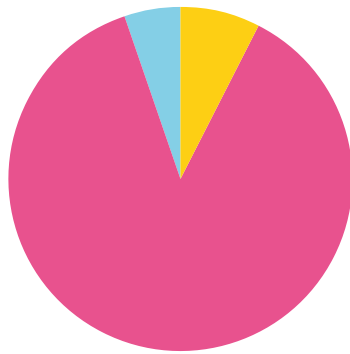
Het aandeel kinderen van 3 tot 6 jaar dat leeft in een eenoudergezin bleef ongewijzigd van 2006 naar 2007. In de jongste leeftijdsgroep nam het aandeel

Twee- of eenoudergezin

	2006	2007
Kinderen onder de 3 jaar		
Eenoudergezin	7,4	7,6
Tweeoudergezin	87,4	87,2
Andere/niet bekend	5,2	5,2
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar		
Eenoudergezin	10,8	10,8
Tweeoudergezin	85,7	85,6
Andere/niet bekend	3,5	3,6
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar		
Eenoudergezin	14,3	14,4
Tweeoudergezin	83,5	83,3
Andere/niet bekend	2,2	2,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen onder de 12 jaar		
Eenoudergezin	11,8	11,8
Tweeoudergezin	85,0	84,8
Andere/niet bekend	3,2	3,4
Totaal	100,0	100,0

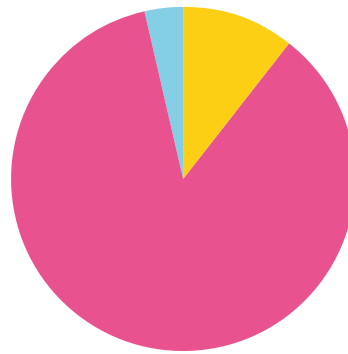
2.1 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- of eenoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1/1
Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

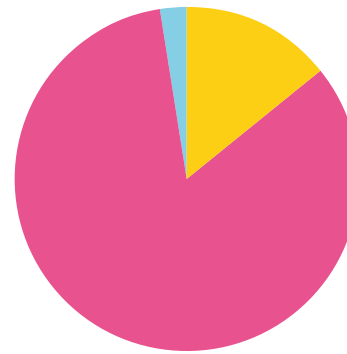
Kinderen onder de 3 jaar

- Eenoudergezin (7,6%)
- Tweeoudergezin (87,2%)
- Andere/niet bekend (5,2%)

Kinderen van 3 tot 6 jaar

- Eenoudergezin (10,8%)
- Tweeoudergezin (85,6%)
- Andere/niet bekend (3,6%)

Kinderen van 6 tot 12 jaar

- Eenoudergezin (14,4%)
- Tweeoudergezin (83,3%)
- Andere/niet bekend (2,3%)

2.2 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- en eenoudergezin - Vlaams Gewest - 2007

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

toe met 0,2 procentpunten en bij kinderen van 6 tot 12 jaar nam het toe met 0,1 (zie tabel 2.1).

2. Gezinstype

Het klassieke kerngezin loopt terug. Ruim 26% van de kinderen onder de drie jaar woont bij een ongehuwd paar

De aandacht wordt geregeld gevestigd op de terugloop van het klassieke kerngezin. Maar uit de gegevens over het gezin waarin jonge kinderen leven, blijkt dat voor hen de realiteit nog steeds in

hoofdzaak het klassieke kerngezin is. Van de kinderen onder de 12 jaar leeft ruim 65% bij de *natuurlijke vader en moeder* die tevens een *echtpaar* vormen (zie tabel 2.3). Wel is er een verschil tussen de zeer jonge en de wat oudere kinderen.

Van de kinderen onder de 3 jaar woont 26,2% bij een *ongehuwd paar*. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit 16,9% en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 10,2%.

Tegenover 2006 is er een toename van het aantal kinderen jonger dan 12 jaar dat leeft bij een ongehuwd paar, van 14,2% naar 15,8%. In grafiek 2.4 geven we de evolutie sinds 2004 weer van het aandeel kinderen dat woont bij een ongehuwd paar.

Kinderen die bij een *alleenstaande ouder* wonen, wonen vooral bij een alleenstaande moeder. 10,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar woont bij een alleenstaande moeder en slechts 1,5% bij een alleenstaande vader. Het aantal kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder of een alleenstaande vader bleef nagenoeg ongewijzigd tegenover 2006 (zie tabel 2.3).

	2006				2007			
	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	63,3	70,6	74,4	70,8	61,0	68,8	73,1	69,0
Bij beide ouders	62,4	67,3	69,3	67,2	60,1	65,1	67,7	65,2
Bij een ouder en een stiefouder	0,1	0,5	1,6	1,0	0,2	0,5	1,6	1,0
Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾	0,5	2,5	3,1	2,3	0,6	2,9	3,4	2,6
Bij gehuwd paar, niet verwant	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Kind bij ongehuwd paar ⁽²⁾	24,2	15,1	9,1	14,2	26,2	16,9	10,2	15,8
Bij een ouder en een stiefouder ⁽²⁾	0,9	1,9	3,8	2,6	0,8	1,9	3,9	2,6
Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾	23,3	13,2	5,3	11,6	25,4	15,0	6,3	13,2
Kind bij alleenstaande moeder	6,5	9,6	12,6	10,4	6,5	9,5	12,6	10,3
Kind bij alleenstaande vader	0,9	1,2	1,7	1,4	1,0	1,3	1,8	1,5
Kind inwonend bij een ander kerngezin ⁽³⁾	5,1	3,5	2,2	3,2	5,2	3,6	2,3	3,3
Kind in collectief huishouden	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,0	<0,0	<0,0	<0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.3 Type van gezin waarin kinderen onder de 12 jaar leven - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

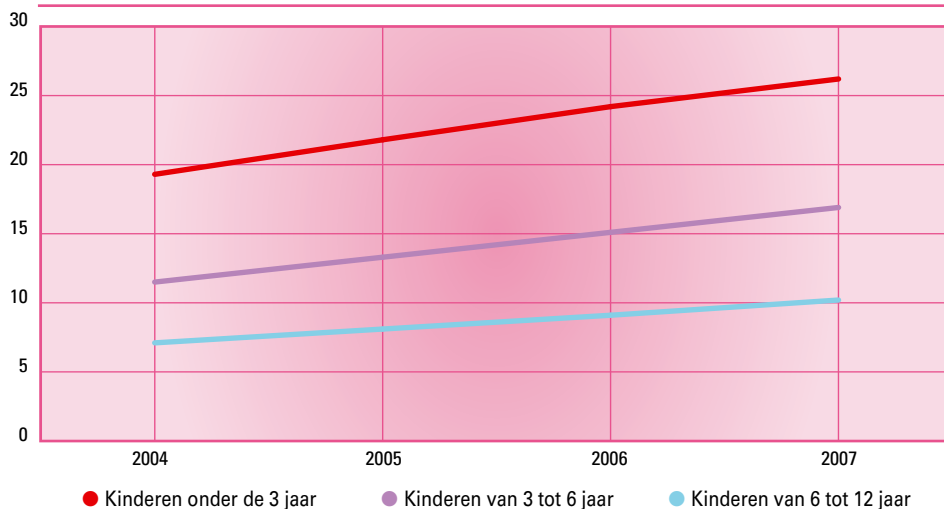
(1) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn

(2) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de natuurlijke vader of moeder. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een ?stiefouder?'

(3) Bijvoorbeeld bij de grootouders

Kinderen bij een ongehuwd paar

2.4 Evolutie van het percentage kinderen wonend bij een ongehuwd paar naar leeftijdscategorie sinds 2004 - Vlaams Gewest

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

3. Kind alleen?

De meeste jonge kinderen groeien niet alleen op

Bijna 69% van de kinderen jonger dan 12 jaar leeft in een gezin met nog 1 of 2 broers of zussen. 21,9% van de kinderen is enig kind en 9,2% leeft met 3 of meer broers of zussen. In tabel 2.5 is dit opgenomen per leeftijdsklasse.

4. Kinderen de hele tijd thuis wonend of niet

Verblijfsco-ouderschap zeer beperkt

Er wordt gesproken van verblijfsco-ouderschap wanneer de ex-partners het verblijf van hun kinderen evenwichtig hebben verdeeld. Hoeveel kinderen onder de regeling van verblijfsco-ouderschap vallen is niet na te gaan op

Broers en zussen

Kinderen in het huishouden	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Enig kind	38,8	18,3	15,6	21,9
Een ander kind	40,5	51,8	48,7	47,4
Twee andere kinderen	14,3	21,3	24,9	21,5
Drie andere kinderen	4,3	6,0	7,5	6,4
Vier of meer andere kinderen	2,0	2,6	3,3	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

2.5 Aantal andere kinderen jonger dan 18 jaar waarmee kinderen onder de 12 jaar samenwonen - Vlaams Gewest (alleen kinderen onder de 12 jaar die wonen bij een gehuwd of ongehuwd paar of bij een alleenstaande ouder) (percentage) - situatie op 1 januari 2007

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit geduid

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2008

Thuis wonend	
Hele tijd	97,0
Niet hele tijd	3,0
Totaal	100,0 (N=2416)
Situatie van de niet de hele tijd thuis wonende kinderen	
Woont bij ex-echtgenoot of ex-partner	49,3
Verblijft in internaat van een school	6,8
Andere situatie ⁽¹⁾	43,8
Totaal	100,0 (N=73)

2.6 Kinderen onder de 12 jaar naargelang zij al of niet de hele tijd thuis wonen - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleecq

(1) Bijvoorbeeld: verblijft in een instelling, geplaatst in een pleeggezin, of ook 'andere'

basis van het rijksregister. De kinderen hebben altijd hun domicilie bij een van de ouders. Voor het in kaart brengen van verblijfsco-ouderschap moeten we ons dus baseren op enquêtes. In het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleecq naar de zorg voor jonge kinderen in Vlaanderen werd dit nagevraagd. 3,0% van de kinderen onder de 12 jaar woont niet de hele tijd thuis. Bijna de helft van deze kinderen woont deels bij de ex-echtgenoot of ex-partner (zie tabel 2.6).

5. Origine

Slechts een beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest heeft *niet de Belgische nationaliteit*: 5,7%. Het aandeel is met 0,4% gestegen tegenover 2007. Hierbij moet worden opgemerkt dat het nationaliteitscriterium niet erg geschikt is om de personen van vreemde herkomst zichtbaar te maken, gezien de mogelijkheden om de Belgische nationaliteit te verkrijgen.

Een beter criterium is de *origine van de moeder van het kind*. Van 20,4% van de kinderen geboren in 2008 is de moeder niet van Belgische origine. Dat wil zeggen dat de moeder bij haar geboorte niet de

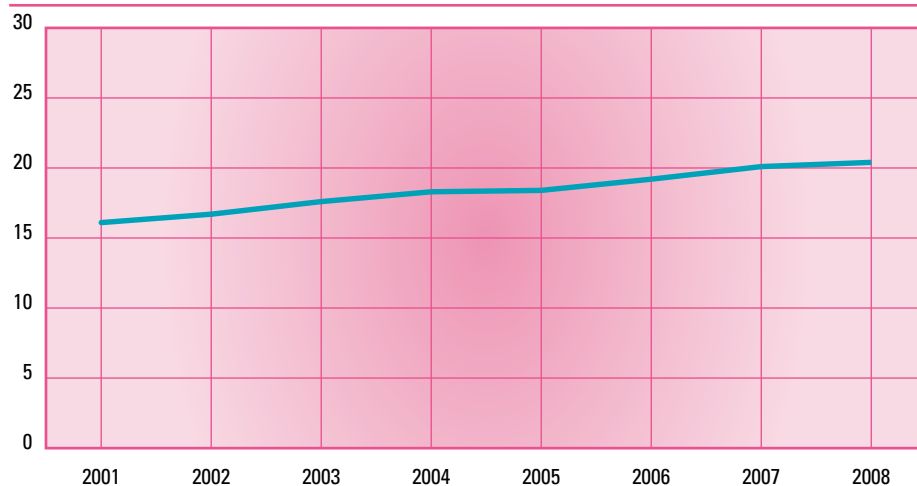
Belgische nationaliteit had. Dit percentage is licht toegenomen tegenover 2007 (+0,3) (zie grafiek 2.7).

Over de jaren heen is er een voortdurende lichte stijging van het aandeel kinderen van niet-Belgische origine (zie grafiek 2.7).

Het gaat om een groot aantal landen: meer dan 160 verschillende landen van herkomst. De belangrijkste *herkomstlanden* zijn Marokko, Turkije en Nederland. 4,6% van de kinderen geboren in 2008 is van Marokkaanse origine, 3,0% van Turkse origine en 1,7% van Nederlandse origine (zie tabel 2.8).

Evolutie aandeel allochtone kinderen

2.7 Evolutie van het aantal kinderen van niet-Belgische origine - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Allochtone kinderen

	2007	2008*
Antwerpen	27,4	28,0
Vlaams-Brabant	19,6	20,2
West-Vlaanderen	8,9	9,2
Oost-Vlaanderen	16,5	17,2
Limburg	25,6	23,5
Vlaams Gewest	20,1	20,4

2.9 Percentage levendgeboren kinderen van wie de moeder niet van Belgische origine is (d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang van de provincie per geboortjaar - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros
* Voorlopige cijfers

Naargelang van de provincie zijn er grote verschillen. Antwerpen en Limburg hebben het hoogste percentage kinderen van niet-Belgische origine, respectievelijk 28,0% en 23,5%. In de provincie Vlaams-Brabant bedraagt het 20,2% en in Oost-Vlaanderen 17,2%. West-Vlaanderen heeft het laagste percentage kinderen van niet-Belgische origine, nl. 9,2% (zie tabel 2.9). In alle provincies was er een lichte toename van het aantal kinderen van niet-Belgische origine, behalve in de provincie Limburg waar het percentage licht daalde tegenover 2007.

Kinderen naar origine

	2007	2008*
België	79,9	79,7
Marokko	4,7	4,6
Turkije	2,9	3,0
Nederland	1,8	1,7
Rusland	0,6	0,7
Polen	0,7	0,7
Congo	0,6	0,6
Servië/Montenegro	0,5	0,4
Frankrijk	0,4	0,4
Italië	0,4	0,4
Ander land	7,5	7,8
Totaal	100,0	100,0

2.8 Percentage levendgeboren kinderen naar origine van de moeder (nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros
* Voorlopige cijfers

6. De gezinstaal

Voor nogal wat kinderen is een andere taal dan het Nederlands de 'moedertaal'

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school, op de arbeidsmarkt, enz. goed te doen. We bekijken de taal waarin de moeder

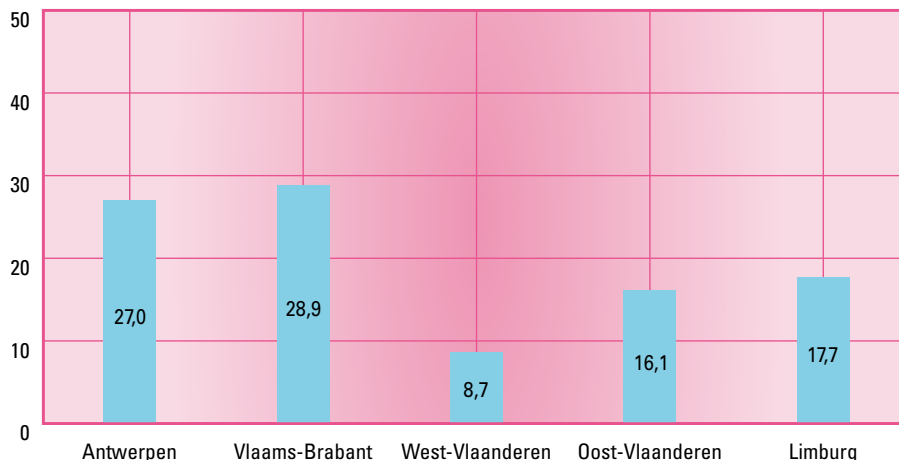
	2007	2008*
Nederlands	80,3	79,6
Frans	4,3	4,3
Arabisch	3,2	3,3
Turks	3,0	3,1
Berbers	1,6	1,7
Engels	0,9	1,0
Russisch	0,6	0,7
Pools	0,5	0,6
Spaans	0,5	0,5
Jiddisch	0,3	0,3
Andere talen	4,8	4,9

2.10 Levendgeboren kinderen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros
* Voorlopige cijfers

met het kind praat. Bij 20,4% van de kinderen geboren in 2008 was dit niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (4,3%). Arabisch en Turks komen op twee en drie. Van 2007 naar 2008 was er een lichte afname van het aandeel Nederlands als 'moedertaal' (-0,7%) (zie tabel 2.10).

Naar provincie zijn er grote verschillen, met in Vlaams-Brabant en Antwerpen ruim 1 op de 4 kinderen van wie de moeder een andere taal dan het Nederlands spreekt met het kind. In Oost-

2.11 Levendgeboren kinderen: percentage kinderen bij wie de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is, naar provincie - 2008*

Bron: Kind en Gezin - Ikaros
* Voorlopige cijfers

Vlaanderen en Limburg ligt dit heel wat lager en in West-Vlaanderen bedraagt dit bijna 9% (zie grafiek 2.11). In Antwerpen komen Arabisch (5,7%) en Berbers (4,3%) het meest voor; in Vlaams-Brabant Frans (15,8%); in West-Vlaanderen eveneens Frans (2,4%); in Oost-Vlaanderen Turks (4,4%), Arabisch (3,0%) en Frans (2,3%); in Limburg Turks (9,2%) en Arabisch (2,8%).

7. Grijzende ouders?

Belangrijk aantal grijzende vaders

Uit de gegevens van het rijksregister kennen we de leeftijd van de moeder en de vader van de jonge kinderen. Ruim 38% van de kinderen van 0 tot 3 jaar heeft een moeder van 30 tot 35 jaar en ruim 31% een moeder van 25 tot 30 jaar.

De leeftijd van de vader ligt hoger. De leeftijdsgroepen 35 tot 40 jaar en 40 jaar en ouder maken samen ruim 40% uit. Bij de kinderen van 3 tot 6 jaar zijn de moeders ook vooral (39,2%) 30 tot 35 jaar oud. Bij de vaders is bijna 62% 35 jaar of ouder.

Wanneer de leeftijdsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar wordt vergeleken met 2006, dan blijken moeders in de leeftijdsklasse 25 tot 30 jaar en in de leeftijdsklasse 40 jaar en ouder, licht toe te nemen. Het aantal kinderen met een moeder van 30 tot 35 jaar neemt licht af. Verder zien we een afname van het aantal kinderen met een vader in de leeftijdsklassen 30 tot 40 jaar, en een toename van het aantal vaders in de leeftijdsklasse 40 jaar en ouder (zie tabel 2.12).

	2006		2007		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Huidige leeftijd van de (stief)moeder					
Onder de 20 jaar	0,1	0,4	<0,0	<0,0	0,1
20 tot 25 jaar	2,7	8,1	2,6	0,2	2,7
25 tot 30 jaar	13,6	31,4	16,5	4,2	13,9
30 tot 35 jaar	29,9	38,2	39,2	20,0	29,1
35 tot 40 jaar	33,3	17,6	30,8	41,9	33,3
40 jaar en ouder	20,3	4,3	10,8	33,6	20,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Huidige leeftijd van de (stief)vader					
Onder de 20 jaar	0,0	<0,0	<0,0	<0,0	<0,0
20 tot 25 jaar	0,9	2,5	0,7	0,1	0,9
25 tot 30 jaar	7,2	19,2	7,2	1,5	7,4
30 tot 35 jaar	22,9	37,7	30,2	10,6	22,3
35 tot 40 jaar	34,2	26,1	37,4	35,7	33,7
40 jaar en ouder	34,8	14,4	24,5	52,1	35,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.12 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de (stief)moeder en de (stief)vader - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

8. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind

2 Jonge kinderen hebben meestal ouders in goede tot heel goede algemene gezondheid

Een slechte gezondheidstoestand van de ouders kan een belangrijke impact hebben op de leefomstandigheden van jonge kinderen, bijvoorbeeld op het opnemen van de dagelijkse zorg voor de kinderen, op de arbeidsparticipatie en het verdienvermogen, enz. De SILC-enquête (Statistics on Income and Living Conditions) 2006 leert ons hoe het zit met de gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind. Er werd gevraagd naar de gezondheidstoestand in het algemeen. Het gaat dus om een subjectieve inschatting door de

ondervraagden. Bij de meeste kinderen rapporteert hun moeder of vader dat de algemene gezondheidstoestand heel goed is (zie tabel 2.13).

9. Jonge kinderen en grootouders

40% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft nog vier grootouders; een beperkt aantal (4,1%) heeft zelfs meer dan 4 grootouders. Het percentage kinderen met 4 grootouders ligt hoger bij de kinderen onder de 3 jaar (zie tabel 2.14).

In grafiek 2.15 bekijken we de afstand tot de woning van de grootouders. Ongeveer 40% woont op minder dan 5 km van de grootouders van moederszijde. Voor de grootouders van vaderszijde is dit nagenoeg hetzelfde.

Gezondheidstoestand ouders

	Moeder	Vader
Heel goed	38,4	40,9
Goed	49,5	49,4
Redelijk	10,0	6,8
Slecht	1,6	2,8
Zeer slecht	0,5	0,1
Totaal	100,0 (N=1032)	100,0 (N=955)

2.13 Algemene gezondheidstoestand van de moeder en de vader van kinderen onder de 12 jaar - Vlaams Gewest (2006)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2006

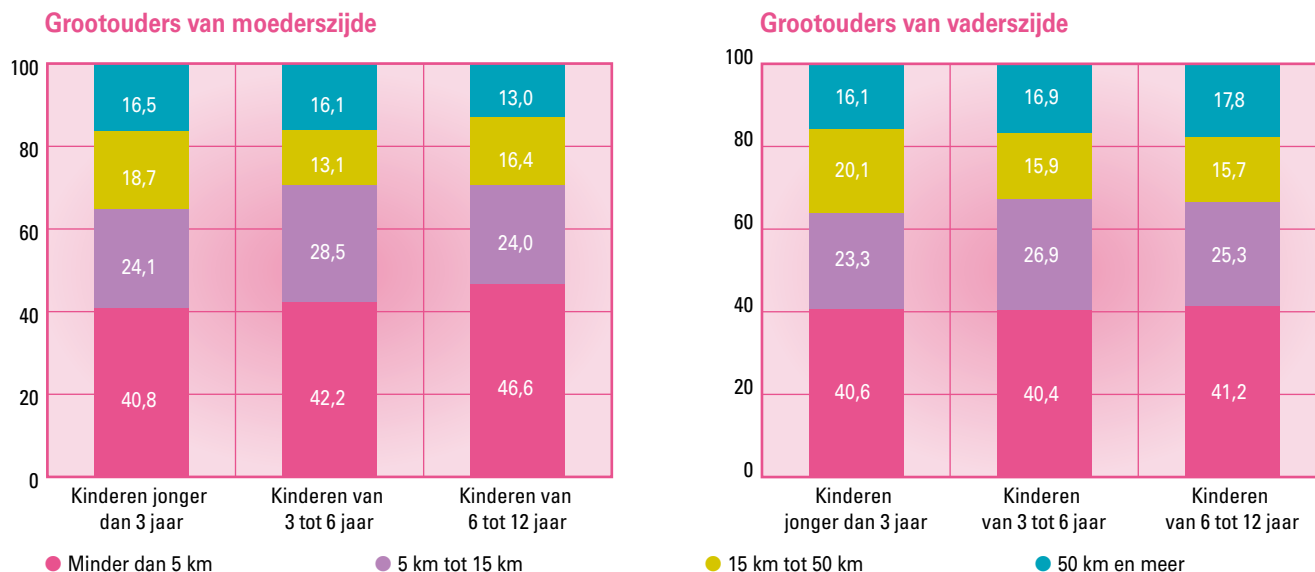
Grootouders

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Meer dan 4 grootouders	4,7	5,7	3,1	4,1
4 grootouders	50,7	42,5	35,0	40,3
3 grootouders	25,9	30,2	30,6	29,4
2 grootouders	11,5	17,5	21,3	18,2
1 grootouder	5,8	3,3	7,2	5,9
Geen grootouders	1,5	0,8	2,8	2,0
Totaal	100,0 (N=537)	100,0 (N=610)	100,0 (N=1270)	100,0 (N=2417)

2.14 Kinderen onder de 12 jaar: aantal in leven zijnde grootouders - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

2.15 Kinderen onder de 12 jaar: afstand tot de grootouders van moederszijde en van vaderszijde - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Als de grootouders gescheiden zijn, werd de afstand tot de dichtstbij wonende grootouder

Grootouders zijn vooral op het vlak van *opvang van de kinderen* een grote steun. Slechts 17,3% van de kinderen onder de 12 jaar woont in een gezin dat stelt geen hulp te krijgen van de grootouders voor de oppas van de kinderen. De grootouders springen ook geregeld bij voor het *vervoer van de kinderen*. 42,5% van de gezinnen van de kinderen onder de 12 jaar kan hiervoor geregeld een beroep doen op de grootouders, en nog eens 13,7% sporadisch. Maar ook de hulp door *te koken voor het hele gezin en de hulp*

in het huishouden zijn niet onbelangrijk. Respectievelijk 25,1% en 20,1% van de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar kunnen geregeld gebruikmaken van deze hulp, en bij respectievelijk 14% en 12,1% kan dit sporadisch. Nogal wat gezinnen krijgen *financiële steun* van de grootouders: 17,6% geregeld en 9,3% sporadisch (zie tabel 2.16).

10. Achtergrondgegevens

10.1. Relatievorming

Samenleven kan verschillende vormen aannemen: het kan gaan om een huwelijk, om een 'wettelijke samenwoning' of om een feitelijke samenwoning. En het kan gaan over personen van een verschillend geslacht of van hetzelfde geslacht. Sinds 1 juni 2003 zijn in België holebihuwelijken mogelijk.

		Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Opvang van de kinderen	Ja ⁽¹⁾	74,1	78,2	62,2	68,9
	Zelden	11,7	9,6	16,7	13,8
	Nooit	14,2	12,2	21,2	17,3
Vervoer van de kinderen	Ja ⁽¹⁾	38,3	50,7	40,3	42,5
	Zelden	12,1	12,4	15,1	13,7
	Nooit	49,6	36,9	44,6	43,8
Hulp met koken voor het hele gezin	Ja ⁽¹⁾	26,6	29,3	22,4	25,1
	Zelden	15,3	15,5	12,7	14,0
	Nooit	58,1	55,2	65,0	60,9
Hulp in het huishouden	Ja ⁽¹⁾	25,1	21,1	17,4	20,1
	Zelden	14,4	14,5	10,0	12,1
	Nooit	60,5	64,4	72,6	67,8
Financiële steun	Ja ⁽¹⁾	19,5	19,3	15,9	17,6
	Zelden	11,2	12,1	7,2	9,3
	Nooit	69,3	68,7	76,9	73,1
Andere hulp	Ja ⁽¹⁾	19,8	18,0	13,3	16,0
	Zelden	5,5	5,6	4,9	5,2
	Nooit	74,7	76,4	81,8	78,8

2.16 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin het gezin hulp krijgt van een of meerdere grootouders - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Omvat de antwoordcategorieën 'soms', 'vaak' en 'altijd'

10.1.1. Aantal huwelijken tussen personen van een verschillend geslacht

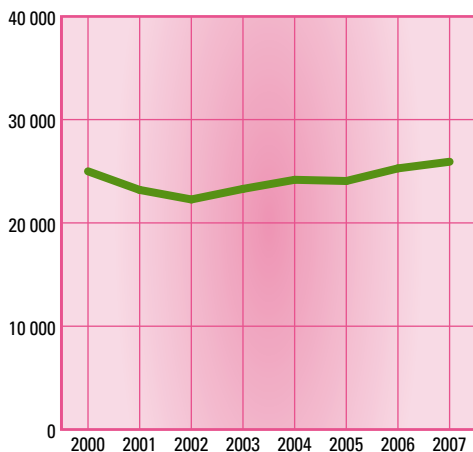
In 2007 (2008 nog niet beschikbaar) werden er in het Vlaamse Gewest 25 919 huwelijken gesloten; tegenover 2006 is het aantal huwelijken gestegen met 2,5%. Het bruto-huwelijkscijfer

Huwelijken

	Aantal	Per 1000 inwoners
2006	25 278	4,16
2007	25 919	4,24

2.17 Aantal huwelijken in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Evolutie huwelijken

2.18 Evolutie van het aantal huwelijken tussen personen van een verschillend geslacht in het Vlaamse Gewest sinds 2000

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

bedraagt 4,24 per 1000 inwoners (zie tabel 2.17 en grafiek 2.18).

10.1.2. Aantal holebihuwelijken

In 2007 werden er in het Vlaamse Gewest 1519 holebihuwelijken afgesloten, 8,8% meer dan in 2006. In 48,4% ging het om een huwelijk tussen twee mannen en in 51,6% om een huwelijk tussen twee vrouwen (zie tabel 2.19).

10.1.3. Leeftijd bij huwelijk

Sinds de legalisatie van holebihuwelijken wordt in een aantal statistieken het onderscheid naar geslacht vervangen door eerste en tweede echtgenoot. De eerste echtgenoot is meestal een man en de tweede een vrouw.

De gemiddelde leeftijd bij huwelijk (2007) in het Vlaamse Gewest bedraagt 35,5 jaar bij de eerste echtgenoten en 32,6 jaar bij de tweede echtgenoten. Tegenover 2006 nam de gemiddelde leeftijd zeer licht toe (+0,1 en +0,2 maanden).

De mediaan ligt wat lager en bedroeg 32,2 jaar bij de eerste echtgenoten en 29,4 bij de tweede. Ook de mediaan nam zeer licht toe (+0,2 maanden).

Er is een opmerkelijk verschil tussen de gemiddelde leeftijd bij een eerste huwelijk en die bij een volgend huwelijk. Bij nog nooit eerder gehuwde personen bedraagt de gemiddelde leeftijd bij huwelijk respectievelijk 31,1 jaar en 28,7 jaar. Bij huwelijken van gescheiden personen bedraagt de gemiddelde leeftijd respectievelijk 47,9 jaar en 44,3 jaar. *Huwelijken op jonge leeftijd* zijn vrij uitzonderlijk: in het Vlaamse Gewest waren in 2007 1,7% van de tweede echtgenoten en 0,3% van de eerste echtgenoten jonger dan 20 jaar. Deze percentages liggen iets lager dan in 2006 (-0,1 maanden).

Holebihuwelijken

	Tussen man en man	Tussen vrouw en vrouw	Totaal
2004	802	705	1 507
2005	726	659	1 385
2006	688	708	1 396
2007	735	784	1 519

2.19 Aantal holebihuwelijken in het Vlaamse Gewest sinds 2004
Bron: rijksregister

Personen betrokken bij nieuwe samenlevingscontracten ⁽¹⁾

Echtscheidingen

2

	Tussen personen van een verschillend geslacht	Tussen personen van hetzelfde geslacht	Totaal aantal betrokken personen
2006	15 591	634	16 225
2007	26 316	1 074	27 390

2.20 Aantal personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract - Vlaams Gewest

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin; daarom kan uit deze statistiek geen conclusie worden getrokken over de aard van de relatie tussen deze personen

	Aantal	Per 1000 inwoners
2006	14 213	2,34
2007	14 395	2,35

2.22 Aantal echtscheidingen in het Vlaamse Gewest

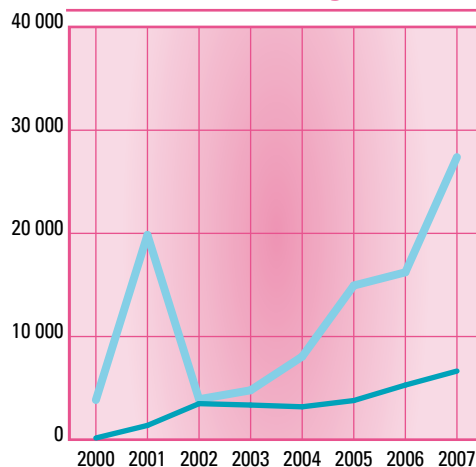
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

10.1.4. Nieuwe samenlevingscontracten

'Wettelijke samenwoning' betreft personen die een verklaring hebben afgelegd conform art. 1476 van het Burgerlijk Wetboek.

Er zijn alleen cijfers beschikbaar van het aantal personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract en niet van het aantal contracten. In 2007 waren er 27 390 personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract, waarvan 96,1% tussen personen van een verschillend geslacht en 3,9% van hetzelfde geslacht (zie tabel 2.20 en grafiek 2.21).

Samenlevingscontracten

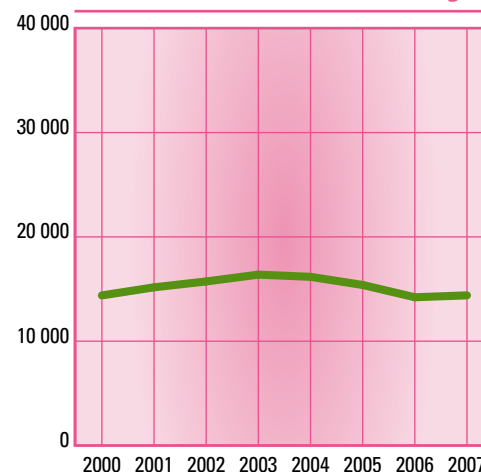
● Nieuwe samenlevingscontracten

● Stopzettingen samenlevingscontract

2.21 Evolutie van het aantal personen betrokken bij nieuwe samenlevingscontracten en bij stopzettingen van samenlevingscontracten sinds 2000

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

Evolutie echtscheidingen

2.23 Evolutie van het aantal echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht in het Vlaamse Gewest sinds 2000

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

10.2. Relatieontbindingen

Een volledig beeld van cohabitatiebreuken schetsen is niet mogelijk. We hebben alleen informatie over de officiële echtscheidingen en de stopzettingen van een samenlevingscontract. Daarnaast zijn er ook nog de feitelijke scheidingen van gehuwden en de feitelijke ontbindingen van andere relatievormen.

10.2.1. Echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht

In 2007 (2008 nog niet beschikbaar) waren er in het *Vlaamse Gewest* 14 395 *echtscheidingen* van personen van een verschillend geslacht. Het aantal echtscheidingen is gestegen met 1,3%. Per 1000 inwoners waren er in 2007 2,35 echtscheidingen (tabel 2.22 en grafiek 2.23).

10.2.2. Echtscheidingen van holebi's

In 2007 waren er in het Vlaamse Gewest 127 holebi-echtscheidingen. Dit is een opmerkelijke stijging tegenover 2006 (zie tabel 2.24).

10.2.3. Stopzettingen samenlevingscontract

Ook deze cijfers betreffen het *aantal betrokken personen* en niet het aantal stopzettingen van een samenlevingscontract. In 2007 waren er 6651 personen betrokken bij een stopzetting van een samenlevingscontract, in hoofdzaak personen van hetzelfde geslacht (95%). Van 2006 naar 2007 was er een toename met bijna 26% (zie tabel 2.25 en grafiek 2.21).

Echtscheidingen holebi's

	Mannen	Vrouwen	Totaal
2004	3	3	6
2005	6	14	20
2006	12	22	34
2007	49	78	127

2.24 Evolutie van het aantal holebi-echtscheidingen in het Vlaamse Gewest sinds 2004
Bron: rijksregister

Stopzettingen samenlevingscontract (1)

	Tussen personen van een verschillend geslacht	Tussen personen van hetzelfde geslacht	Totaal aantal betrokken personen
2006	4 988	306	5 294
2007	6 321	330	6 651

2.25 Aantal personen betrokken bij een stopzetting van een samenlevingscontract - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister
(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin; daarom kan uit deze statistiek geen conclusie worden getrokken over de aard van de relatie tussen deze personen

11. De Europese context

11.1. Gezinnen waarin jonge kinderen leven

Nogal wat kinderen leven in een *eenoudergezin* of in een *stiefgezin*, maar het gaat nog altijd om een minderheid.

In België bedraagt het aandeel tieners (11-, 13- en 16-jarigen) in een eenoudergezin 9,2% en in een stiefgezin 8,1%, cijfers die vergelijkbaar zijn met de cijfers in de aangrenzende landen. Het Verenigd Koninkrijk en de noordse landen kennen een veel hoger percentage tieners dat leeft in een eenoudergezin. In de mediterrane landen ligt vooral het aandeel tieners in een stiefgezin veel lager (zie tabel 2.26).

Tieners⁽¹⁾ in een eenoudergezin of in een stiefgezin

	Eenoudergezin	Stiefgezin
België	9,2	8,1
<i>Aangrenzende landen</i>		
Duitsland	12,8	9,2
Frankrijk	11,0	9,7
Luxemburg	NB	NB
Nederland	10,7	6,1
<i>Noordse landen</i>		
Finland	14,6	11,0
Denemarken	16,5	13,5
Zweden	16,8	12,7
<i>Mediterrane landen</i>		
Griekenland	7,5	1,2
Italië	7,0	2,2
Portugal	9,8	5,8
Spanje	9,1	3,0
Oostenrijk	12,5	7,5
Verenigd Koninkrijk	16,9	14,5
Ierland	10,3	3,5

2.26 Percentage kinderen van 11, 13 en 16 jaar dat leeft in een eenoudergezin of in een stiefgezin - 2001
Bron: Unicef, *Child Poverty in perspective: an overview of child well-being in rich countries, report card 7* (2007)

(1) Kinderen van 11, 13 en 16 jaar

NB: niet beschikbaar

	Gezin met 1 kind	Gezin met 2 kinderen	Gezin met 3 of meer kinderen
Vlaams Gewest ⁽¹⁾	21,9	47,4	30,7
België	20,3	44,4	35,3
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	27,7	48,2	24,1
Frankrijk	22,3	45,9	31,8
Luxemburg	19,5	45,4	35,0
Nederland	17,9	49,0	33,1
<i>Noordse landen</i>			
Finland	16,7	38,0	45,4
Denemarken	NB	NB	NB
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	22,8	55,0	22,2
Italië	29,5	53,7	16,8
Portugal	35,1	48,0	16,9
Spanje	30,3	53,6	16,2
Oostenrijk	21,3	45,3	33,4
Verenigd Koninkrijk	NB	NB	NB
Ierland			

2.27 Percentage kinderen onder de 14 jaar naar aantal kinderen in het gezin, 2007

Bronnen: Vlaams Gewest: gegevens uit het geboorteregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

OECD, Family Database (website) gebaseerd op de European Labour Force Survey, 2007

(1) Kinderen onder de 12 jaar

NB: niet beschikbaar

In tabel 2.27 bekijken we of kinderen onder de 14 jaar alleen opgroeien of samen met andere kinderen. Het Vlaamse Gewest neemt een middenpositie in wat betreft het aantal jonge kinderen dat opgroeit als enig kind. Finland kent relatief veel kinderen die opgroeien in een gezin met 3 of meer kinderen.

11.2. Huwelijken en echtscheidingen

Huwelijken per 1000 inwoners

2 Het *huwelijkscijfer* (= aantal huwelijken per jaar per 1000 inwoners) in het Vlaamse Gewest is eerder laag (zie tabel 2.28). Het cijfer voor het Vlaamse Gewest behoort samen met dat van Luxemburg, Frankrijk, Italië en Oostenrijk tot de laagste in de EU-15. Het huwelijkscijfer ligt het hoogst in Denemarken. Sinds 2000 is het aantal huwelijken per 1000 inwoners in de meeste bestudeerde landen afgenomen of nagenoeg ongewijzigd gebleven. Enkel in Finland, Zweden en Griekenland steeg het. Dit gaat gepaard met het huwen op steeds latere leeftijd en met een toename van andere samenlevingsvormen.

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	4,2	4,0	4,2	4,2
België	4,4	4,1	4,3	4,3
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	5,1	4,7	4,5	4,5*
Frankrijk	5,0	4,5	4,3	4,2*
Luxemburg	5,0	4,4	4,2	4,1
Nederland	5,5	4,5	4,4	4,5
<i>Noordse landen</i>				
Finland	5,1	5,6	5,4	5,6
Denemarken	7,2	6,7	6,7	6,7
Zweden	4,5	4,9	5,0	5,2
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	4,5	5,5	5,2	5,2*
Italië	5,0	4,2	4,1	4,2*
Portugal	6,2	4,6	4,5	4,4*
Spanje	5,4	4,8	4,6	
Oostenrijk	4,9	4,8	4,5	4,3
Verenigd Koninkrijk	5,2	5,2		
Ierland	5,0	5,1		

2.28 Aantal huwelijken per 1000 inwoners (bruto-huwelijkscijfer) in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

* Voorlopig cijfer

Echtscheidingen per 1000 inwoners

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	2,6	2,6	2,3	2,4
België	2,6	2,9	2,8	2,8
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	2,4	2,4	2,3	
Frankrijk	1,9	2,5	2,2	
Luxemburg	2,4	2,3	2,5	2,3
Nederland	2,2	2,0	1,9	2,0
<i>Noordse landen</i>				
Finland	2,7	2,6	2,5	2,5
Denemarken	2,7	2,8	2,6	2,6
Zweden	2,4	2,2	2,2	2,3
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	1,0	1,2	1,3	1,2*
Italië	0,7	0,8	NB	0,8
Portugal	1,9	2,2	2,3	2,4
Spanje	0,9	1,7		
Oostenrijk	2,4	2,4	2,5	2,4*
Verenigd Koninkrijk	2,6	2,6		
Ierland	0,7	0,8		

2.29 Aantal echtscheidingen per 1000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

NB: niet beschikbaar

In de meeste landen van de EU-15 zijn er ongeveer 2 tot 3 echtscheidingen per 1000 inwoners. In Italië en Ierland ligt het aantal echtscheidingen per 1000 inwoners lager dan 1 (zie tabel 2.29).

2

HOOFDSTUK 3
Tewerkstelling in gezinnen
van jonge kinderen

De dagelijkse activiteiten van jonge kinderen worden in belangrijke mate bepaald door het feit of de ouders een betaalde baan hebben of niet. De tijd die kinderen doorbrengen buiten het eigen gezin, o.a. in de kinderopvang, hangt nauw samen met het gaan werken van de ouders.

De arbeidsparticipatie van de ouders is ook een belangrijke bepalende factor voor de welvaart in het gezin. Werk hebben biedt nog altijd de beste bescherming tegen financiële armoede. In dit hoofdstuk staan we stil bij de mate waarin jonge kinderen ouders hebben die beroepsactief zijn.

Naast de arbeidsparticipatie op zich bekijken we de omvang van de tewerkstelling, het werkschema en de flexibiliteit in de job.

We presenteren populatiegegevens uit het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, gegevens uit SILC (Statistics on Income and Living Conditions), gegevens uit het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen in Vlaanderen en gegevens uit de Labour Force Survey (Eurostat).

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen

De meeste kinderen leven bij ouders die aan het werk zijn; slechts een beperkt aantal kinderen leeft in een gezin zonder werkende volwassenen

In de lijn van de opzet van 'Het kind in Vlaanderen' stellen we in dit punt een aantal cijfers voor over de tewerkstelling van de ouders van jonge kinderen met als teleenheid het kind. De recentst beschikbare cijfers betreffen 31 december 2005.

Bijna 88% van de kinderen jonger dan 12 heeft *minstens een ouder** die *aan het werk* is. Anders geformuleerd, ruim 12% leeft in een gezin zonder werkende ouders. Tegenover 2004 zien we een toename met 1,8 procentpunten van het aantal kinderen dat leeft in een gezin zonder werkende ouders. 58,7% woont bij *beide ouders** die *allebei aan het werk* zijn. Tegenover 2004 nam dit type af met 1 procentpunt. Bijna 14% woont bij beide ouders van wie *een werkt* en *een niet beroepsactief* is. Dit type nam af met 0,4 procentpunten van 2004 naar 2005.

Tabel 3.1 geeft ook de situatie naargelang van de leeftijd van het kind. Hieruit blijkt dat van de zeer jonge kinderen er

iets meer wonen in een gezin met een werkende en een niet-beroepsactieve ouder met uitkering RVA of in een gezin met twee werkende ouders.

Naargelang van het *gezinstype* zijn er verschillen in de arbeidsparticipatie van de ouder(s). Kinderen wonend bij een alleenstaande moeder leven vaker in een gezin zonder werkende persoon. Bij kinderen jonger dan 3 jaar wonend bij een alleenstaande moeder is slechts 47,2% van de moeders werkzaam. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar is dit 58,4%, en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 64,1%. Hun moeders zijn vaker werkzoekend met werkloosheidsuitkering of niet beroepsactief met een RVA-uitkering. Ook bij kinderen wonend bij een alleenstaande vader zijn er nogal wat met een vader die niet werkt. Van 23,0% van de kinderen onder de 12 jaar die bij een alleenstaande vader wonen, is de vader niet aan het werk. In tabel 3.2 is het gezinstype 'kerngezin met andere personen' niet opgenomen (aandeel in populatie kinderen onder de 12 jaar: 4,3%). Het gaat hier veelal om kinderen in gezinnen zonder werkende volwassenen (67,9%).

** Bedoeld wordt: ouder(s), als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en zijn/haar partner*

	2004		2005		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Twee werkenden	59,7	59,6	59,8	57,8	58,7
Een werkende en een werkzoekende met uitkering RVA	4,7	4,7	4,2	3,6	4,0
Een werkende en een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,7	6,2	4,3	2,3	3,7
Een werkende en een niet-beroepsactieve	14,2	12,7	12,6	14,8	13,8
Twee, beiden werkzoekend met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief ⁽¹⁾	5,0	6,9	6,0	5,3	5,8
Een werkende	7,3	4,2	6,7	9,5	7,5
Een werkzoekende met uitkering RVA	2,5	1,8	2,1	2,3	2,1
Een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8
Een niet-beroepsactieve	1,1	1,1	1,3	1,5	1,4
Niet bekend	0,2	1,2	1,2	1,1	1,1
<i>Totaal met minstens een werkende in het gezin</i>	<i>89,5</i>	<i>87,3</i>	<i>87,6</i>	<i>88,0</i>	<i>87,7</i>
<i>Totaal enkel niet-werkende(n) in het gezin</i>	<i>10,5</i>	<i>12,7</i>	<i>12,4</i>	<i>12,0</i>	<i>12,3</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.1 Kinderen onder de 12 jaar naar mate van arbeidsparticipatie van de ouders, of naar de mate van arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieve met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioenen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

	2004		2005		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij een gehuwd of een ongehuwd paar					
Beide ouders werkend	69,4	67,9	70,0	69,8	69,4
Een ouder werkend, andere ouder werkzoekend met uitkering RVA	5,4	5,2	4,9	4,3	4,7
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,2	6,8	4,9	2,7	4,2
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief	16,2	13,7	14,4	17,6	15,8
<i>Totaal met werkende ouder(s)</i>	<i>95,2</i>	<i>93,6</i>	<i>94,1</i>	<i>94,4</i>	<i>94,1</i>
Andere	4,8	6,4	5,9	5,6	5,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een gehuwd of ongehuwd paar</i>	<i>85,3</i>	<i>86,6</i>	<i>84,8</i>	<i>82,7</i>	<i>84,1</i>

Vervolg op volgende bladzijde

	2004		2005		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij een alleenstaande moeder					
Moeder werkend	59,4	47,2	58,4	64,1	60,2
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	22,6	25,1	20,0	17,1	19,0
Moeder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	9,3	14,3	10,7	8,2	9,7
Moeder niet-beroepsactief	8,7	13,4	10,9	10,6	11,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een alleenstaande moeder</i>	<i>10,2</i>	<i>6,4</i>	<i>9,5</i>	<i>12,4</i>	<i>10,2</i>
Kind bij een alleenstaande vader					
Vader werkend	78,1	69,8	75,5	79,0	77,0
Vader werkzoekend met uitkering RVA	11,0	12,1	11,0	9,5	10,2
Vader niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,1	7,2	5,0	3,8	4,5
Vader niet-beroepsactief	6,8	10,9	8,4	7,8	8,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een alleenstaande vader</i>	<i>1,3</i>	<i>0,8</i>	<i>1,1</i>	<i>1,7</i>	<i>1,3</i>

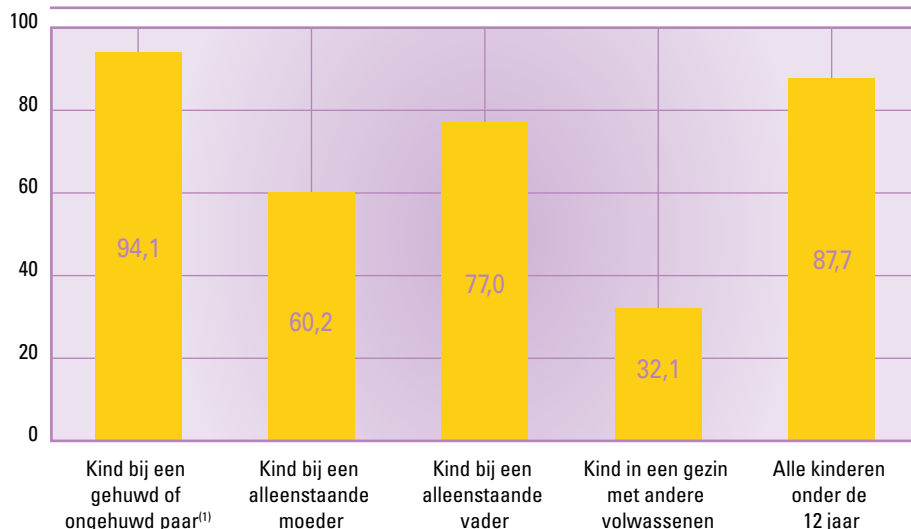
3.2 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders, of naar arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft en voor de belangrijkste gezinstypes - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieven met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioenen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

Werkende ouder(s) in gezin

3.3 Percentage kinderen onder de 12 jaar naar al of niet werkende ouder(s) in het gezin naar gezinstype op 31 december 2005 - Vlaams Gewest

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid
(1) Een of beide ouders werkend

2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen

Kinderen in tweeoudergezinnen: het 'anderhalf'-systeem komt het meest voor en neemt toe

36,2% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin (2005) heeft ouders die in het 'anderhalf'-systeem zitten: een ouder werkt voltijds; de andere ouder werkt deeltijds (30,1%) of een ouder werkt als zelfstandige en de andere werkt deeltijds (6,1%).

Bij 29,3% van de kinderen kan men spreken van kinderen van wie de ouders

in hoge mate beroepsactief zijn, van wie de ouders behoren tot de intensieve 'tweebanengezinnen'. Het gaat om 17,2% kinderen in een tweeoudergezin waarvan de ouders beiden voltijds werken als werknemer, om 5,6% waarvan beide ouders als zelfstandige werken en om 6,6% waarvan een van beiden werkt als zelfstandige en de andere voltijds als werknemer.

Een derde belangrijke groep zijn de kinderen die leven in een gezin waarin slechts een ouder werkt, voltijds als werknemer (16,4%), of als zelfstandige (4,9%) of in een gezin waar beide ouders deeltijds werken (2,4%). Het gaat om 24,7% van de kinderen onder de 12 jaar

in een tweeoudergezin. Men kan hier spreken van het 'eenbaansgezin'* (zie grafiek 3.5).

Van 2004 naar 2005 was er een lichte toename van kinderen in het 'anderhalf'-systeem, en een lichte afname van kinderen in het 'eenbaansgezin' en in het 'tweebanengezin'. Deze evolutie naar meer kinderen in een 'anderhalf'-systeem en minder in een eenbaansgezin zet zich al een aantal jaren door (zie grafiek 3.6).

Van de kinderen in een eenoudergezin zijn heel wat ouders niet-beroepsactief. 37,9% van deze kinderen leeft bij een ouder - meestal de moeder - die niet-beroepsactief is. Van bijna 27% van deze kinderen werkt de ouder voltijds als werknemer. Ruim 27% werkt deeltijds en 6,5% is zelfstandige (zie tabel 3.4).

* Eenbaansgezin omvat ook de combinaties van een voltijds werkende ouder of een zelfstandige met een ouder die valt in de categorie 'andere' (werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA, 1,0%)

	2004		2005		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in tweeoudergezin					
Beide ouders voltijds werknemer	18,5	21,8	16,4	15,3	17,2
Een ouder voltijds, een ouder deeltijds werknemer	29,1	26,6	31,5	31,2	30,1
Beide ouders deeltijds werknemer	2,2	2,5	2,6	2,3	2,4
Een ouder voltijds werknemer, een zelfstandige	6,9	6,5	6,5	6,7	6,6
Een ouder voltijds werknemer, een niet-beroepsactief	17,4	17,5	15,9	16,1	16,4
Een ouder voltijds werknemer, een ouder andere ⁽¹⁾	0,8	1,1	0,9	0,8	0,9
Beide ouders zelfstandige	5,8	3,8	5,2	6,6	5,6
Een ouder zelfstandige, een ouder deeltijds werknemer	5,8	5,0	6,3	6,5	6,1
Een ouder zelfstandige, een niet-beroepsactief	5,1	4,3	4,7	5,2	4,9
Een ouder zelfstandige, een ouder andere ⁽¹⁾	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Andere combinaties	8,4	10,8	9,8	9,3	9,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

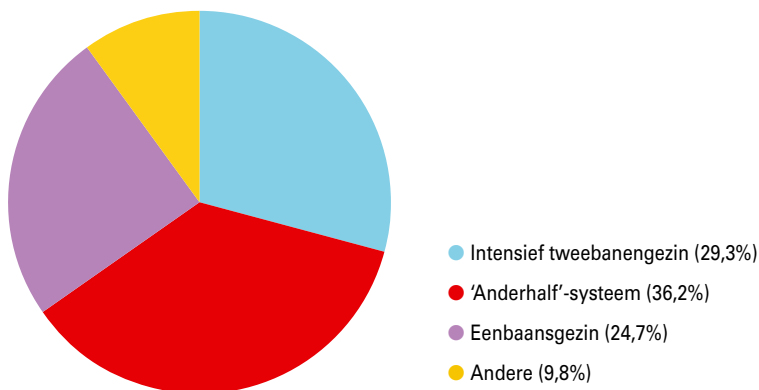
	2004		2005		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in eenoudergezin					
Ouder voltijds werknemer	27,6	22,5	25,9	28,2	26,8
Ouder deeltijds werknemer	25,9	19,7	26,4	29,3	27,2
Ouder zelfstandige	6,7	5,3	6,0	6,9	6,5
Ouder niet-beroepsactief	38,6	50,4	39,8	34,2	37,9
Andere ⁽¹⁾	1,3	2,2	1,9	1,4	1,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.4 Kinderen onder de 12 jaar wonend bij een gehuwd paar, een ongehuwd paar of een alleenstaande moeder of vader naar omvang van de tewerkstelling van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Andere: werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA

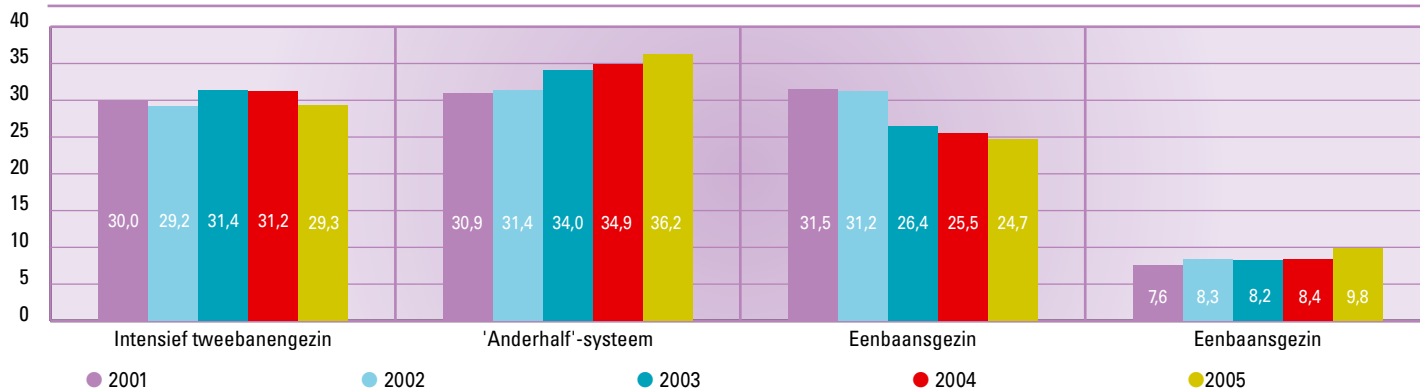
Omvang tewerkstelling

3.5 Omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweebanengezin op 31 december 2005 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

3.6 Evolutie van de omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweebanengezin sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

3. Waarom hebben ouders van jonge kinderen geen betaalde baan?

Moeders werken vooral niet omwille van zorgtaken; vaders vooral niet omwille van het (nog) niet vinden van een betaalde baan

Bij kinderen van wie de moeder geen betaalde baan heeft, ligt de reden* hiervan in hoofdzaak bij de zorg voor kinderen of andere personen. In een beperkt aantal gevallen is het te wijten aan het niet vinden van een betaalde baan.

Bij kinderen van wie de vader geen betaalde baan heeft, ligt de reden in hoofdzaak in het niet vinden van een betaalde baan (zie tabel 3.7).

* Deze informatie komt uit een onderzoek bij een steekproef van kinderen (onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck)

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Moeder				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	66,7	79,6	77,0	75,7
Ik werk niet omdat ik bezig ben met andere dingen	1,3	1,0	0,0	0,5
Ik denk dat er voor mij geen geschikt werk is	2,6	2,9	0,4	1,5
Ik vond werk en begin binnenkort	0,0	1,0	1,3	1,0
Ik wacht de resultaten van een sollicitatie af	3,8	1,0	3,5	2,9
Ik heb geen werk gevonden	15,4	9,7	5,2	8,3
Omdat dit financieel interessanter is	0,0	0,0	0,4	0,2
Om gezondheidsredenen	1,3	0,0	0,4	0,5
Andere reden	9,0	4,9	11,7	9,5
Totaal	100,0 (N=78)	100,0 (N=103)	100,0 (N=230)	100,0 (N=411)
<i>Percentage kinderen met moeder zonder betaalde baan</i>	16,3	18,8	23,2	20,6
Vader				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	13,3	5,3	3,7	6,6
Ik werk niet omdat ik bezig ben met andere dingen	0,0	5,3	3,7	3,3
Ik denk dat er voor mij geen geschikt werk is	0,0	0,0	18,5	8,2
Ik vond werk en begin binnenkort	0,0	21,1	0,0	6,6
Ik wacht de resultaten van een sollicitatie af	13,3	0,0	3,7	4,9
Ik heb geen werk gevonden	40,0	31,6	51,9	42,9
Om gezondheidsredenen	6,7	5,3	0,0	3,3
Andere reden	26,7	31,6	18,5	24,6
Totaal	100,0 (N=15)	100,0 (N=19)	100,0 (N=27)	100,0 (N=67)
<i>Percentage kinderen met vader zonder betaalde baan</i>	4,7	4,6	5,2	5,1

3.7 Kinderen onder de 12 jaar met een moeder respectievelijk een vader zonder betaalde baan: belangrijkste reden voor het niet hebben van een betaalde baan - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek

Reden deeltijds werken

	Moeder	Vader
Huishoudelijk werk	76,1	27,7
Opleiding of training	0,5	0,0
Ziekte of handicap	1,6	4,1
Wenst meer uren te werken maar vindt geen job	4,1	16,0
Wenst niet meer uren te werken	4,1	7,4
Aantal arbeidsuren wordt beschouwd als voltijds	9,3	20,9
Andere	4,2	23,9
Totaal	100,0 (N=263)	100,0 (N=25)
Percentage kinderen met deeltijds werkende moeder of vader	22,6	2,0

3.8 Kinderen onder de 12 jaar waarvan de moeder of de vader deeltijds werkt: reden voor het deeltijds werken - 2006 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC, 2006

4. Waarom werken ouders van jonge kinderen deeltijds?

Moeders, vooral omwille van het opnemen van zorgtaken

Uit de SILC-enquête blijkt dat moeders vooral deeltijds werken omwille van huishoudelijk werk (76,1%). Nogal wat moeders (9,3%) beschouwen het aantal arbeidsuren als voltijds. Bij de weinige vaders die deeltijds werken (2%) is de motivatie voor deeltijds werken minder eenduidig (zie tabel 3.8).

5. Gezinsvriendelijke regeling van de arbeidstijd?

Jonge kinderen hebben veelal vaders die veel uren werken. Hun vaders hebben ook meer een 'atypisch' werkschema dan hun moeders, maar kennen meer flexibiliteit

Voor het combineren van gezin en arbeid is de arbeidsduur een belangrijk element, evenals het werkschema en de flexibiliteit die wordt geboden op het werk.

In de SILC-enquête wordt aan moeders en vaders van jonge kinderen gevraagd wat hun gewoonlijke arbeidsduur is in het *hoofdberoep* en in de eventuele tweede job. Van kinderen onder de 12 jaar werkt de moeder gemiddeld ruim 32 uren en de vader ruim 45 uren per week (zie tabel 3.9).

Een onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck peilde naar het *werkschema* van ouders. In tabel 3.10 beschrijven we het werkschema van de moeders en de vaders van kinderen onder de 12 jaar. We bekijken het werken buiten de daguren, ploegenarbeid, nachtarbeid, weekendwerk en werken op onregelmatige uren. 19,5% van de kinderen heeft een moeder die op minstens een van die punten 'atypisch' werkt. Het aantal kinderen met een 'atypisch' werkende vader ligt veel hoger: het bedraagt 41%. Bij de moeders gaat het vooral om werk buiten de daguren en weekendwerk; bij de vaders vooral om werk buiten de daguren.

Volgens ditzelfde onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck verschilt de *flexibiliteit op het werk* opmerkelijk tussen de moeders en de vaders van jonge kinderen. Kinderen onder de 12 jaar hebben frequenter een moeder die de mogelijkheid heeft tot deeltijds werken of tot het nemen van ouderschapsverlof op haar werk. Hun vaders daarentegen kennen meer flexibiliteit in het begin- en einduur en hebben ook meer de mogelijkheid tot thuiswerk (zie tabel 3.11).

	Moeder	Vader
Minder dan 20 uren	11,9	0,6
20 tot 25 uren	14,8	0,7
25 tot 30 uren	8,7	0,5
30 tot 35 uren	21,0	2,2
35 tot 40 uren	21,0	29,9
40 tot 45 uren	12,3	25,4
45 uren en meer	10,4	40,7
Totaal	100,0 (N=881)	100,0 (N=791)
Gemiddeld	32,4	45,4
P25	24,0	38,0
P75	38,0	50,0

3.9 Kinderen onder de 12 jaar: gewoonlijke arbeidsduur van hun moeder en hun vader - 2006 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC, 2006

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft; totaal van hoofdjob en tweede job

Werkschema⁽¹⁾

	Moeder	Vader
Werkt ook buiten de daguren	16,1	29,2
Doet ploegenwerk	8,5	12,6
Doet nachtwerk	3,6	7,1
Doet weekendwerk	12,4	13,6
Heeft onregelmatig werkschema ⁽²⁾	7,8	16,1
<i>Minstens een van deze 'atypische' punten in werkschema</i>	19,5	41,0

3.10 Kinderen onder de 12 jaar: werkschema van hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft of betaald werk tijdelijk heeft onderbroken

(2) Inbegrepen avondwerk

	Moeder	Vader
Flexibiliteit begin- en einduur		
Ik kan heel moeilijk afwijken van mijn werkuren	46,5	35,9
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, als ik vooraf verwittig, zolang ik maar een afgesproken aantal uren op het werk ben	15,2	12,4
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, als ik vooraf verwittig	19,0	18,2
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren zonder vooraf te verwittigen, zolang ik maar een afgesproken aantal uren op het werk ben	9,8	12,5
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, zonder vooraf te verwittigen	9,5	20,9
Totaal	100,0 (N=1773)	100,0 (N=1745)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot deeltijds werken	69,6 (N=1757)	24,7 (N=1757)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot thuiswerk	18,9 (N=1728)	30,3 (N=1756)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot nemen van ouderschapsverlof	71,7 (N=1769)	49,1 (N=1751)

3.11 Kinderen onder de 12 jaar: mogelijkheden inzake flexibel werken door hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft of betaald werk tijdelijk heeft onderbroken

6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen

Hoge arbeidsparticipatie bij vrouwen. Alleenstaande moeders zijn veel minder beroepsactief

Het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid maakt het mogelijk om

in te zoomen op de arbeidsparticipatie van moeders met jonge kinderen met als *teleenheid 'vrouwen'*, niet 'kinderen'. Gelet op de impact die de arbeidsparticipatie heeft op de gezinssituatie, presenteren we ook deze gegevens.

De arbeidsparticipatie in 2005 van moeders met een kind jonger dan 12 jaar in het Vlaamse Gewest bedroeg 71,9%. Dit cijfer ligt iets lager dan in 2004 (-0,1). De arbeidsparticipatie ligt lager bij

moeders met een kind jonger dan 3 jaar (69,9%) dan bij moeders met een ouder kind. Bij alleenstaande moeders met een kind jonger dan 12 jaar ligt de arbeidsparticipatie veel lager dan bij samenwonende moeders: 62,7% tegenover 75,3% bij moeders die samenwonen met een partner.

	2004		2005		
	Een kind of jongste kind				
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Moeders samenwonend met partner					
Werkend in loondienst	63,2	62,7	64,4	63,5	63,4
Werkend als zelfstandige	7,4	6,3	7,6	8,4	7,4
Werkend als helper bij zelfstandige	2,6	1,4	2,2	3,1	2,3
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>75,4</i>	<i>72,4</i>	<i>76,4</i>	<i>77,3</i>	<i>75,3</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	5,1	5,2	4,4	3,6	4,4
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,7	6,7	3,0	1,3	3,7
Niet-beroepsactief	15,8	15,6	16,1	17,8	16,6
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>24,6</i>	<i>27,6</i>	<i>23,6</i>	<i>22,7</i>	<i>24,7</i>
Totaal moeders samenwonend met partner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Alleenstaande moeders					
Werkend in loondienst	54,2	42,3	55,3	59,4	55,0
Werkend als zelfstandige	5,3	4,4	5,1	5,9	5,4
Werkend als helper bij zelfstandige	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,0	1,6	2,0	2,3	2,1
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>61,9</i>	<i>48,5</i>	<i>62,7</i>	<i>67,8</i>	<i>62,7</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	21,4	24,9	18,3	15,4	18,0
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	8,4	13,7	9,1	6,9	8,8
Niet-beroepsactief	8,3	12,9	9,8	9,8	10,5
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>38,1</i>	<i>51,5</i>	<i>37,3</i>	<i>32,2</i>	<i>37,3</i>
Totaal alleenstaande moeders	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

	2004		2005		
	Een kind of jongste kind				
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Totaal moeders (2)					
Werkend in loondienst	60,7	60,5	62,0	60,6	60,9
Werkend als zelfstandige	6,9	6,1	7,1	7,5	6,9
Werkend als helper bij zelfstandige	2,3	1,3	1,9	2,5	2,0
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>72,0</i>	<i>69,9</i>	<i>73,2</i>	<i>72,7</i>	<i>71,9</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	7,0	6,5	6,1	5,4	6,0
Niet-beroepsactief met uitkering RVA (1)	6,0	7,7	5,0	5,5	6,1
Niet-beroepsactief	15,0	15,8	15,6	16,4	16,0
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>28,0</i>	<i>30,1</i>	<i>26,8</i>	<i>27,3</i>	<i>28,1</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.12 Arbeidsparticipatie van samenwonende en alleenstaande moeders met een kind of met jongste kind jonger dan 12 jaar naar leeftijd van het kind/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactief met uitkering RVA: omvat voltijds bruggensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

(2) Omvat ook de moeders met kinderen inwonend in een ander gezin

De alleenstaande moeders met een kind jonger dan 3 jaar kennen een nog lagere participatiegraad: slechts 48,5% is beroepsactief. Het aandeel beroepsactieven bij de alleenstaande moeders is toegenomen van 61,9% in 2004 tot 62,7% in 2005 (zie tabel 3.12).

7. En de grootouders?

Nog slechts in beperkte mate beroepsactief

3

Bij kinderen onder de 3 jaar zijn nogal wat grootouders nog aan het werk, vooral van moederszijde. Bij 39% werkt de grootmoeder en/of de grootvader van moederszijde. Van vaderszijde bedraagt dit maar 24,1%. Uit tabel 3.13 blijkt in welke mate dit afneemt naarmate de kinderen ouder worden.

Arbeidsparticipatie grootouders

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Grootouders van moederszijde	39,0	25,3	15,6	23,4 (N=2217)
Grootouders van vaderszijde	24,1	18,2	12,3	16,6 (N=2035)

3.13 Kinderen onder de 12 jaar: arbeidsparticipatie van de grootmoeder en/of grootvader van moederszijde en van vaderszijde - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

8. De Europese context

Werkzaamheidsgraad moeders

8.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen

Over arbeidsparticipatie in gezinnen zijn er geen Europese cijfers beschikbaar die als teleenheid het kind nemen.

Wel is de *werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen* bekend.

Aan de hand van de Labour Force Survey (Eurostat) vergelijken we het Vlaamse Gewest met de EU-15-landen, uitgezonderd Zweden, dat niet meedoet aan deze survey.

In tabel 3.14 is de werkzaamheidsgraad bij moeders in 2007 opgesplitst naar het aantal kinderen - 1, 2 of 3 of meer kinderen - en naar de leeftijd van het jongste kind. De werkzaamheidsgraad in het Vlaamse Gewest bij moeders met een of meer kinderen onder de 15 jaar behoort tot de hoogste. De werkzaamheidsgraad ligt veel lager in de mediterrane EU-landen, met uitzondering van Portugal. Opmerkelijk is het verschil in werkzaamheidsgraad tussen moeders met 1 of 2 kinderen en moeders met 3 of meer kinderen. Deze laatste moeders kennen overal een lagere werkzaamheidsgraad.

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind jonger dan 3 jaar			
Vlaams Gewest	81,1	80,1	58,5
België	71,7	70,2	48,8
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	62,2	52,0	38,6
Frankrijk	69,7	54,7	40,6
Luxemburg	(1)	(1)	(1)
Nederland	78,1	74,7	58,2
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	NB	NB	NB
Finland	58,9	54,4	36,9
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	54,1	52,5	43,2
Italië	56,8	49,8	33,3
Portugal	72,1	72,5	57,0
Spanje	62,4	53,9	40,7
Oostenrijk	68,7	51,9	35,7
Ierland	NB	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	66,1	54,4	32,0

Vervolg op volgende bladzijde

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 3 tot 6 jaar			
Vlaams Gewest	77,3	83,0	63,5
België	71,1	75,3	56,3
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	70,2	62,9	43,2
Frankrijk	74,4	78,8	55,4
Luxemburg	(1)	(1)	(1)
Nederland	75,3	75,7	64,9
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	NB	NB	NB
Finland	79,7	83,6	80,9
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	53,8	56,1	50,8
Italië	59,6	51,5	36,7
Portugal	78,6	76,1	59,1
Spanje	67,8	60,1	45,5
Oostenrijk	75,2	71,2	56,6
Ierland	NB	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	61,5	63,6	46,3

Vervolg op volgende bladzijde

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 6 tot 15 jaar			
Vlaams Gewest	79,7	81,3	77,2
België	72,4	74,3	70,9
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	75,0	68,0	58,3
Frankrijk	77,6	78,8	60,7
Luxemburg	63,6	67,4	(1)
Nederland	74,4	78,2	72,8
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	NB	NB	NB
Finland	87,4	89,1	79,4
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	61,5	59,4	53,2
Italië	56,5	53,2	46,0
Portugal	75,6	76,7	67,0
Spanje	64,1	61,1	74,0
Oostenrijk	80,2	77,5	64,0
Ierland	NB	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	75,8	75,5	57,0

Vervolg op volgende bladzijde

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Totaal met een kind of jongste kind jonger dan 15 jaar			
Vlaams Gewest	79,9	81,4	65,2
België	72,0	73,3	57,1
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	71,3	62,2	45,3
Frankrijk	74,8	71,3	49,4
Luxemburg	68,6	66,7	(1)
Nederland	75,7	76,5	64,7
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	82,2	86,1	78,8
Finland	77,5	77,2	57,7
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	58,7	56,8	48,5
Italië	57,1	51,6	37,0
Portugal	75,5	75,0	59,6
Spanje	64,3	58,5	49,0
Oostenrijk	76,6	68,7	49,5
Ierland	69,0	58,8	50,7
Verenigd Koninkrijk	70,9	66,0	42,6

3.14 Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met een kind of jongste kind jonger dan 15 jaar naar leeftijd van het jongste kind in enkele EU-15-landen - 2007

Bron: Eurostat, Labour Force Survey, 2007 (Bewerking Steunpunt WSE)

(1) Cijfer niet betrouwbaar

NB: niet beschikbaar

8.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene

Zonder werkende volwassene

In de EU-15 leeft ongeveer 9,2% van de kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin zonder werkende volwassene. Met 12,0% telt België een relatief hoog aantal jongeren dat leeft in een gezin zonder werkende volwassene. Alleen het Verenigd Koninkrijk scoort hoger. De cijfers voor het Vlaamse Gewest die een jongere leeftijdsgroep betreffen, liggen ook aan de hoge kant (zie tabel 3.15).

	2000	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	9,3*	10,5**		
België	11,4	12,8	12,7	12,0
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	9,4	11,0	10,6	9,6
Frankrijk	9,3	8,8	9,3	8,7
Luxemburg	4,0	2,7	3,7	3,4
Nederland	7,0	6,7	6,4	5,9
<i>Noordse landen</i>				
Finland	NB	6,6	4,9	4,4
Denemarken	NB	5,7	5,0	
Zweden	NB	NB	NB	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	5,5	4,2	3,9	3,9
Italië	7,6	5,9	5,7	5,8
Portugal	3,8	4,6	4,6	5,1
Spanje	6,6	5,6	5,3	5,9
Oostenrijk	3,8	5,9	6,0	5,3
Verenigd Koninkrijk	17,0	16,5	16,5	16,7
Ierland	10,1	11,9	11,2	11,3
EU-15	9,8***	9,6***	9,5***	9,2***

3.15 Kinderen jonger dan 18 jaar die leven in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-15-landen

Bron: Eurostat

* Kinderen jonger dan 14 jaar

** Kinderen jonger dan 12 jaar

*** Ramingen

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 4
Welvaart, armoede en
kansarmoede

Armoede heeft voor kinderen negatieve effecten, onmiddellijk en op termijn. Daarom staan we uitvoerig stil bij de inkomenssituatie in de gezinnen van jonge kinderen.

We bekijken het beschikbare inkomen in de gezinnen van jonge kinderen en aansluitend hierbij presenteren we de objectieve 'at-risk-of-poverty threshold' - een EU-indicator om de mate van financiële armoede weer te geven - de subjectieve appreciatie door de gezinnen van hun inkomenssituatie en een aantal niet-monetaire aspecten die wijzen op ontberingen in het gezin. Vervolgens bekijken we de mate waarin kinderen leven in een gezin met een inkomensbron die wijst op een precaire financiële situatie (gewaarborgde kinderbijslag, alimentatie, leefloon). Daarna wordt stilgestaan bij de kansarmoede in gezinnen met jonge kinderen in Vlaanderen.

Vervolgens beschrijven we een aantal aspecten van de woonsituatie: type woning, een indicator voor het wooncomfort, en woonstatuut, dat een belangrijke impact heeft op het uitgavenpatroon van gezinnen.

We staan ook stil bij de aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin. Als laatste punt wordt de situatie op het vlak van armoede in Vlaanderen getoetst aan de situatie in de landen van de EU-15.

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen

De meeste kinderen leven in een gezin met een behoorlijk inkomen

We bekijken eerst het *beschikbare inkomen per persoon* in gezinnen van jonge kinderen. Het gaat om het 'equivalised' beschikbaar inkomen, dat wordt afgeleid van het beschikbare gezinsinkomen via een correctie voor de gezinsgrootte*.

We bekijken de mediaan (middelste getal van een geordende rij) i.p.v. het gemiddelde, omdat de mediaan minder beïnvloed wordt door de hoge en de lage inkomens.

In de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar bedroeg de mediaan in 2005 19 792 euro per jaar. De 10% 'armste' kinderen leven in een gezin dat het moet stellen met ongeveer de helft van dat bedrag (10 694 euro per jaar per persoon) of minder. De 10% 'rijkste' kinderen leven in een gezin dat beschikt over minstens 28 948 euro per jaar per persoon.

Grafiek 4.1 geeft de verdeling van de kinderen naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor de gezinsgrootte in 2005.

* Voor de berekening van het beschikbare inkomen per persoon wordt gerekend met een gewicht van 1 voor het gezinshoofd (referentiepersoon in het huishouden), met een gewicht van 0,5 voor andere personen ouder dan 14 jaar in het gezin en een gewicht van 0,3 voor de kinderen jonger dan 14 jaar. Een gezin bestaande uit een moeder, een vader en twee kinderen jonger dan 14 jaar bestaat zo uit een equivalent van 2,1 personen

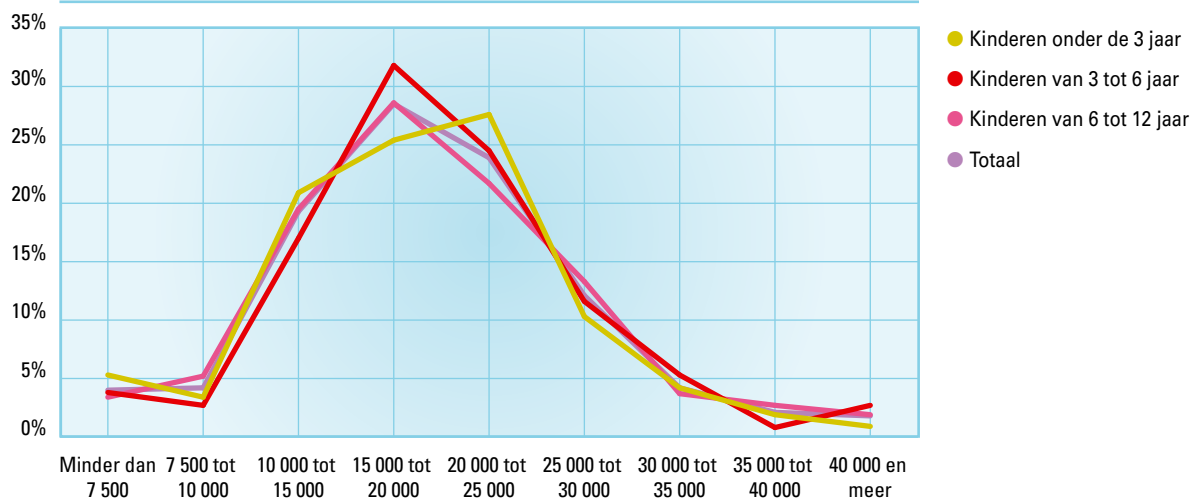
2. Verhoogd armoederisico

Ruim 1 op de 10 jonge kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico. Zeer veel hoger bij kinderen in gezinnen waar de ouder(s) niet werkt (werken)

De 'at-risk-of-poverty threshold' is binnen de EU uitgewerkt als maatstaf om het aandeel te ramen van de bevolking die leeft in een gezin dat beneden de armoedegrens zit. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Voor het inkomensjaar 2005 kwam dit voor België neer op 21 664,52 euro per jaar voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen. Voor het inkomensjaar 2004 kwam dit neer op 20 711,75 euro. In 2005 lag de grens dus 4,6% hoger dan het jaar voordien. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid - de belangrijkste herverdelingsmechanismen - federale bevoegdheid zijn.

Beschikbaar jaarinkomen per persoon

4.1 Kinderen jonger dan 12 jaar naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor gezinsgrootte, per persoon in hun gezin - Vlaams Gewest - 2005

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2006

We bekijken hier het percentage kinderen dat leeft in een gezin met een inkomen beneden de armoedegrens. De dagelijkse omstandigheden voor deze kinderen dreigen moeilijk te zijn en hun toekomstige economische situatie loopt gevaar.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 9,4% van de kinderen onder de 12 jaar.

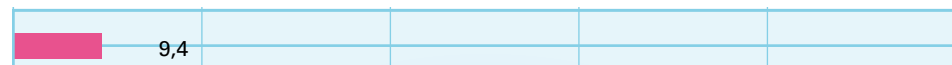
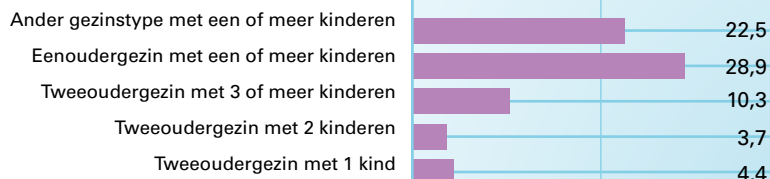
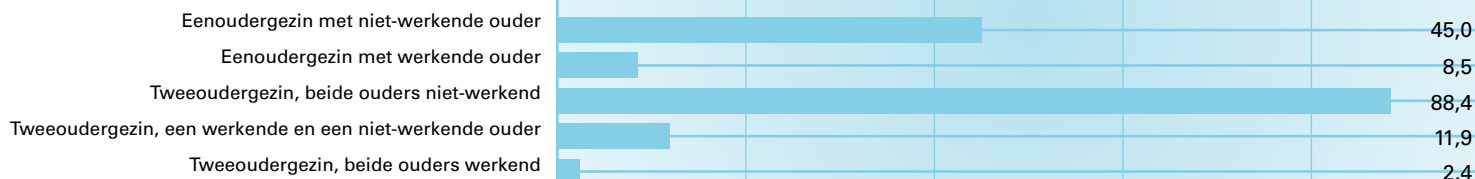
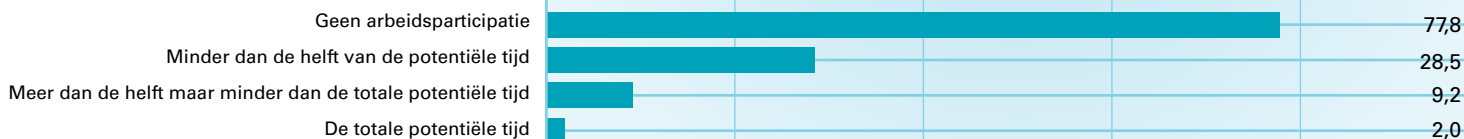
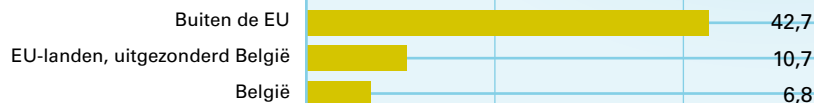
Naar leeftijdscategorie valt de wat gunstiger situatie bij de kinderen van 3 tot 6 jaar op (7,1%). Bekijken we het gezinstype, dan blijkt dat er een groot verschil is tussen de kinderen in een eenoudergezin en de kinderen in een tweeoudergezin. Bijna 29% van de kinderen in een eenoudergezin kent een verhoogd armoederisico. Opmerkelijk is ook het verschil tussen kinderen in

tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen en kinderen in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen: kinderen in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen kennen een veel hoger risico op armoede (10,3%) dan kinderen in een tweeoudergezin met 1 of 2 kinderen. Nog grotere verschillen zien we als we ook het al of niet beroepsactief zijn mee bekijken. 88,4% van de kinderen in tweeoudergezinnen waarvan de beide ouders niet werken, kent een verhoogd armoederisico. Ook bij kinderen in eenoudergezinnen met een niet-werkende ouder ligt dit risico zeer hoog: 45,0%. Een andere invalshoek is de intensiteit van de arbeidsparticipatie in het gezin. Hierbij wordt gekeken naar het aantal maanden dat in het gezin aanwezige volwassenen hebben gewerkt, ongeacht de omvang

van de tewerkstelling. De cijfers zijn markant. Bijna 78% van de kinderen in een gezin zonder arbeidsparticipatie kent een verhoogd risico op armoede. Bij een arbeidsparticipatie van minder dan de helft van de potentiële tijd bedraagt het 28,5%, bij een arbeidsparticipatie tussen 50 en 100% van de potentiële tijd bedraagt het 9,2% en bij een arbeidsparticipatie gedurende de hele potentiële tijd 2%.

Naargelang van het land van herkomst van de moeder blijken ook grote verschillen. Kinderen waarvan de moeder afkomstig is van buiten de EU kennen in bijna 43% van de gevallen een verhoogd armoederisico.

Totaal kinderen onder de 12 jaar**Naar leeftijd****Naar gezinstype****Naar gezinstype en tewerkstellingssituatie****Naar intensiteit arbeidsparticipatie⁽²⁾****Naar land van herkomst**

0 20 40 60 80 100

4.2 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat leeft in een gezin met een inkomen beneden de armoedegrens naar leeftijdscategorie, gezinstype en tewerkstellingssituatie in het gezin - Vlaams Gewest - 2005

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2006

(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België

(2) Uitgedrukt in aantal maanden waarin de volwassenen aanwezig in het gezin hebben gewerkt, ongeacht de omvang van de tewerkstelling, op het totale aantal potentiële maanden

3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen

Voor bijna 16% gaat dit moeilijk tot zeer moeilijk; voor 36% makkelijk tot zeer makkelijk

Nogal wat kinderen leven in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk (8,2%) of zeer moeilijk (6,1%) is om de eindjes aan elkaar te knopen. 35,1% leeft in een gezin dat makkelijk tot zeer makkelijk kan rondkomen. In grafiek 4.3 is dit per leeftijdsklasse weergegeven.

De omvang van de preciaire financiële situatie in gezinnen van jonge kinderen zien we ook naar voren komen als gezinnen worden bevraagd over het

hoofd kunnen bieden aan onverwachte financiële uitgaven of aan de kosten voor huisvesting. 17,5% van de kinderen woont in een gezin dat niet in de mogelijkheid is om onverwachte financiële uitgaven het hoofd te bieden. De kosten voor de huisvesting vormen bij 18% van de kinderen een zware last.

4. Niet-monetaire ontbering

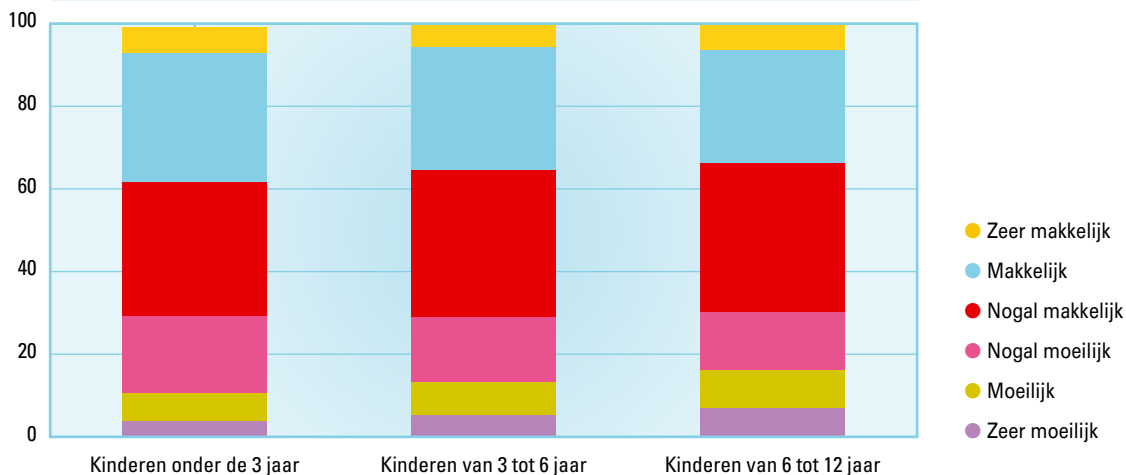
Jaarlijks een week op vakantie gaan: niet evident

Naast de monetaire indicatoren bevat de SILC-enquête ook een aantal *niet-monetaire indicatoren*. In tabel 4.4 overlopen we het zich kunnen veroorloven

om jaarlijks een week op vakantie te gaan, het zich kunnen veroorloven om vlees, kip of vis te eten, en het zich kunnen veroorloven om familie of vrienden te ontvangen en de mogelijkheid om de woning voldoende te verwarmen. Opmerkelijk is dat bijna 17% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het gezin zich niet kan veroorloven *jaarlijks een week op vakantie* te gaan.

Slechts een beperkt aantal kinderen leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven *om de twee dagen vlees, kip of vis* te eten (of een vegetarisch equivalent). Ruim 7% leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven *minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen* en bijna 8% in een gezin dat het moeilijk

Eindjes aan elkaar knopen?

4.3 Kinderen onder de 12 jaar: door het gezin ervaren moeilijkheden om met het maandinkomen de eindjes aan elkaar te knopen - Vlaams Gewest - 2006 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2006

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal (N=1125)
Het gezin kan zich niet veroorloven jaarlijks een week op vakantie te gaan	15,6	14,5	18,1	16,6
Het gezin kan zich niet veroorloven om de twee dagen vlees, kip of vis te eten (of een vegetarisch equivalent)	2,1	1,7	3,4	2,7
Het gezin kan zich niet veroorloven minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen voor een drankje of een etentje	6,7	5,3	8,5	7,3
Mogelijkheid om de woning voldoende te verwarmen	6,2	9,4	10,5	8,9

4.4 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin hun gezin zich bepaalde zaken niet kan veroorloven - Vlaams Gewest - 2006 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2006

heeft om de *woning* voldoende te *verwarmen*.

Naar leeftijdscategorieën zijn er weinig verschillen. Kinderen van 3 tot 6 jaar leven iets vaker in een gezin dat zich jaarlijks geen week vakantie kan veroorloven of geen familie of vrienden kan ontvangen. Oudere kinderen wonen iets meer in een gezin dat om financiële redenen de woning onvoldoende kan verwarmen.

5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precare financiële situatie of een precare inkomensbron

5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald

Een beperkt aantal minderjarigen

Gewaarborgde kinderbijslag wordt toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich nemen, geen toereikende bestaansmiddelen hebben en geen aanspraak kunnen maken op een of andere kinderbijslagregeling voor werknemers, overheidspersoneel

of zelfstandigen. Leefloontrekkers krijgen deze bijslag automatisch zonder onderzoek naar bestaansmiddelen. Eind 2007 waren er 3858 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald, dit is 0,6% van de kinderen onder de 18 jaar. Dit aantal lag bijna 9% lager dan in 2007 (zie tabel 4.5).

5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie

Bijna 10% van de kinderen onder de 12 jaar leeft in een gezin waarvan een of beide ouders alimentatie ontvangen voor hun kinderen van een ex-partner. In tabel 4.6 zijn ook de percentages per leeftijdsgroep opgenomen.

5.3. Kinderen in gezinnen met leefloon

Een heel beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar woont in een gezin dat het leefloon trekt; meestal gaat het om een gezin met een moeder die het leefloon trekt. Gemiddeld gaat het om een bedrag van 600 euro (zie tabel 4.7).

Gewaarborgde kinderbijslag

	Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
2006	1 756	1 350	1 133	4 239
2007	1 606	1 209	1 043	3 858

4.5 Aantal minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald op 31/12 - Vlaams Gewest
Bron: Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers, Geografische telling van de gezinnen

Alimentatie

Kinderen onder de 3 jaar	3,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	11,1
Kinderen van 6 tot 12 jaar	11,8
Kinderen onder de 12 jaar	9,9

4.6 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat alimentatie ontvangt - Vlaams Gewest - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek

Leefloon

Kinderen in gezin met leefloon	0,5%
Gemiddeld bedrag per maand	599,8 euro

4.7 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat het leefloon ontvangt en gemiddeld bedrag leefloon - Vlaams Gewest - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek

6. Kinderen in kansarme gezinnen

Beperkt maar stijgend aantal kinderen leeft in een kansarm gezin

Kind en Gezin registreert jaarlijks gegevens over kansarmoede.

Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben in maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting.

Uit deze definitie werden zes *selectiecriteria* afgeleid op basis waarvan wordt nagegaan of een gezin al dan niet als kansarm wordt beschouwd, namelijk het *maandinkomen* van het gezin, de *opleiding* van de ouders, de *ontwikkeling* van de kinderen, de *arbeidssituatie* van de ouders, de *huisvesting* en de *gezondheid*. Wanneer een gezin zwak staat volgens drie of meer criteria, wordt het als kansarm beschouwd.

Alle gezinnen met een kind geboren tussen 1 januari 2008 en 31 december 2008 werden beoordeeld naar de 6 criteria en daarnaast werd per kansarm gezin de informatie opgevraagd over de beoordelingscriteria. 7,6% van de in 2008 geboren kinderen (Vlaams Gewest) werd geboren in een kansarm gezin (voorlopig cijfer). Het gaat om 5207 kinderen in het Vlaamse Gewest. Tegenover 2007 is het percentage kinderen geboren in een kansarm gezin licht toegenomen (zie tabel 4.8).

In grafiek 4.9 is de evolutie weergegeven sinds 2000. In 2008 ligt het percentage kinderen in een kansarm gezin bijna 3 procentpunten hoger dan in 2000.

Kansarme gezinnen

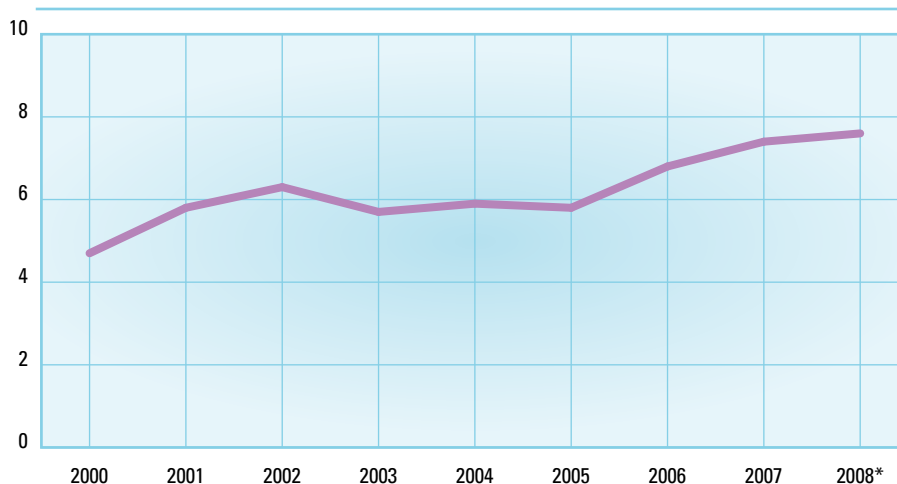
	2007	2008*
Antwerpen	10,1	10,5
Vlaams-Brabant	3,6	5,2
West-Vlaanderen	5,9	5,2
Oost-Vlaanderen	6,7	6,6
Limburg	9,0	9,1
Totaal	7,4	7,6

4.8 Percentage kinderen in de loop van het jaar geboren in een kansarm gezin, naargelang van de provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

Evolutie kansarme gezinnen

4.9 Evolutie van het percentage kinderen in de loop van het jaar geboren in een kansarm gezin sinds 2000 - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopig cijfer

Het percentage kansarme gezinnen verschilt naargelang van de provincie. In de provincie Antwerpen ligt het percentage kansarme gezinnen met jonge kinderen het hoogst, namelijk 10,5%; in Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen het laagst met 5,2%. In de provincies Limburg en Oost-Vlaanderen werden respectievelijk 9,1% en 6,6% kansarme gezinnen geregistreerd. Opmerkelijk is de forse toename in de provincie Vlaams-Brabant, van 3,6 naar 5,2% (voorlopige cijfers) (zie tabel 4.8).

De helft van de kinderen geboren in een gezin dat in kansarmoede leeft, woont in zes steden. Het gaat om 2616 kinderen of 50,2% van de groep. De zes steden waar deze kinderen wonen, zijn Antwerpen, Gent, Leuven, Mechelen, Genk en Menen. De grootstedelijke gebieden Antwerpen en Gent maken respectievelijk ruim 30% en bijna 8% uit van het totale aantal kinderen geboren in een gezin dat in kansarmoede leeft. Leuven komt op de derde plaats met 3,2%.

Kansarmoede is gekleurd. De moeder van bijna 6 op de 10 kinderen geboren in een kansarm gezin had bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit. Tabel 4.10 geeft voor het Vlaamse Gewest het aandeel van de kinderen in een kansarm gezin en in een niet-kansarm gezin naargelang van de origine van de moeder bij haar geboorte. Niet tot de Belgische natie behoren verhoogt ontegensprekelijk de kans om in de kansarmoede terecht te komen.

	Kinderen in een kansarm gezin	Kinderen in een niet-kansarm gezin
Belgische origine	41,6	81,6
Marokkaanse origine	14,1	3,8
Turkse origine	9,2	2,5
Andere origine	34,7	11,2
Niet bekend	0,4	0,9
Totaal	100,0	100,0

4.10 Kinderen in 2008 geboren in een kansarm gezin en in een niet-kansarm gezin naar nationaliteit van de moeder bij haar geboorte - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Voorlopige cijfers

De meeste kansarme gezinnen hebben te maken met een *complex geheel van problemen*. Een laag maandinkomen is het meest aangekruiste criterium (bij 79,6% van de kinderen in een kansarm gezin). Een lage opleiding en een zwakke arbeidssituatie van de ouders worden respectievelijk bij 78,8% en 76,0% van de kinderen in een kansarm gezin aangekruist. Slechte huisvesting komt voor bij bijna 51% van de kansarme gezinnen. Bij bijna 30% van de kinderen is er sprake van problemen in de ontwikkeling. Problemen op het vlak van gezondheid scoort het laagst (zie tabel 4.11).

Uit de registratie blijkt ook dat bij 50,6% van de kinderen geboren in een kansarm gezin, het gezin in een algehele zwakke

sociaal-economische situatie leeft. Dit houdt in dat deze gezinnen tegelijkertijd op het vlak van inkomen, opleiding en arbeidssituatie zwak staan.

Treft 0,6% van de kinderen

In de Ikaros-databank van Kind en Gezin wordt genoteerd of het gezin al dan niet over een definitief verblijfsstatuut beschikt. Het gaat o.a. over gezinnen die asiel hebben aangevraagd en over gezinnen die illegaal in het land verblijven.

454 kinderen werden in 2008 geboren in een gezin met een precair verblijfsstatuut, of 0,6% van de kinderen geboren in dat jaar (voorlopige cijfers). Dit percentage ligt iets lager dan in 2007. Ruim 45% van deze kinderen woont in de provincie Antwerpen (zie tabel 4.12).

Precair verblijfsstatuut

	2007		2008*	
	Aantal	% van de geboorten	Aantal	% van de geboorten
Antwerpen	239	1,2	207	1,0
Vlaams-Brabant	62	0,5	43	0,4
West-Vlaanderen	71	0,6	62	0,5
Oost-Vlaanderen	110	0,7	90	0,5
Limburg	53	0,6	52	0,6
Totaal	535	0,8	454	0,6

4.12 Kinderen geboren in een gezin met een precair verblijfsstatuut, naar provincie van woonplaats bij geboorte (aantal en percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

8. Woonstatuut

Jonge kinderen wonen meestal in een woning waarvan het gezin eigenaar is

Het woonstatuut - eigenaar of huurder - heeft een belangrijke impact op het uitgavenpatroon van gezinnen en er is een samenhang tussen huren en een hoger risico op armoede.

Meestal is het gezin eigenaar van de woning (79,4%). Dit percentage stijgt naarmate het kind ouder wordt (zie tabel 4.13).

Opmerkelijk is het veel hogere risico op armoede bij kinderen waarvan het gezin de woning tegen de marktprijs of een lagere prijs huurt: het bedraagt 28,2% tegenover slechts 4,7% bij kinderen waarvan het gezin eigenaar is van de woning (SILC - 2006).

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Eigenaar of gratis bewoner	72,1	80,1	82,8	79,4
Huurder (marktprijs of lagere prijs dan de marktprijs)	26,7	19,3	17,1	20,0
Gratis woning	1,2	0,6	0,1	0,5
Totaal	100,0 (N=308)	100,0 (N=251)	100,0 (N=566)	100,0 (N=1125)

4.13 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat woont in een woning waarvan het gezin eigenaar of huurder is - Vlaams Gewest - 2006 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2006

9. Aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin

Comfortgoederen in het gezin leren ons iets over de levensstandaard in gezinnen van jonge kinderen, maar er mag ook niet uit het oog worden verloren dat de prioriteiten van gezinnen ook een rol spelen in het aanschaffen van deze goederen. Een aantal van de in tabel 4.14 opgenomen comfortgoederen vertellen ons ook iets over de communicatiemogelijkheden en de daaraan verbonden ontwikkelingskansen.

	Aanwezig	Niet aanwezig om financiële reden	Niet aanwezig om andere reden
Kleuren-tv	99,2	0,2	0,5
Computer	90,2	4,3	5,5
Wasmachine	99,0	0,5	0,5
Auto	92,8	4,3	2,9
Gsm	98,4	1,6	
Internetverbinding	83,4	6,7	9,9
Vaste telefoon	79,8	6,0	14,3

4.14 Percentage kinderen in een gezin dat beschikt over bepaalde comfortgoederen en reden van niet-bezit
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2006

10. De Europese context

10.1. Verhoogd armoederisico

Onder 'at-risk-of-poverty threshold' (Eurostat) of verhoogd armoederisico wordt verstaan dat het gezin over een inkomen per persoon beschikt dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land.

De 'at-risk-of-poverty threshold' in de EU-15-landen is alleen bekend voor de leeftijdsgroep 0 tot 16 jaar, zonder verder detail (zie tabel 4.15).

België neemt een middenpositie in. De mediterrane landen kennen een veel hoger aandeel kinderen onder de 16 jaar in een gezin met een verhoogd armoederisico. De noordse landen kennen een veel lager cijfer.

In de meeste EU-15-landen ligt de 'at-risk-of-poverty threshold' in eenoudergezinnen merklijk hoger dan in tweeoudergezinnen. Opmerkelijk is ook de relatief slechtere score bij de gezinnen met 3 of meer kinderen (zie tabel 4.16).

Kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

	2004	2005	2006	2007
België	18*	18	15	17
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	NB	12	12	14*
Frankrijk	15	14	14	16
Luxemburg	18	19	20	20
Nederland	NB	15	14	14
<i>Noordse landen</i>				
Finland	10	10	10	11
Denemarken	9	10	10	10
Zweden	12	9	15	12
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	21	20	23	23
Italië	25	24	25	25
Portugal	24	23	20*	21
Spanje	24	24	24	24
Oostenrijk	15	15	15	15
Verenigd Koninkrijk	NB	22	24	23
Ierland	22	23	22	19
EU-15	NB	18	18	19*

4.15 Percentage kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico na sociale transfers

Bron: Eurostat, website

(1) Grenswaarde: 60% van het beschikbaar gezinsinkomen gecorrigeerd voor gezinsgrootte

* Voorlopige cijfers

NB: niet beschikbaar

Gezinnen met verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

	Eenoudergezinnen		Tweeoudergezinnen	
	Met kinderen ten laste	Met 1 kind ten laste	Met 2 kinderen ten laste	Met 3 of meer kinderen ten laste
België	40	11	11	18
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	33	11	12	18
Frankrijk	38	14	15	29
Luxemburg	56	18	21	31
Nederland	50	9	12	26
<i>Noordse landen</i>				
Finland	31	8	8	17
Denemarken	26	4	5	16
Zweden	39	6	7	15
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	36	24	28	45
Italië	39	24	32	50
Portugal	56*	22*	33*	52*
Spanje	45	19	29	48
Oostenrijk	39	12	16	27
Verenigd Koninkrijk	57	19	19	38
Ierland	63	16	22	33
EU-15	42**	16**	20**	31**

4.16 Percentage gezinnen met verhoogd armoederisico, naar gezinstype - 2006

Bron: Eurostat, website

(1) Grenswaarde: 60% van het beschikbare gezinsinkomen gecorrigeerd voor gezinsgrootte

* Voorlopige cijfers

** Raming

HOOFDSTUK 5
Kinderen en externe
opvoedingsmilieus

De verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van gezin en samenleving. Bij het uitoefenen van die verantwoordelijkheid wordt het belang van kinderopvang in toenemende mate erkend. Kinderopvang wordt een derde opvoedingsmilieu, naast gezin en school. In dit hoofdstuk gaan we uitvoerig in op het gebruik van kinderopvang voor nog niet schoolgaande kinderen en voor schoolgaande kinderen. We overlopen de mate waarin gebruik wordt gemaakt van opvang en aan wie de kinderen worden toevertrouwd. Over het gebruik van formele opvang presenteren we populatiecijfers komende uit de registratie van de aanwezige kinderen in alle opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin.

We bekijken de kinderopvang ook vanuit de beleving van de kinderen en gaan in op hun welbevinden en betrokkenheid in de opvang.

Een beperkt aantal kinderen krijgt bijzondere aandacht via het buitengewoon onderwijs, via de bijzondere jeugdbijstand of via bijzondere hulpverlening die wordt gesubsidieerd door Kind en Gezin. We schetsen de situatie in Vlaanderen.

Tot slot vergelijken we met de situatie in de landen van de EU-15.

1. Kinderen en kinderopvang

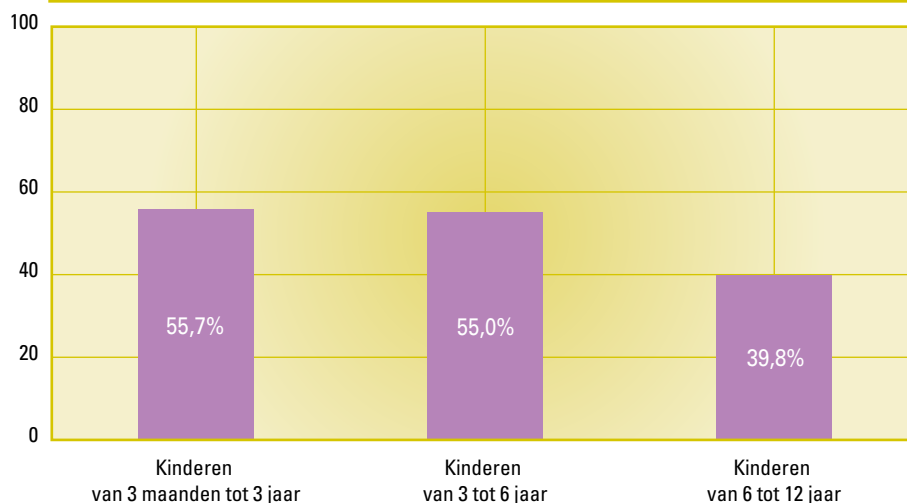
1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?

Kinderopvang neemt een belangrijke plaats in in de tijdsbesteding van jonge kinderen. In grafiek 5.1 wordt het percentage gebruikers van kinderopvang in het voorjaar 2004 weergegeven (geen recentere cijfers beschikbaar). Hierna overlopen we achtereenvolgens het

gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en voor kinderen van 3 tot 12 jaar.

Over het gebruik van formele opvang zijn gegevens beschikbaar tot 2008. In punt 1.2.2 gaan we uitvoerig in op het gebruik van formele opvang en op de evoluties in het gebruik van formele opvang.

Regelmatig gebruik van opvang onder de 12 jaar

5.1 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang, voorjaar 2004

1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar

Gebruik kinderopvang

Algemeen

Bijna 56% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar maakt 'regelmatig' gebruik van kinderopvang

55,7% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt geregeld, d.w.z. *minstens gedurende een ononderbroken periode van 5 uren per week*, toevertrouwd aan familie, een onthaalouder of een opvanginstelling (voorjaar 2004). Daarnaast is er nog een groep van 10,1% die beperkt gebruik maakt van kinderopvang. 34,2% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt niet toevertrouwd aan familie, een onthaalouder of een opvanginstelling. Het regelmatige gebruik van kinderopvang lag in 2004 3,5 hoger dan in 2002 (zie tabel 5.2).

Naar leeftijd

Tot 6 maanden en na 2,5 jaar veel lager gebruik van kinderopvang; tussen 1 jaar en 2 jaar en 6 maanden ligt het regelmatige gebruik boven de 60%

Naargelang van de leeftijd verschilt het gebruik van opvang. Beneden de leeftijd van 6 maanden ligt het regelmatige gebruik van opvang veel lager (zie tabel 5.3 en grafiek 5.4). In tabel 5.3 en grafiek 5.4 is ook de leeftijdsgroep 1 maand tot 3 maanden opgenomen. Beneden de 3 maanden is regelmatig gebruik van kinderopvang eerder uitzonderlijk. Tussen 1 jaar en 2 jaar en 6 maanden ligt het regelmatige gebruik boven de 60%, met een piek bij kinderen van 1 jaar en 6 maanden tot 2 jaar. Tegenover

	2002	2004
Regelmatig gebruik	52,2	55,7
Beperkt gebruik	11,1	10,1
Geen gebruik	36,7	34,2
Totaal	100,0	100,0

5.2 Gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Gebruik opvang naar leeftijd

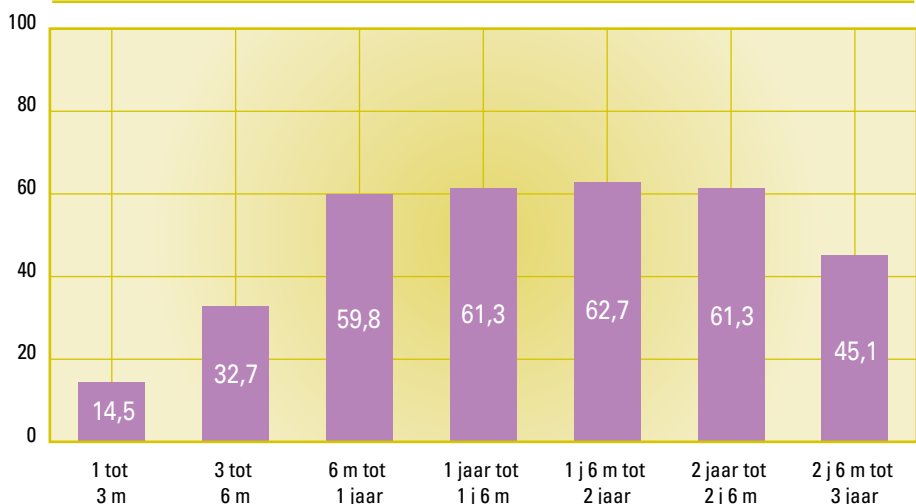
	2002		2004	
	Regelmatige opvang	Regelmatige opvang	Beperkte opvang	Geen opvang
1 tot 3 maanden	8,8	14,5	16,0	69,5
3 tot 6 maanden	34,8	32,7	12,0	55,2
6 maanden tot 1 jaar	52,5	59,8	9,3	30,9
1 jaar tot 1 jaar 6 maanden	56,9	61,3	8,5	30,2
1 jaar 6 maanden tot 2 jaar	61,4	62,7	10,0	27,3
2 jaar tot 2 jaar 6 maanden	56,1	61,3	8,3	30,4
Totaal 3 maanden tot 2 jaar 6 maanden	54,2	58,2	9,4	32,4
2 jaar 6 maanden tot 3 jaar	41,8	45,1	13,5	41,4
Totaal 3 maanden tot 3 jaar	52,2	55,7	10,1	34,2

5.3 Gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang van de leeftijd - najaar 2002 en voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

het najaar 2002 is het regelmatige gebruik van kinderopvang gedaald bij de kinderen van 3 tot 6 maanden. In de andere leeftijdsgroepen is het gestegen; opmerkelijk hierbij is de stijging van 52,5% naar 59,8% in de leeftijdsgroep 6 maanden tot 1 jaar.

Gebruik van opvang naar leeftijd

5.4 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang van de leeftijd - voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar - voorjaar 2004

Naar kansengroepen

Allochtone kinderen en kinderen in een kansarm gezin maken veel minder gebruik van kinderopvang, maar ook in deze groepen is het gebruik merkkelijk toegenomen

Bij allochtone kinderen en bij kinderen die leven in een kansarm gezin ligt het gebruik van kinderopvang veel lager dan in de totale groep.

Slechts 23,7% van de *allochtone kinderen* en 21,7% van de *kinderen uit een kansarm gezin* maken regelmatig gebruik van opvang. Het laagste gebruik wordt genoteerd bij kinderen in een kansarm allochtoon gezin (12,7%). Tegenover het najaar 2002 is ook bij de allochtone kinderen en de kinderen uit een kansarm gezin het regelmatige gebruik van opvang merkkelijk toegenomen.

Kinderen bij een alleenstaande ouder maken ook iets minder gebruik van opvang. In het voorjaar 2004 bedroeg het regelmatige gebruik van kinderopvang 48% (zie tabel 5.5 en grafiek 5.6).

Gebruik van opvang naar kansengroepen

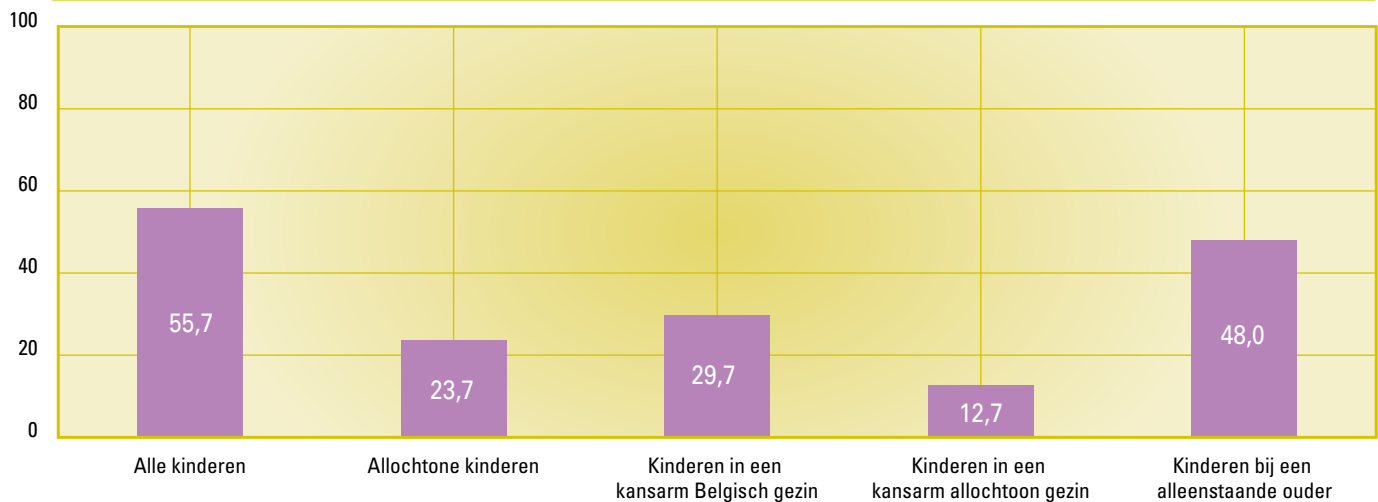
	2002		2004	
	Regelmatig gebruik	Regelmatig gebruik	Beperkt gebruik	Geen gebruik
Allochtone kinderen	19,6	23,7	6,7	69,5
Kinderen in een kansarm gezin	18,8	21,7	5,9	72,4
<i>waarvan</i>				
<i>Kinderen in een kansarm Belgisch gezin</i>	26,8	29,7	3,4	66,9
<i>Kinderen in een kansarm allochtoon gezin</i>	8,1	12,7	7,9	79,4
Kinderen bij een alleenstaande ouder	NB	48,0	11,4	40,6
Alle kinderen	52,2	55,7	10,1	34,2

5.5 Allochtone kinderen, kinderen in een kansarm gezin en kinderen bij een alleenstaande ouder: gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest - najaar 2002 en voorjaar 2004 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

NB: niet beschikbaar

Gebruik van opvang naar kansengroepen

5.6 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest, naar kansengroepen - voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar - voorjaar 2004

Intensiteit

Voor bijna 71% van de kinderen die regelmatig worden opgevangen, is dit deeltijds (zie tabel 5.7). Tegenover 2002 is de deeltijdse opvang licht toegenomen (+0,7). 35,4% van de regelmatige gebruikers maakt soms gebruik van *atypische opvang*, dit is opvang vóór 7 uur, na 18 uur, nacht- en weekendopvang of opvang gedurende meer dan 11 uren per dag. Ook het gebruik van atypische opvang is toegenomen tegenover 2002; in 2002 bedroeg het 31,4%.

1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar**Algemeen****Buitenschoolse opvang ligt hoger bij kinderen van 3 tot 6 jaar en is vooral opvang na de schooluren**

55% van de kinderen van 3 tot 6 jaar en bijna 40% van de kinderen van 6 tot 12 jaar worden *tijdens de week* opgevangen door andere personen of voorzieningen dan de ouders (zie grafiek 5.1 en tabel 5.8). Dit wil zeggen dat zij in de loop van een week minstens eenmaal vóór de school, na de school of op woensdagnamiddag worden opgevangen. Tegenover het najaar 2002 is het gebruik van buitenschoolse opvang met 1,4 procentpunten gestegen bij de kinderen van 3 tot 6 jaar. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar is het gedaald met 0,7 (zie tabel 5.8).

	2002	2004
Voltijds	29,8	29,1
Deeltijds	70,2	70,9
Totaal	100,0	100,0

5.7 Intensiteit van de opvang per week bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig (= minstens een ononderbroken periode van 5 uren per week) gebruikmaken van opvang in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Gebruik van buitenschoolse opvang

	2002	2004
Kinderen van 3 tot 6 jaar	53,6	55,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	40,5	39,8
Kinderen van 3 tot 12 jaar	44,7	44,6

5.8 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Kinderen die wonen bij een alleenstaande ouder maken in dezelfde mate gebruik van buitenschoolse opvang als kinderen die bij beide ouders wonen (respectievelijk 46,3% en 44,5% regelmatig gebruik).

Per opvangmoment

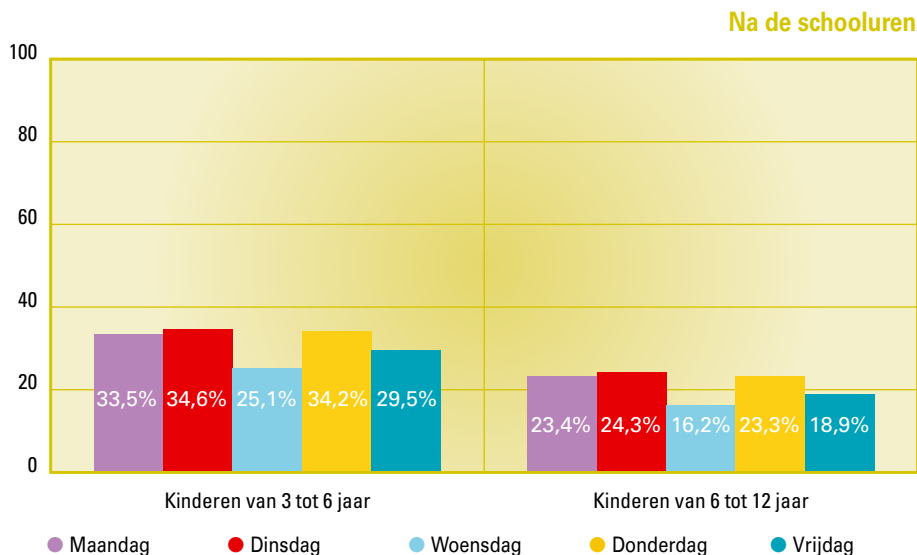
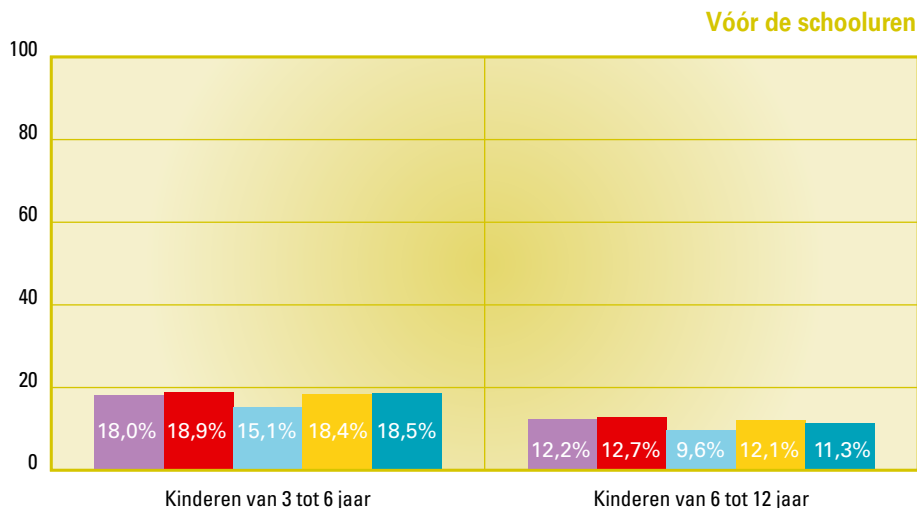
Vooral na de school wordt er gebruik-gemaakt van opvang. In grafiek 5.9 wordt het gebruik van opvang weergegeven per weekday en per opvangmoment.

Intensiteit gebruik buitenschoolse opvang

Een beperkt aantal kinderen maakt zowel vóór de school als na de school zeer frequent gebruik van opvang

We bekijken de intensiteit van het gebruik in de loop van een week. 14,3% van de opgevangen kinderen maakt intens gebruik van buitenschoolse opvang, d.w.z. 4 of 5 opvangmomenten vóór de school én 4 of 5 opvangmomenten na de school. 17% maakt weinig gebruik van opvang, hoogstens een opvangmoment vóór de school en hoogstens een opvangmoment na de school (zie tabel 5.10).

Buitenschoolse opvang per opvangmoment

5.9 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar per weekday en per opvangmoment in het Vlaamse Gewest (percentage van alle kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar) - voorjaar 2004

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

		Na de school			
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
Vóór de school	Geen of weinig gebruik ⁽¹⁾	17,0	25,4	21,5	63,9
	Matig gebruik ⁽²⁾	3,7	6,0	1,3	11,0
	Hoog gebruik ⁽³⁾	6,8	4,0	14,3	25,0
Totaal		27,4	35,4	37,1	100,0

5.10 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest naar intensiteit van de opvang - voorjaar 2004 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

(1) Geen of weinig gebruik: geen of 1 opvangmoment

(2) Matig gebruik: 2 of 3 opvangmomenten

(3) Hoog gebruik: 4 of 5 opvangmomenten

1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?

1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?

Kinderen onder de drie jaar vooral in formeel opvangcircuit; kinderen van 3 tot 12 jaar meest in informele opvang

De meeste kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opgevangen worden, worden opgevangen door opvangpersonen of opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin.

Ruim 64% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opvang gebruiken, werd in 2004 opgevangen door een onthaalouder aangesloten

bij een dienst voor onthaalouders, in een gesubsidieerd kinderdagverblijf, bij een zelfstandige onthaalouder, in een mini-crèche of in een zelfstandig kinderdagverblijf. 34,5% werd opgevangen in het informele circuit, meestal door grootouders (31,0%). Van 2002 naar 2004 nam het aandeel van de informele opvang licht af (zie tabel 5.11 en grafiek 5.12).

Bij de kinderen van 3 jaar tot 12 jaar is de informele opvang de belangrijkste. 45,5% van de kinderen wordt opgevangen door grootouders of andere informele regelingen. Met 35,1% zijn de grootouders wel het belangrijkste in de informele opvang.

De opvang in en door de school komt

op de tweede plaats, met 34,5%. De formele opvang binnen Kind en Gezin neemt 17,1% in. Het aandeel van de IBO's bedraagt 11,5%.

Van 2002 naar 2004 nam het aandeel van de informele opvang af en nam het aandeel van de opvang in en door de school toe. In tabel 5.11 is ook de opvangvorm voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar vermeld.

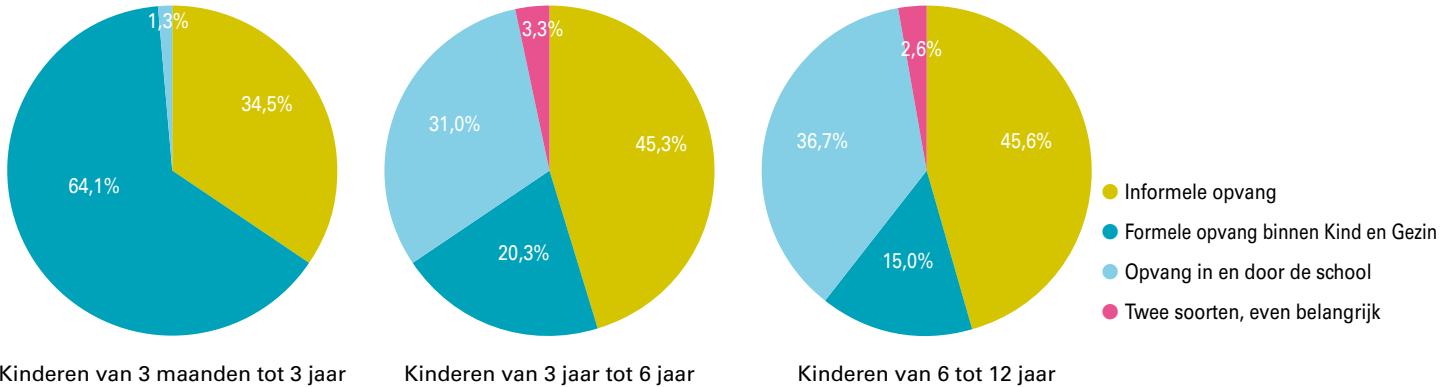
Gebruik van opvang naar soort opvang

	2002	2004
Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar		
Informele opvang	37,4	34,5
Formele opvang binnen Kind en Gezin	61,7	64,1
Opvang door en in de school	0,9	1,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 3 jaar tot 6 jaar		
Informele opvang	49,8	45,3
Formele opvang binnen Kind en Gezin	21,0	20,3
Opvang door en in de school	25,9	31,0
Twee soorten, even belangrijk	3,3	3,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 6 jaar tot 12 jaar		
Informele opvang	51,9	45,6
Formele opvang binnen Kind en Gezin	15,5	15,0
Opvang door en in de school	30,0	36,7
Twee soorten, even belangrijk	2,6	2,6
Totaal	100,0	100,0
Totaal kinderen van 3 tot 12 jaar		
Informele opvang	51,1	45,5
Formele opvang binnen Kind en Gezin	17,6	17,1
Opvang door en in de school	28,4	34,5
Twee soorten, even belangrijk	2,9	2,9
Totaal	100,0	100,0

5.11 Kinderen van 3 maanden tot 12 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

5.12 Kinderen van 3 maanden tot 12 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest - voorjaar 2004
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang, voorjaar 2004

1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang

Toenemend gebruik van formele opvang. Toename situeert zich vooral in het gebruik van mini-crèches en zelfstandige kinderdagverblijven

Algemeen

De cijfers over het gebruik van formele opvang zijn gebaseerd op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari in alle formele kinderopvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin*. In tegenstelling tot de gegevens voorgesteld in punt 1 en in punt 1.2.1, gaat het hier om de aanwezige kinderen in alle opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin, ook de Brusselse. Het aantal aanwezige kinderen wordt afgezet tegen het aantal kinderen in het Vlaamse Gewest en een deel van

de kinderen in Brussel (30%, conform een politiek vastgelegde norm). Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken omvat alleen de 'de jure'-bevolking (zie hoofdstuk 1, punt 1.1 - 1.3). Via de Kind en Gezin-registratie (Ikaros) kunnen we inschatten hoe groot het aantal kinderen is buiten de 'de jure'-bevolking. Voor het berekenen van de percentages werden in de noemer de officiële bevolkingscijfers verhoogd met deze fractie.

Gebruik van formele kinderopvang voor kinderen onder de 12 jaar

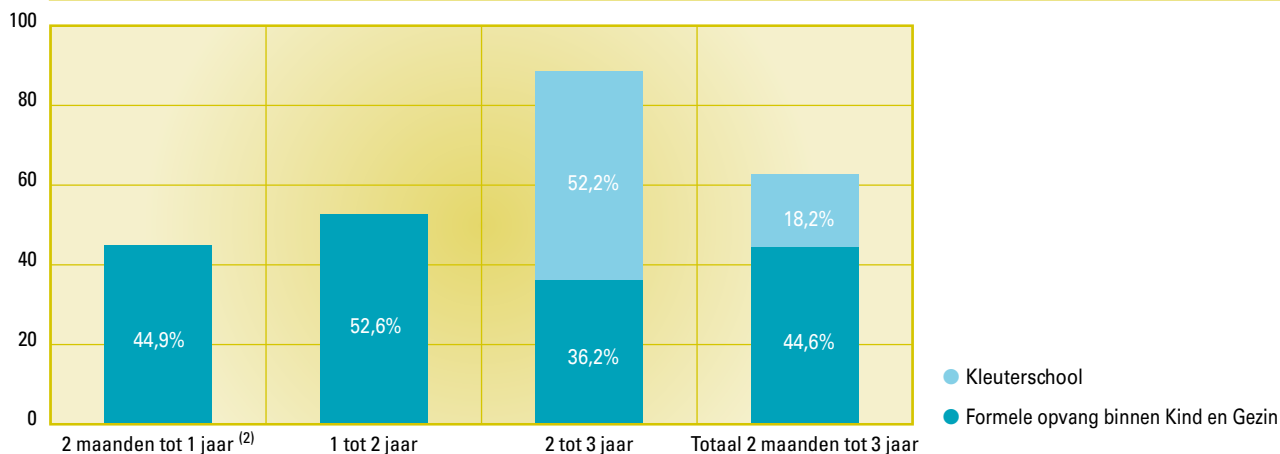
Het gebruik van formele kinderopvang ligt het hoogst bij kinderen van 1 tot 2 jaar: 52,6% van deze kinderen maakt gebruik van formele opvang. Bijna 45% van de kinderen van 2 tot 12 maanden maakt gebruik van formele opvang. Tussen 2 en 3 jaar loopt

het gebruik terug tot 36,2%; deels gaat het hier al om opvang in een buitenschools opvanginitiatief (zie grafiek 5.13). Vanaf de leeftijd van 3 jaar maakt hoogstens nog bijna 15% van de kinderen gebruik van formele opvang binnen Kind en Gezin (zie grafiek 5.14).

* Formele opvang binnen Kind en Gezin: erkende en/of gesubsidieerde kinderdagverblijven, diensten voor onthaalouders, buitenschoolse opvang in aparte lokalen in kinderdagverblijven, zelfstandige onthaalouders, mini-crèches, zelfstandige kinderdagverblijven en initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's)

Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en kleuterschool ⁽¹⁾

5.13 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen in Vlaanderen naar leeftijdsjaar - 2008 (percentage)

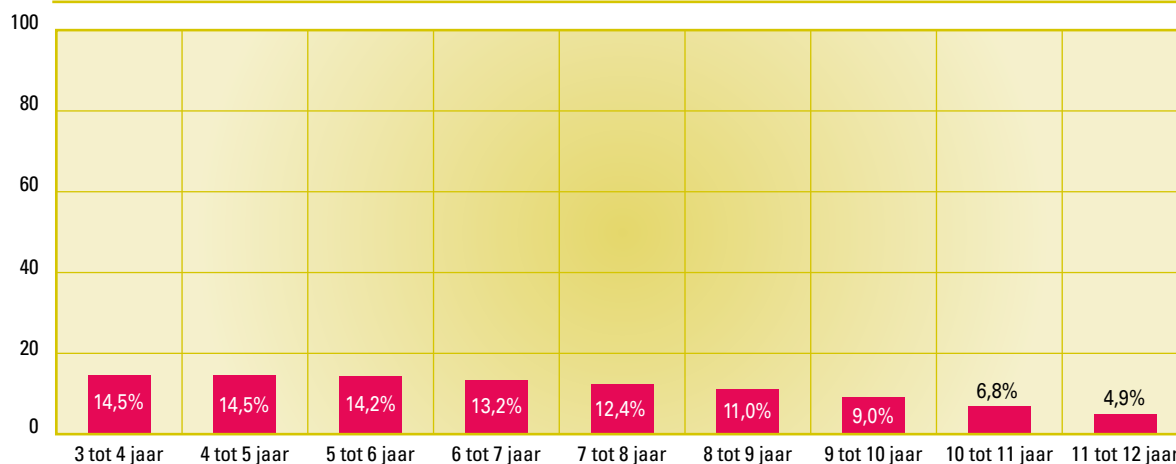
Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2008

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2008 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2008 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

(2) Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang ⁽¹⁾

5.14 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin in Vlaanderen naar leeftijd - 2008 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2008 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2008 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking werden meegeteld

Kinderen en externe opvoedingsmilieus

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2008

Gebruik van formele kinderopvang en kleuterschool voor kinderen onder de 3 jaar

Voor de leeftijdsgroep 2 1/2 jaar tot 3 jaar kan er zowel gebruik worden gemaakt van kinderdagopvang als van het schoolsysteem. Van de kinderen van 2 tot 3 jaar was er in de week van 1 februari 2008 52,2% ingeschreven in een kleuterschool. Nemen we dit samen met het cijfer van de formele opvang binnen Kind en Gezin, dan blijkt dat bijna 88,3% van de kinderen van 2 tot 3 jaar van een van beide systemen gebruikmaakt. In de totale groep kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in Vlaanderen betekent dit dat bijna 63% van een van beide systemen gebruikmaakt, waarvan 44,6% gebruikmaakt van formele opvang en 18,2% naar de kleuterschool gaat*.

* Kinderen in de overgangsfase tussen kinderopvang en kleuteronderwijs werden maar eenmaal geteld

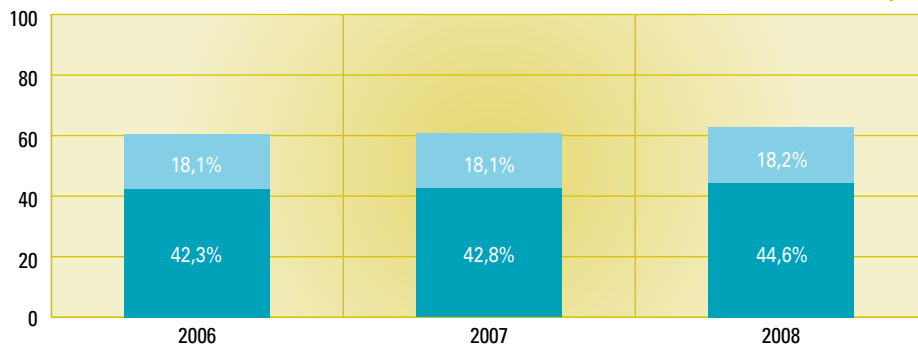
Evolutie gebruik formele opvang en kleuterschool

Het gebruik van formele opvang voor kinderen van 2 maanden tot 3 jaar is met 1,9 procentpunten toegenomen van 2007 naar 2008. De stijgende lijn zet zich dus verder.

Ook het gebruik van formele opvang voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar is licht toegenomen van 2007 naar 2008 (+0,3 en +0,4 procentpunten) (zie grafiek 5.15).

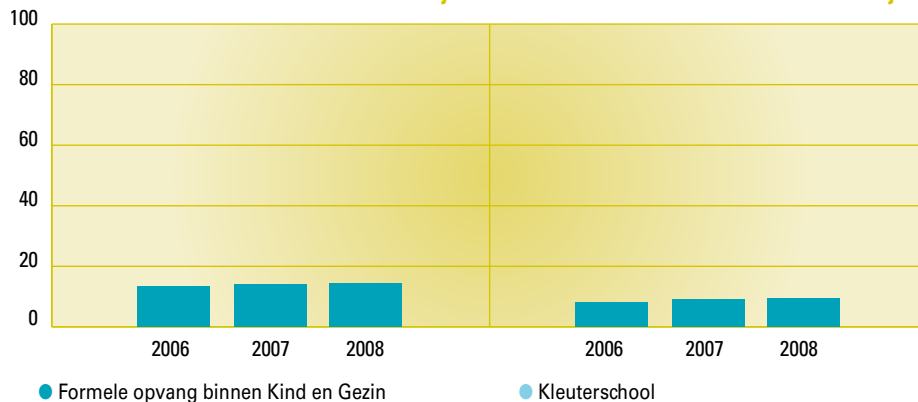
Evolutie gebruik formele opvang ⁽¹⁾

Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar

Kinderen van 3 - 6 jaar

Kinderen van 3 - 12 jaar

5.15 Evolutie van het gebruik van formele opvang en kleuterschool voor kinderen van 2 maanden tot 12 jaar, naar leeftijdsgroep sinds 2006

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking werden meegeteld

Naar provincie

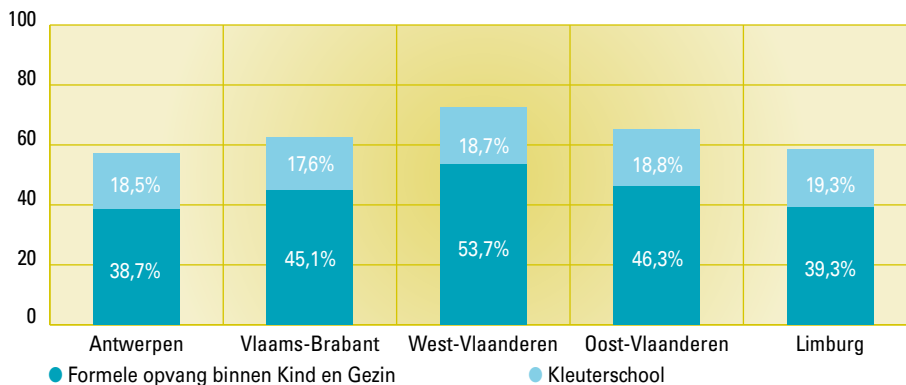
In grafiek 5.16 bekijken we het gebruik van *formele opvang* in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in *kleuterscholen* voor de kinderen *onder de 3 jaar* per provincie.

Het gebruik van *formele kinderopvang* bij kinderen onder de 3 jaar ligt het hoogst in West-Vlaanderen (53,7%). In de provincies Antwerpen (38,7%) en Limburg (39,3%) ligt het heel wat lager. De provincies Vlaams-Brabant (45,1%) en Oost-Vlaanderen (46,3%) situeren zich hiertussen.

Het gebruik van de *kleuterschool* binnen de groep 2 maanden tot 3 jaar verschilt nagenoeg niet per provincie: het schommelt tussen 17,6% in Vlaams-Brabant en 19,3% in Limburg.

Grafiek 5.17 beschrijft het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin voor kinderen van 3 tot 12 jaar. In de leeftijdsgroep *3 tot 6 jaar* ligt het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin het hoogst in West-Vlaanderen (20,5%). Limburg kent het op één na hoogste gebruik (19,2%). De provincie Oost-Vlaanderen (14,4%) neemt een middenpositie in. De provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant kennen het laagste gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin (respectievelijk 12,1% en 11,7%).

Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en in kleuterschool naar provincie ⁽¹⁾

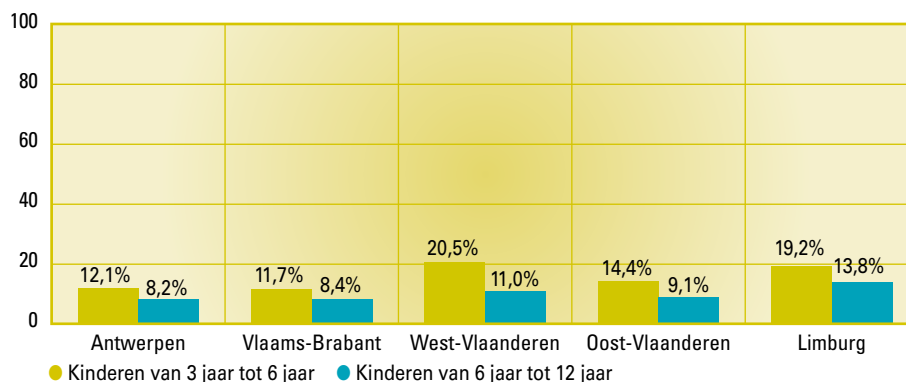
5.16 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen naar provincie - 2008 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2008

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2008 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2008 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie

Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar provincie ⁽¹⁾

5.17 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar provincie en leeftijdsklasse - 2008 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2008 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2008 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie afgeleid uit de Ikaros-registratie

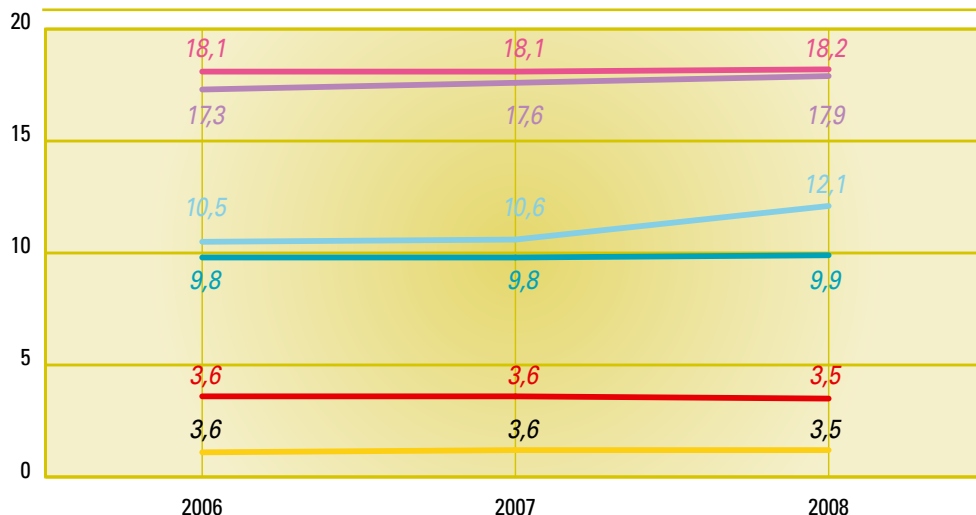
Bij kinderen van 6 tot 12 jaar ligt het gebruik het hoogst in de provincie Limburg (13,8%). De provincie West-Vlaanderen kent het op één na hoogste gebruik (11,0%). In de provincie Oost-Vlaanderen bedraagt het 9,1% en in de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant ruim 8%.

Naar type opvangvoorziening

Voor de kinderen onder de 3 jaar is de onthaalouder aangesloten bij een dienst voor onthaalouders het meest gebruikte type van opvangvoorziening: bijna 18% van alle kinderen van 2 maanden tot 3 jaar wordt opgevangen bij een onthaalouder aangesloten bij een dienst. Kinderdagverblijven nemen 9,9% van de kinderen op. De zelfstandige kinderdagverblijven en mini-crèches vangen 12,1% op.

In de grafiek 5.18 wordt de evolutie geschetst sinds 2006, de start van de registratie van aanwezige kinderen. Opvang bij onthaalouders aangesloten bij een dienst is licht stijgend in de voorbije jaren; opvang in mini-crèches of zelfstandige kinderdagverblijven nam sterker toe. Opvang in kinderdagverblijven, in IBO's en gebruik van de kleuterschool bleven nagenoeg ongewijzigd.

Kinderen onder de 3 jaar naar type opvangvoorziening of kleuterschool ⁽¹⁾(2)

- IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf
- Zelfstandige onthaalouder
- Kinderdagverblijf
- Mini-crèche of zelfstandig kinderdagverblijf
- Onthaalouder aangesloten bij een dienst
- Onderwijs

5.18 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar naar type formele opvangvoorziening binnen Kind en Gezin of kleuterschool sinds 2006 - Vlaanderen (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2 van het betreffende jaar

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1 van het betreffende jaar wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1 van het betreffende jaar wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie gebaseerd op de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

(2) Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 tot 6 jaar	
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	10,8
Kinderdagverblijf of onthaalouder aangesloten bij een dienst	2,0
Zelfstandige sector	1,6
Totaal	14,4
Kinderen van 6 tot 12 jaar	
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf ⁽²⁾	8,2
Onthaalouder aangesloten bij een dienst	0,6
Zelfstandige sector	0,7
Totaal	9,5

5.19 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar leeftijds categorie en type opvangvoorziening in Vlaanderen - 2008 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2008

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2008 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2008 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie gebaseerd op de Ikaros-registratie

(2) Betreft opvang in een kinderdagverblijf in aparte lokalen

De kinderen ouder dan 3 jaar worden vooral opgevangen in IBO's of specifieke buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven (zie tabel 5.19). Het gebruik van IBO's of specifieke buitenschoolse opvang kent een lichte stijging van 2006 naar 2008 (ruim 1%).

1.3. Opvang van zieke kinderen

Ziekte van het kind is niet zo uitzonderlijk en brengt wijziging mee in gebruikte opvangvorm

Een moeilijke situatie voor gezinnen die gebruikmaken van kinderopvang is de ziekte van het kind. In februari 2004 was 16,8% van de *kinderen van 1 maand tot 3 jaar* ziek tijdens de week waarover werd geënquêteerd. Voor bijna 53% van de zieke kinderen verandert het gebruik van opvang. Heel wat ouders regelen dit binnen het gezin of binnen de familie, door het opnemen van vakantie, recuperatie of sociaal verlof, door thuis te werken of door een beroep te doen op de grootouders (zie tabel 5.20).

Er zijn merkbaar meer wijzigingen wanneer het zieke kind normaal wordt opgevangen in een kinderdagverblijf (erkend kinderdagverblijf 71,7%; zelfstandig kinderdagverblijf 63,6%). Wanneer het kind normaal wordt opgevangen door de grootouders of familie, verandert het gebruik van opvang het minst (32,8%). Er is geen informatie beschikbaar over opvang bij ziekte van schoolgaande kinderen.

Zorg bij ziekte: kinderen onder de 3 jaar

Impact op de opvang	
Opvang niet gewijzigd	47,3
Opvang gewijzigd	52,7
Totaal	100,0
Aard van de wijziging ⁽¹⁾	
Niet-werkende partner zorgde voor het kind	13,5
Ouder werkte thuis	6,8
Ouder nam sociaal verlof	24,3
Ouder nam vakantie of recuperatie	15,0
Grootouders zorgden voor het kind	47,2
Familie, burens, kennissen zorgden voor het kind	4,2
Opvangdienst voor zieke kinderen	3,0
Opvang i.p.v. school	1,4
Andere	11,3

5.20 De zorg bij ziekte van kinderen van 1 maand tot 3 jaar die normaal gebruikmaken van opvang of naar de kleuterschool gaan in het Vlaamse Gewest - voorjaar 2004 (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004

(1) Meerdere antwoorden mogelijk

1.4. Welbevinden en betrokkenheid

1.4.1. Bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren

Gezwind naar de opvang, en nog gezwinder naar huis

In het onderzoek 'De zorg voor jonge kinderen' van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck zijn een aantal vragen opgenomen omtrent het welbevinden van kinderen bij het naar de opvang

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Bij het gaan naar de opvang					
Kind is ontspannen (N=767)	0,8	2,1	5,5	47,2	44,2
Afscheid nemen is moeilijk (N=742)	41,9	35,4	7,8	8,5	6,3
Kind is nieuwsgierig naar wat er gaat gebeuren (N=751)	2,3	5,5	13,2	49,7	29,3
Kind is agressief, gaat brullen of tegenspartelen of is juist heel stil en teruggetrokken (N=757)	55,2	30,0	7,5	6,7	0,4
Kind is levendig, heeft veel energie (N=768)	0,1	1,7	7,4	48,6	42,2
Bij het terugkomen van de opvang					
Kind is futloos (N=778)	55,4	38,3	3,0	3,0	0,4
Kind is aandachtig voor wat er in zijn omgeving gebeurt (N=777)	0,1	1,8	4,5	51,9	41,7
Kind kijkt ouder niet aan, zegt weinig (N=756)	52,1	39,6	4,4	2,8	1,1
Kind is ontspannen (N=786)	0,5	2,7	5,1	52,7	39,1
Kind is agressief, gaat brullen of tegenspartelen of is juist heel stil en teruggetrokken (N=783)	58,7	31,5	5,6	4,0	0,1

5.21 Welbevinden en formele opvang: gemoedsgesteldheid en reacties bij het gaan naar de opvang en het terugkomen van de opvang van kinderen van 1 jaar tot 3 jaar, zoals gerapporteerd door de ouders - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

gaan en bij het terugkeren uit de opvang. Voor de voorschoolse opvang werden vragen gesteld over kinderen vanaf de leeftijd van 12 maanden. In tabel 5.21 worden de scores op de voorgelegde items weergegeven. Bij het naar de opvang gaan vinden de

meeste ouders dat het kind ontspannen en levendig is of veel energie heeft. Agressief gedrag of stil en teruggetrokken zijn wordt zelden vermeld. Afscheid nemen lijkt daarentegen iets moeilijker, maar blijft zeer positief. Bij het terugkeren uit de opvang worden

de voorgelegde items over het gedrag van de kinderen zelfs nog iets positiever beantwoord.

Ruim 39% van de kinderen is geboeid tot uitgesproken geboeid bezig; bij bijna 51% van de kinderen wordt hoog welbevinden geobserveerd

In het kader van het partnerschap tussen Kind en Gezin en ECEGO (ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven) werden in 2004-2/2009 bij een grote groep kinderen* (meer dan 10 000) de betrokkenheid en het welbevinden beoordeeld. De beoordeling gebeurt via een scanningprocedure: de kinderen aanwezig in de groep worden achtereenvolgens geobserveerd gedurende 2 minuten per kind. De beoordeling werd afgenomen door stafmedewerkers van ECEGO.

Betrokkenheid laat zich herkennen aan een hoge concentratie, tijdvergeten bezig zijn. Het kind heeft een sterke motivatie. Het heeft een open instelling en een grote aanspreekbaarheid voor wat de omgeving te bieden heeft. Er is een intense mentale activiteit en het kind doet indringende ervaringen op. De bron voor betrokkenheid is de ontdekkingsdrang of exploratiedrang van het kind. Betrokkenheid is pas mogelijk als het kind al zijn vermogens ten volle aanspreekt, het beste van zichzelf geeft. Kinderen met een hoog *welbevinden* voelen zich op en top. De hoofdtoon van hun bestaan is genieten. Ze beleven plezier, hebben deugd aan elkaar en aan de dingen. Ze stralen vitaliteit uit en tegelijk ontspanning en innerlijke rust.

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders (N=8072)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=2588)	Totaal (N=8984)
Laag ⁽¹⁾	21,0	22,3	21,2
Matig ⁽²⁾	41,0	34,0	39,3
Hoog ⁽³⁾	38,0	43,7	39,4

5.22 *Betrokkenheidsscores van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang - 2004-2/2009 (percentage)*

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven, Eindverslag 2009 (in voorbereiding)

(1) *Laag: omvat de scores 1, geen activiteit, en 2, vaak onderbroken activiteit*

(2) *Matig: score 3, activiteit zonder intensiteit*

(3) *Hoog: omvat de scores 4, activiteit met intense momenten, en 5, ononderbroken intense activiteit*

Ze stellen zich open en ontvankelijk op voor wat op hen afkomt. Ze zijn spontaan en durven zichzelf te zijn. Welbevinden is verbonden met zelfvertrouwen, een goed gevoel van zelfwaarde en weerbaarheid. Het fundament is het in voeling zijn met zichzelf, het contact hebben met de eigen gevoelens en ervaringen, fris en onvervormd.

21,0% van de beoordeelde kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *onthaalouder* werden opvangen, bevindt zich in de zone van 'lage betrokkenheid', m.a.w. was niet echt actief. Voor 41,0% is de betrokkenheid matig; zij waren actief zonder werkelijk betrokken te zijn. 38,0% van de kinderen was tijdens de observatie geboeid tot uitgesproken geboeid bezig. Bij de beoordeelde kinderen die in een

voorziening voor buitenschoolse opvang verbleven, was 22,3% laag betrokken, 34,0% matig betrokken en 43,7% was geboeid tot uitgesproken geboeid bezig (zie tabel 5.22). De gemiddelde betrokkenheidsscores liggen duidelijk lager bij de jongere kinderen dan bij de oudere, gaande van 2,82 bij kruipers tot 3,44 bij 6- tot 12-jarigen (2004-2006; gegevens naar leeftijd nog niet beschikbaar voor de volledige periode).

* *Het gaat om metingen in 620 settings die op vrijwillige basis deelnamen aan een begeleidingstraject bij de implementatie van het ZiKo-instrument (Zelfevaluatie-instrument voor welbevinden en betrokkenheid van Kinderen in de opvang)*

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders (N=6761)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=2233)	Totaal (N=8994)
Laag ⁽¹⁾	6,1	4,6	5,7
Matig ⁽²⁾	44,5	41,0	43,6
Hoog ⁽³⁾	49,4	54,4	50,7

5.23 Scores inzake welbevinden van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang - 2004-2/2009 (percentage)

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven, Eindverslag 2009 (in voorbereiding)

(1) Laag: omvat de scores 1, uitgesproken laag welbevinden, en 2, laag welbevinden

(2) Matig: score 3, neutraal-matig welbevinden

(3) Hoog: omvat de scores 4, hoog welbevinden, en 5, uitgesproken hoog welbevinden

Bij 49,4% van de kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *onthaalouder* werden opgevangen, werd een situatie van relatief hoog of uitgesproken hoog welbevinden genoteerd. Zij maken het duidelijk goed in de opvang. 6,1% van de beoordeelde kinderen bevond zich in de zone van 'laag welbevinden'. Voor 44,5% van de kinderen werd een 'matig welbevinden' genoteerd.

Van de beoordeelde kinderen die werden opgevangen in een *voorziening voor buitenschoolse opvang*, werd voor 4,6% van de kinderen geconcludeerd tot laag welbevinden, voor 41,0% tot matig welbevinden en voor 54,4% tot hoog welbevinden (zie tabel 5.23). Ook hier wordt vastgesteld dat de gemiddelde scores voor welbevinden bij de jongste

kinderen lager liggen dan bij de oudere kinderen (2004-2006; gegevens naar leeftijd nog niet beschikbaar voor de volledige periode).

	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs
Lichte mentale stoornissen (type 1)	-	10 030
Matige of ernstige mentale handicap (type 2)	1 101	3 559
Karakterieële stoornissen (type 3)	191	1 990
Fysieke handicap (type 4)	284	1 081
Visuele stoornissen (type 6)	42	120
Auditieve stoornissen (type 7)	332	877
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	-	9 483
Totaal aantal kinderen	1 950	27 140
Percentage	0,81	6,59

5.24 Kinderen in het Vlaamse buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen - schooljaar 2007-2008

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2007-2008

(1) Om dubbelstellingen te voorkomen, worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen

2. Buitengewoon onderwijs

Al op kleuterschoollleeftijd zitten een aantal kinderen niet in het 'mainstream'-onderwijs; in het lager onderwijs loopt dit op tot bijna 7%. Een toenemend aantal kinderen zit in het geïntegreerd onderwijs (GON)

0,81% van de kinderen op kleuterschoollleeftijd zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap.

In het lager onderwijs bedraagt het percentage kinderen in het buitengewoon onderwijs 6,59. Het gaat hier voornamelijk om het type 1 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met lichte mentale stoornissen, en het type 8 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (zie tabel 5.24).

In de voorbije schooljaren nam het aantal kinderen in het buitengewoon kleuteronderwijs licht toe en bleef het aantal kinderen in het buitengewoon lager onderwijs nagenoeg ongewijzigd en dit

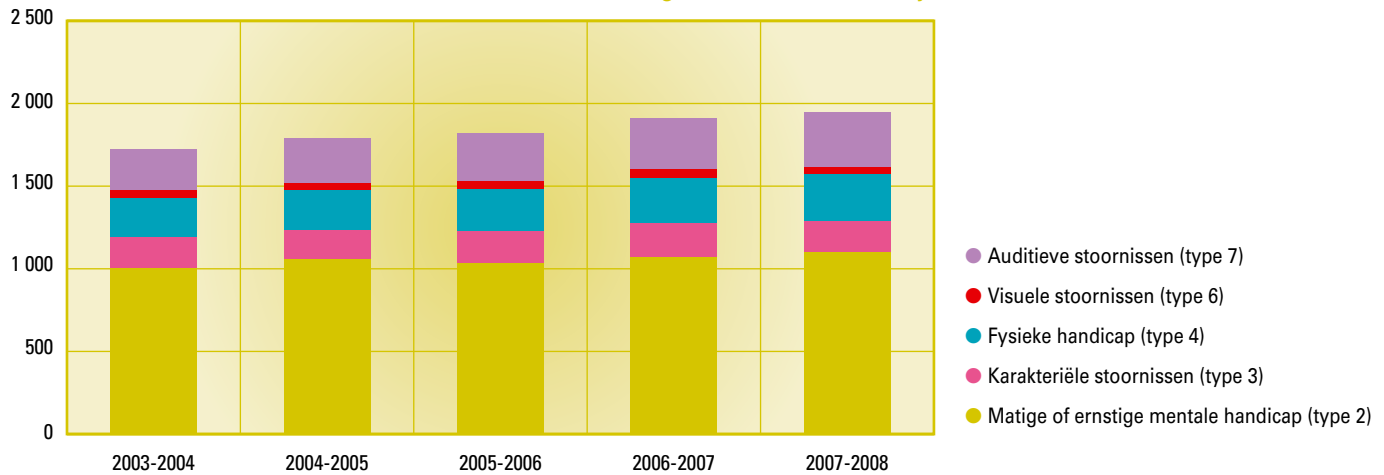
ondanks de stijgende middelen voor zorg in het gewoon onderwijs (zie grafiek 5.25).

In 2007-2008 waren er in het gewoon kleuteronderwijs 1235 leerlingen die het gewoon onderwijs volgden met hulp vanuit het buitengewoon onderwijs (GON of geïntegreerd onderwijs). In het lager onderwijs waren er dat 4160. Tegenover het schooljaar 2006-2007 nam het aantal leerlingen in het geïntegreerd onderwijs toe met 12,0% in het kleuteronderwijs en met 15,0% in het lager onderwijs.

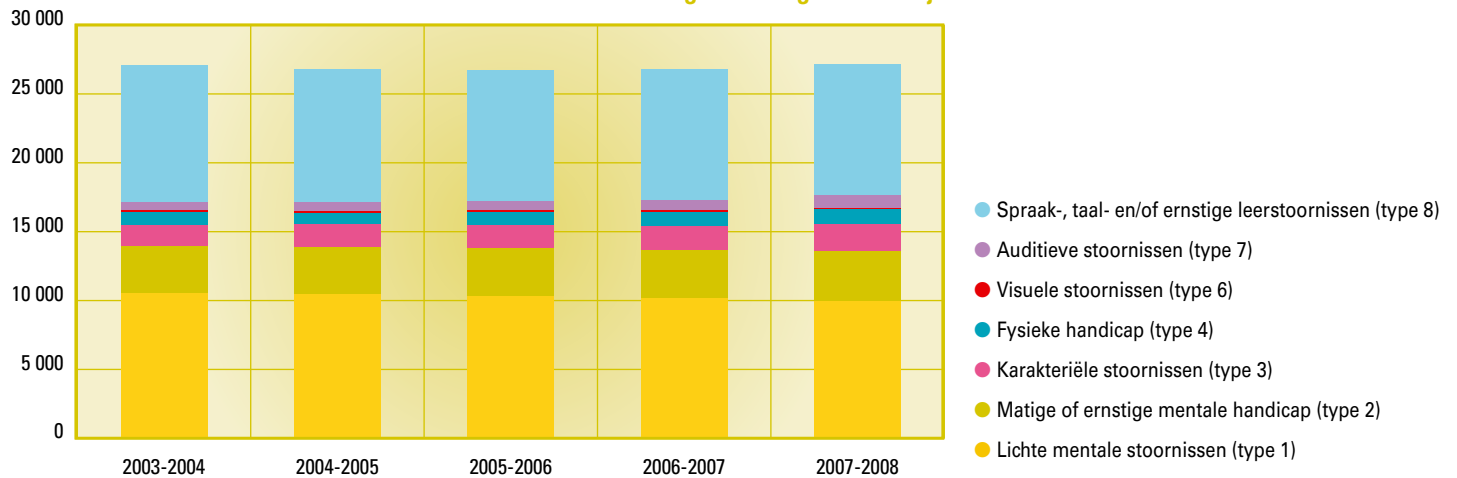

Buitengewoon onderwijs: evolutie per type

Buitengewoon kleuteronderwijs

Buitengewoon lager onderwijs

5.25 Evolutie van het aantal leerlingen in het Vlaamse buitengewoon basisonderwijs per schooljaar en per type

Bron: Statistische Jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs

	2008		2009			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	
Centra voor kindercare en gezinsondersteuning	1 417	556	396	450	5	1 407
Diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg	101	35	44	54	2	135
Totaal	1 518	591	440	504	7	1 542

5.26 Aantal kinderen op 1 februari 2008 en 1 februari 2009 in begeleiding in een voorziening voor bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin
Bron: Kind en Gezin

3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag-en-nachtopvang wegens leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situatie kan een beroep worden gedaan op voorzieningen erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin. Een beperkt aantal kinderen wordt begeleid via deze bijzondere hulpverlening.

Daarnaast lopen er voor een aantal jonge kinderen begeleidingsmaatregelen via de comités voor bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechtbanken.

3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin

Een aantal kinderen en hun gezin worden begeleid door of opgevangen in centra voor kindercare en gezinsondersteuning of door diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg. Het gaat om kortstondige opvang op verzoek van de ouders wegens bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situaties.

In de *centra voor kindercare en gezinsondersteuning* waren er op 1 februari 2009 1407 kinderen, bijna uitsluitend kinderen onder de 12 jaar, in begeleiding. Via de *diensten voor gezinsondersteunende*

pleegzorg werden er op 1 februari 2009 135 kinderen opgevangen in een pleeggezin. In totaal 1542 kinderen waren in begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin. Tegenover de telling van 2008 is het aantal begeleide kinderen gestegen met 1,6% (zie tabel 5.26).

Begeleiding bijzondere jeugdbijstand ⁽¹⁾

	2006	2007
Kinderen onder de 3 jaar	492	559
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1 269	1 359
Kinderen van 6 tot 12 jaar	3 663	3 884
Totaal	5 424	5 802

5.27 Aantal kinderen in begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand naar leeftijd

Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand

(1) Aantal jongeren met een maatregel in de loop van het jaar. Per soort voorziening worden jongeren maar eenmaal geteld. Jongeren die in meerdere voorzieningen zijn opgevangen, zijn meermaals geteld

3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand

In 2007 zijn er in totaal 5802 kinderen onder de 12 jaar in begeleiding geweest bij een *comité voor bijzondere jeugdzorg*

of met begeleidingsmaatregelen opgelegd door een jeugdrechtbank.

559 kinderen waren onder de 3 jaar, 1359 kinderen van 3 tot 6 jaar en 3884 kinderen van 6 tot 12 jaar. Het totale aantal kinderen onder de 12 jaar in begeleiding nam toe met 7,0% tegenover 2006 (zie tabel 5.27).

Bij de kinderen onder de 3 jaar gaat het vooral om een opname in een pleeggezin van een dienst voor pleeggezinnen, een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst of een opname in een begeleidingstehuis.

Bij kinderen van 3 tot 6 jaar gaat het voornamelijk om een opname via een dienst voor pleegzorg, een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst of een opname in een begeleidingstehuis.

Bij kinderen van 6 tot 12 jaar zijn daarnaast ook nog de dagcentra, de onthaal- en oriëntatiecentra en de schoolinternaten belangrijk (zie tabel 5.28).

	Kinderen onder de 3 jaar		Kinderen van 3 tot 6 jaar		Kinderen van 6 tot 12 jaar	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Algemene ziekenhuizen	16	20	10	10	24	34
Begeleidingstehuizen	37	51	211	222	794	815
Schoolinternaten	3	1	33	33	207	259
Dagcentra	0	0	4	4	480	446
Diensten pleegzorg	305	344	623	649	1 199	1 260
Gezinstehuizen	0	0	5	5	14	16
Onthaal- en oriëntatiecentra	9	13	80	91	326	372
Pleeggezin niet ondersteund door dienst	1	0	1	1	0	0
Projecten bijzondere jeugdbijstand	2	0	3	4	9	4
Psychiatrische ziekenhuizen	5	3	9	9	40	28
Thuisbegeleidingsdiensten	114	127	290	331	570	650
Totaal	492	559	1 269	1 359	3 663	3 884

5.28 Kinderen in begeleiding via bijzondere jeugdbijstand; naar leeftijd en begeleidingsvorm

Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand

(1) Aantal jongeren met een maatregel in de loop van het jaar. Per soort voorziening worden jongeren maar eenmaal geteld. Jongeren die in meerdere voorzieningen zijn opgevangen, zijn meermaals geteld

4. De Europese context

Het aanbod aan kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd (pre-primair onderwijs) verschilt zeer sterk van land tot land. Internationaal, o.a. bij de OECD, krijgt dit aanbod de benaming ECEC - Early Childhood Education and Care. We schetsen eerst het ECEC-aanbod in de EU-15-landen en geven vervolgens cijfers over het gebruik van deze externe opvoedingsmilieus.

4.1. Overzicht van kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd

Op het vlak van de leerplichtige leeftijd merken we verschillen op tussen de EU-15-landen. In de meeste EU-15-landen start de leerplicht op 6 jaar. De leerplicht start wel vroeger in Luxemburg, in Nederland en in het Verenigd Koninkrijk (5 jaar) en later in de noordse landen (7 jaar).

Globaal genomen kan het externe opvoedingsaanbod voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd worden ingedeeld in 3 categorieën: kinderopvang in groepsverband (crèches), kinderopvang in gezinsmilieu (onthaalouders) en pre-primair onderwijs. Een andere opdeling die we maken, houdt verband met de financiering: publiek of privaat gefinancierde

voorzieningen. Voorzieningen uit de categorie 'publiek' worden in hoofdzaak gefinancierd en georganiseerd door de overheid. Voorzieningen in de categorie 'privaat' worden in hoofdzaak georganiseerd door non-profit of for-profit organiserende besturen, gefinancierd met overheidsmiddelen én private middelen (ouders).

Een groot verschilpunt tussen de EU-15-landen heeft te maken met het feit of er een eenheidsstructuur bestaat of niet. In de meeste EU-15-landen is er een scheiding op de leeftijd van ongeveer 3 jaar, met een opvangaanbod in groepsverband of via onthaalouders voor kinderen beneden de 3 jaar en pre-primair onderwijs voor kinderen vanaf ongeveer 3 jaar. Uitzonderingen hierop vormen Finland, Zweden en (deels) Denemarken, waar er een geïntegreerd aanbod is van opvang en pre-primair onderwijs voor jonge kinderen tot de leerplichtige leeftijd. In Nederland, Portugal, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk en Ierland is het aanbod voor de jongste kinderen in hoofdzaak privaat gefinancierd en georganiseerd. In de andere EU-15-landen wordt het aanbod voor zeer jonge kinderen ook in belangrijke mate door de overheid gefinancierd (zie tabel 5.29).

4.2. Gebruik van kinderopvang en onderwijs door kinderen beneden de school- of leerplichtleeftijd

Op de Europese top in 2002 in Barcelona werd de Barcelona-norm vastgelegd voor ECEC. Streefdoel was dat tegen 2010 minstens 90% van de kinderen van 3 jaar tot de school- of leerplichtige leeftijd en minstens 33% van de kinderen onder de 3 jaar verzekerd zouden zijn van een aangepast kinderopvangaanbod. In de opvolging van deze norm werd dit door Eurostat omschreven als gebruik van formele opvang of onderwijs.

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	
Vlaamse Gemeenschap	Kinderdagverblijven (groepsopvang) Onthaalouders						Leerplicht		
			Kleuterschool (pre-primair), met buitenschoolse opvang						
Franse Gemeenschap	Crèches (groepsopvang) Gardiennes (onthaalouders)						Leerplicht		
			Ecole maternelle (pre-primair), met buitenschoolse opvang						
<i>Aangrenzende landen</i>									
Duitsland	Krippen (groepsopvang)			Kindergarten (pre-primair)			Leerplicht		
Frankrijk	Crèches (groepsopvang) Assistantes maternelles (onthaalouders)						Leerplicht		
			Ecole maternelle (pre-primair)						
Luxemburg	Crèches (groepsopvang) Tagesmutter (onthaalouders)			Enseignement préscolaire (pre-primaire)			Leerplicht		
Nederland	Gastouderopvang (onthaalouders) Crèches (groepsopvang) Speelgroepen (groepsopvang)				Eerste jaar primair onderwijs	Leerplicht			
<i>Noordse landen</i>									
Finland	Perhepaivahoito (onthaalouders) Paivakoti (groepsopvang)						Esiopetus (pre-primair)	Leerplicht	
Denemarken	Dagleje (onthaalouders) Vuggestuer (groepsopvang)			Bornehaver (pre-primair)				Leerplicht	
	Adlersintegrer (groepsopvang)						Bornehaver (pre-primair)		
Zweden	Forskola (pre-primair) / Familiedaghem (onthaalouders) (beperkt)						Forsko- leklas (pre-primair)	Leerplicht	

Vervolg op volgende bladzijde

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	
<i>Mediterrane landen</i>									
Griekenland	Vrefonipiaki stahmi (groepsopvang)						Leerplicht		
				Nursery school (pre-primair)					
				Nipiagogeia (pre-primair)					
Italië	Asili nidi (groepsopvang)			Scuola dell'infanzia (pre-primair)			Leerplicht		
Portugal	Crèches familiares (onthaalouders) Crèches (groepsopvang)			Jardims de infancia (pre-primair)			Leerplicht		
Spanje	Educación pre-scolar (groepsopvang)			Educación infantil (pre-primair)			Leerplicht		
Oostenrijk	Tagesmutter (onthaalouders) Krippen (groepsopvang)			Kindergarten (pre-primair), met buitenschoolse opvang			Leerplicht		
Verenigd Koninkrijk	Nurseries (groepsopvang) Child minders (onthaalouders) Playgroups (groepsopvang)			Play-groups (groepsopvang) Nurseries (groepsopvang)	Reception class (met primair onderwijs)	Leerplicht			
Ierland	Child minders (onthaalouders) Nurseries (groepsopvang)			Early Start and Infant School (met primair onderwijs)			Leerplicht		
				Speelgroepen (groepsopvang)					

5.29 Overzicht van het aanbod aan kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd, en start van het leerplichtig onderwijs in de EU-15-landen

Bron: OECD Family database (website)

(1) ECEC: Early Childhood Education and Care

 Privaat: in hoofdzaak georganiseerd door non-profit of for-profit organiserende besturen, gefinancierd met overheidsmiddelen en private middelen (ouders)

 Publiek: in hoofdzaak gefinancierd en georganiseerd door de overheid

 Primair onderwijs (leerplicht)

	0-2 jaar			3 jaar tot schoolplichtige leeftijd			Start school- of leerplicht
	<30 uur	30 uur of meer	Totaal	<30 uur	30 uur of meer	Totaal	
Vlaamse Gemeenschap (2006)	NB	NB	60,4	NB	NB	>98	6
België	17	23	40	36	62	98	6
<i>Aangrenzende landen</i>							
Duitsland	11	7	18	66	27	93	6
Frankrijk	14	17	31	52	42	94	6
Luxemburg	14	17	31	42	16	58	4
Nederland	41	4	45	82	7	89	
<i>Noordse landen</i>							
Finland	5	21	26	21	56	77	7
Denemarken	7	77	73	16	80	96	7
Zweden	17	27	44	34	58	92	7
<i>Mediterrane landen</i>							
Griekenland	NB	NB	NB	NB	NB	NB	6
Italië	10	16	26	24	66	90	6
Portugal	1	32	33	9	66	75	6
Spanje	20	19	39	47	44	91	6
Oostenrijk	3	1	4	55	16	71	6
Verenigd Koninkrijk	28	5	33	65	24	89	5
Ierland	13	5	18	80	13	93	6

5.30 Participatie van kinderen onder de school- of leerplichtleeftijd in kinderopvang en in onderwijs in de EU-15-landen in 2006 en startleeftijd van de school- of leerplicht

Bronnen: Kind en Gezin

Commission of the European Communities, Implementation of the Barcelona objectives concerning childcare facilities for pre-school-age children, 3 oktober 2008, COM (2008) 638

(1) ECEC: Early Childhood Education and Care

NB: niet beschikbaar

In tabel 5.30 geven we de gebruikerscijfers voor 2006, opgesplitst naar omvang van het gebruik - minder dan 30 uur en 30 uur of meer. In deze tabel is ook de start van de school- of leerplicht aangegeven. Opmerkelijk zijn de zeer grote verschillen in gebruik én in omvang van het gebruik.

Voor kinderen beneden de 3 jaar heeft de Vlaamse Gemeenschap het op één na hoogste gebruikerscijfer. Alleen in Denemarken ligt het gebruik nog hoger. Voor kinderen van 3 jaar tot de school- of leerplichtige leeftijd behoort de Vlaamse Gemeenschap eveneens bij de landen met een zeer hoog participatiecijfer. M.a.w. in tegenstelling tot heel wat andere EU-15-landen, haalde de Vlaamse Gemeenschap in 2006 al de Barcelona-norm.

Het aantal jaren dat kinderen in de leeftijdsfase van 3 tot 6 jaar normaal in het schoolse systeem doorbrengen, varieert van 1,4 jaar in Griekenland en Finland tot ruim 3 jaar in België, Frankrijk, Italië en Spanje (zie tabel 5.31).

De participatie van kinderen van 5 jaar ligt in heel wat EU-15-landen hoger dan 95%. Finland valt op door de lage participatie aan ECEC. Duitsland scoort op één na de laagste. Op de leeftijd van 4 jaar zijn er grotere verschillen met enerzijds een aantal landen met een hoge (90 tot 95%) tot zeer hoge (+95%) participatie en anderzijds landen met een lagere (80 tot 90%) tot een lage (-80%) participatie. Onder de 3 jaar kennen alleen de Vlaamse Gemeenschap en Denemarken een participatie boven de 60%.

	3 jaar	4 jaar	5 jaar	Aantal jaren dat kinderen van 3 tot 6 jaar pre-primair onderwijs kunnen volgen
Vlaamse Gemeenschap (2006)	>95	>99	>99	3,1
België (2004)	99,3	99,9	99,7	3,1
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland (2001)	69,5	84,3	86,7	2,4
Frankrijk (2002)	100,0	100,0	100,0	3,2
Luxemburg (2003)	37,9	83,5	96,9	2,2
Nederland (2004)	32,3	74,0	98,4	1,7
<i>Noordse landen</i>				
Finland (2003)	37,7	46,1	54,6	1,4
Denemarken (2005)	81,8	93,4	93,9	2,7
Zweden (2004)	82,5	87,7	89,7	2,6
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland (2003)	NB	57,2	84,1	1,4
Italië (2000)	98,7	100,0	100,0	3,0
Portugal (2004)	63,9	79,9	90,2	2,3
Spanje (2004)	95,9	100,0	100,0	3,1
Oostenrijk (2004)	45,9	82,1	93,1	2,2
Verenigd Koninkrijk (2004)	50,2	92,0	98,2	2,4
Ierland (2000)	48,0	46,6	100,0	1,5

5.31 Participatie van kinderen van 3 tot 6 jaar in pre-primair onderwijs in de EU-15-landen (percentage), en aantal jaren dat kinderen van 3 tot 6 jaar volgens het programma onderwijs krijgen vóór de leerplichtige leeftijd - omstreeks 2004

Bron: OECD Family database (website)

(1) ECEC: Early Childhood Education and Care

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 6

Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

Perinatale mortaliteit en kindersterfte worden algemeen beschouwd als goede indicatoren voor de kwaliteit van het gezondheidssysteem in een land. Ook de levensverwachting is een veelgebruikte indicator. We zoomen in op de sterfte van kinderen tot 15 jaar - het aantal sterfgevallen en de doodsoorzaken - en op de levensverwachting bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar.

Behalve op deze basisindicatoren gaan we in dit hoofdstuk ook in op de zwangerschapsbegeleiding en op de plaats van de geboorte. We stellen eveneens een aantal bevallingsgegevens voor.

Inzake morbiditeit bij jonge kinderen beschrijven we eerst de aangeboren afwijkingen en het gehoorverlies, dat al in de neonatale periode wordt opgespoord. Verder gaat onze aandacht naar een aantal ziekten en aandoeningen die relevant zijn voor het jonge kind, naar ziekenhuisopnames en naar door ouders gerapporteerde specifieke moeilijkheden die kinderen hebben.

Een belangrijk aandachtspunt vormen de gegevens over kindermishandeling. We sluiten af met een aantal cijfers uit de landen van de EU-15.

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling

1.1. Zwangerschapsbegeleiding

Nagenoeg alle kinderen werden geboren na een zwangerschap die werd begeleid door een gynaecoloog

De zwangerschapsbegeleiding wordt in Vlaanderen in hoge mate toevertrouwd aan een gynaecoloog: in 2008 werd 95,1% van de kinderen geboren na een zwangerschap die werd opgevolgd door een privé-gynaecoloog en 3,8% na een

zwangerschap die werd opgevolgd zowel door een gynaecoloog als door een huisarts. Van 2007 naar 2008 is dit vrijwel niet gewijzigd.

Het aantal kinderen dat wordt geboren na een niet-medisch begeleide zwangerschap ligt zeer laag (0,1%) (zie tabel 6.1).

Zwangerschapsbegeleiding ⁽¹⁾

	2007	2008
Privé-gynaecoloog	96,0	95,1
Gemengd ⁽²⁾	2,7	3,8
Huisarts	0,4	0,2
Prenataal steunpunt Kind en Gezin	0,2	0,2
Vroedvrouw	0,6	0,6
Geen begeleiding	0,1	0,1
Totaal	100,0	100,0

6.1 Begeleiding van de zwangerschap: kinderen per type zwangerschapsbegeleiding - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Gemengd: begeleiding van de zwangerschap door privé-gynaecoloog en huisarts

1.2. Plaats van de geboorte en duur van het verblijf in de kraamkliniek

Thuisbevallingen en kort ziekenhuisverblijf zeer uitzonderlijk. Verkort ziekenhuisverblijf neemt toe

In 2008 werden nagenoeg alle kinderen geboren in een kraamkliniek. Slechts 1,1% van de geboorten vindt thuis plaats. Dit is nagenoeg ongewijzigd tegenover 2007.

Bij bijna 48% van de kinderen verbleef de moeder 5 tot 6 nachten in de kraamkliniek. Kort ziekenhuisverblijf (hoogstens 2 nachten) komt weinig voor (bij 5,8% van de kinderen); verkort ziekenhuisverblijf komt bij 35,5% voor en lang ziekenhuisverblijf bij 10%. Van 2007 naar 2008 is er opnieuw een daling van normaal ziekenhuisverblijf

(-3,1) en een toename van verkort ziekenhuisverblijf (+3,8) (zie tabel 6.2).

1.3. Gegevens over de bevalling*

In Vlaanderen waren er in 2007 op 100 verlossingen 47,2 eerste geboorten; 34,6 geboorten betroffen een tweede kind; 12,2 geboorten betroffen een derde kind en bij 6,0 geboorten ging het om een vierde of volgend kind. Tegenover 2006 was er een toename van het aantal geboorten van een tweede kind (+0,6).

Het percentage jonge moeders, d.w.z. moeders onder de 20 jaar, bedraagt 2,1% (2007). 69,9% van de bevallen vrouwen is 25 tot 35 jaar. 14,1% is ouder dan 35 jaar, en 2,0% is zelfs ouder dan 40 jaar. De gemiddelde leeftijd van de moeder is

28,0 jaar bij de eerstbarenden en 31,1 jaar bij de multiparae. De gemiddelde leeftijd is nagenoeg ongewijzigd tegenover 2006 (multiparae +0,1).

Een niet te onderschatten aantal zwangerschappen, nl. 5,0%, is ontstaan na een *subfertiliteitsbehandeling* (+0,2): 2,0% van de vrouwen werd hormonaal behandeld; bij 1,8% werd in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast en bij 1,2% kwam de zwangerschap tot stand na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI) (2007). Het aantal bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling nam licht toe tegenover 2006, met 0,2. Er was alleen een stijging van het percentage zwangerschappen na een hormonale behandeling. 31,1% van de meerlingzwangerschappen kwam tot stand na een medisch begeleide bevruchting. Bij de eenlingen is dit slechts 4,5%.

3,4% van de kinderen behoorde tot de categorie *meerlingen* (-0,1). De frequentie van het aantal kinderen van een tweeling bedroeg 3,3%, die van een drieling minder dan 0,1%. Er werden 1121 tweelingen, 17 drielingen en 1 vierling geregistreerd. Het aantal tweelingen lag iets lager dan in 2006 (-6). Het aantal drielingen nam toe (+6).

* Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Plaats geboorte en verblijfsduur kraamkliniek ⁽¹⁾

	2007	2008
Geboren in een kraamkliniek	98,8	98,9
<i>waarvan</i>		
<i>met kort ziekenhuisverblijf (max. 2 nachten)</i>	5,5	5,8
<i>met verkort ziekenhuisverblijf (3 of 4 nachten)</i>	31,7	35,5
<i>met normaal ziekenhuisverblijf (5 of 6 nachten)</i>	50,7	47,6
<i>met lang ziekenhuisverblijf (7 nachten of meer)</i>	10,8	10,0
Thuisbevalling, of andere plaats ⁽²⁾ buiten een kraamkliniek	1,2	1,1
Totaal	100,0	100,0

6.2 Kinderen naar plaats van de geboorte en verblijfsduur van de moeder in de kraamkliniek - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Bijvoorbeeld geboortehuis

Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2008

In 2007 beviel 7,1% van de zwangere vrouwen voortijdig, na een zwangerschap van minder dan 37 weken. Dit cijfer is licht gedaald tegenover 2006 (-0,3). Het relatieve aantal *kinderen met een laag geboortegewicht* (minder dan 2 500 gram) bedroeg 6,7% (-0,3). Extreem laag geboortegewicht (minder dan 1500 gram) komt voor bij 1,1% van de kinderen. 55,0% van de kinderen behorende tot de categorie *meerlingen* weegt bij de geboorte minder dan 2500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 5,0%.

Bij 25,6% van de vrouwen wordt de bevalling *ingeleid*, meestal om opportunitere redenen, die zowel bij de obstetricus als bij de zwangere vrouw kunnen liggen. De kentering die we in 2004 op dit vlak noteerden zet zich - met een daling van 0,5 - voort in 2007. Vóór 2004 bedroeg het aandeel ingeleide bevallingen nog 30% of meer.

Epidurale pijnverdooving wordt toegepast bij 66,6% van de verlossingen. De frequentie van epidurale pijnverdooving bleef nagenoeg ongewijzigd tegenover 2006 (+0,1).

69,8% van de kinderen wordt zonder *verloskundige ingrepen* geboren. 19,7% van de kinderen wordt met de keizersnede ter wereld gebracht (-0,1). De frequentie van keizersnede daalde voor het eerst in 20 jaar. Bij 9,5% wordt vacuüm-extractie* toegepast en bij 0,8% wordt de verlostang gebruikt.

Na de geboorte werd 13,3% van de kinderen overgebracht naar een n-dienst

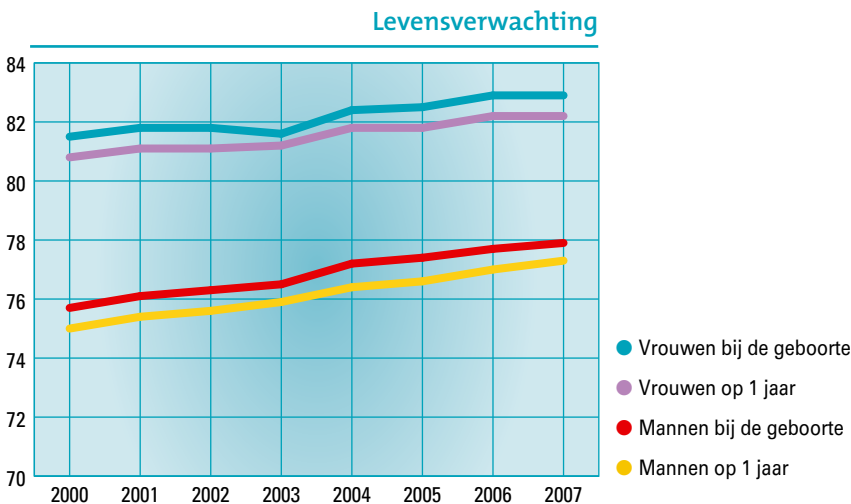
(neonatale dienst) en 3,9% naar een NIC-dienst (neonatale intensievezorgdienst). Het aantal transfers naar een n-dienst of NIC-dienst daalde licht tegenover 2006.

* *Vacuüm-extractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt*

2. Levensverwachting

De mannen halen hun achterstand verder in

De levensverwachting *bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar* bedraagt respectievelijk 77,9 en 77,3 jaar voor de mannen en 82,9 en 82,2 jaar voor de vrouwen (2007). De kloof tussen mannen en vrouwen verkleint doordat de levensverwachting enkel bij de mannen steeg van 2006 naar 2007 (zie grafiek 6.3).

6.3 Levensverwachting in het Vlaamse Gewest, bij de geboorte en op 1 jaar (in jaren)

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3. Sterfte

3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.1.1. In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar

Vooraf vóór de leeftijd van 1 jaar

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral vóór de leeftijd van 1 jaar voor. Na het eerste jaar daalt het aantal sterfgevallen tot 0,23 per 1000 kinderen of minder. In 2007 stierven 287 kinderen vóór de leeftijd van 1 jaar; in de daaropvolgende veertien levensjaren waren er 128 sterfgevallen.

Van 2006 naar 2007 nam het aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar toe met 11 en in de daaropvolgende veertien levensjaren met 23 (zie tabel 6.4).

3.1.2. Bij kinderen onder de 12 maanden

Lichte toename van de zuigelingensterfte en toename van de vroeg-neonatale sterfte bij een daling van het doodgeboortecijfer en de laat-neonatale sterfte

Hierna gaan we meer in detail in op de sterfte bij kinderen onder de 12 maanden. Gegevens omtrent de sterfte in de jongste leeftijdsgroep worden over het algemeen

Sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

	2006		2007	
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
Aantal				
Onder 1 jaar	276	168	119	287
1 tot 5 jaar	48	30	20	50
5 tot 10 jaar	29	16	13	29
10 tot 15 jaar	28	24	25	49
Totaal	381	238	177	415
Per duizend ⁽¹⁾				
Onder 1 jaar	4,19	4,92	3,62	4,28
1 tot 5 jaar	0,19	0,23	0,16	0,20
5 tot 10 jaar	0,09	0,10	0,08	0,09
10 tot 15 jaar	0,08	0,13	0,15	0,14

6.4 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per duizend bij kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Per duizend kinderen op 1 januari van het betreffende jaar

voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, die men sterftematen noemt (zie schema 6.5 en tabellen 6.6 en 6.7).

Een eerste sterfmaat is de *doodgeboorte*. Dit is het aantal kinderen dat als 'doodgeboren' wordt aangegeven met een geboortegewicht van minstens 500 gram of een zwangerschapsduur van minstens 22 weken. In 2007 waren er 262 doodgeborenen. Het *doodgeboortecijfer* bedroeg 3,9 per duizend geboorten. Dit cijfer lag 0,3 per duizend lager dan in 2006.

De *vroeg-neonatale sterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en de leeftijd van zeven dagen (7 x 24 uur). In 2007 overleden 151 kinderen in deze periode; de vroeg-neonatale sterfte bedroeg 2,3 per duizend levendgeborenen, 0,3 meer dan in 2006. Het *laat-neonatale-sterftecijfer* bedroeg 0,5 per 1000 levendgeborenen, een daling met 0,2 tegenover 2006. De laat-neonatale sterfte is de sterfte na de eerste zeven dagen (7 x 24 uur) tot en met de leeftijd van 28 dagen.

De *postneonatale sterfte* of de sterfte na de eerste 4 weken (7 x 24 uur) bedroeg 1,5 per 1000 levendgeborenen en bleef ongewijzigd.

Een aantal sterftematen zijn de som van twee of meer van de hierboven beschreven sterftematen: het perinatale-sterftecijfer, het neonatale-sterftecijfer, de zuigelingensterfte en het foeto-infantiele sterftecijfer.

Het *perinatale-sterftecijfer* bedroeg 6,1

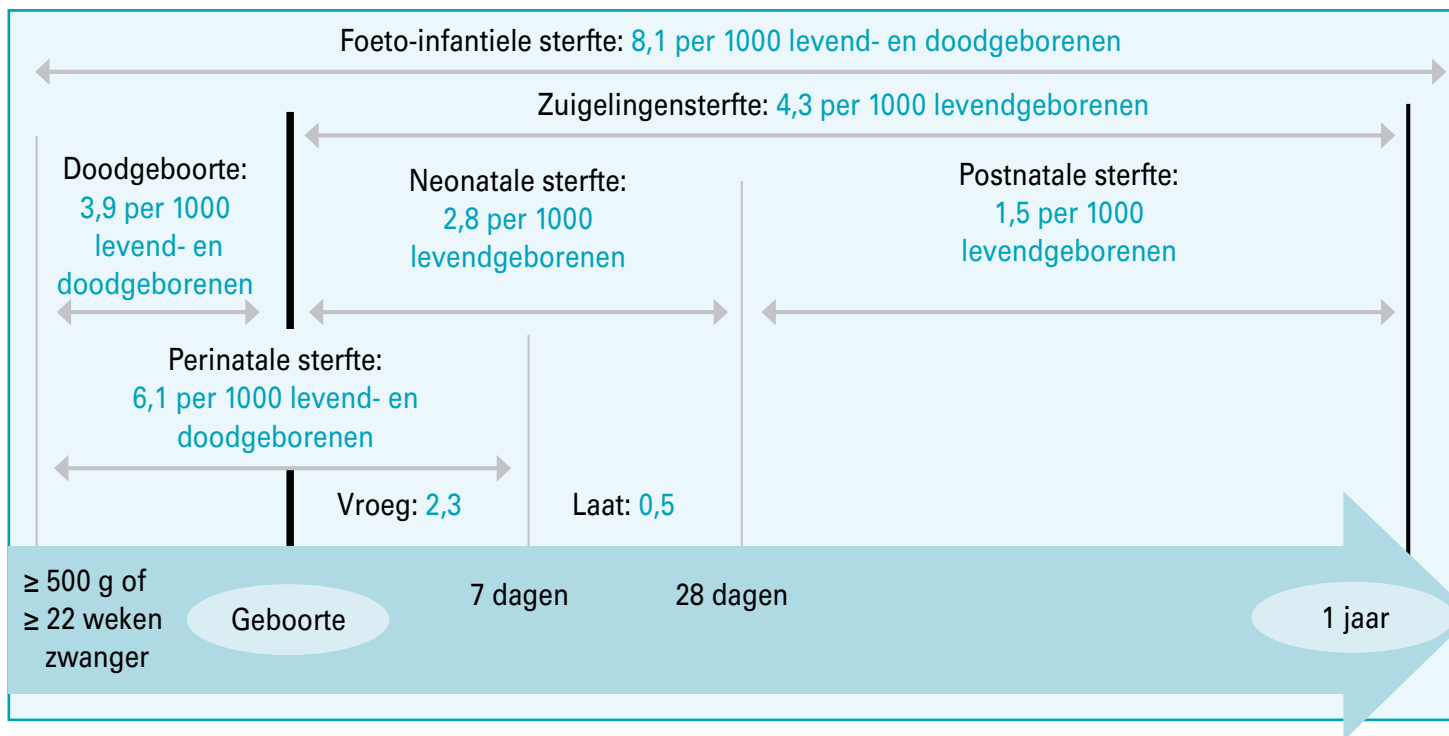
per duizend geboren. De perinatale sterfte is de sterfte van kinderen tijdens de eerste zeven dagen van hun leven, samen met het aantal doodgeborenen. In 2007 was er een daling van de perinatale sterfte met 0,1.

Een andere veelgebruikte sterfemaat is de *neonatale sterfte*. Dit is de sterfte tussen de geboorte en de 28e dag na de geboorte. In 2007 overleden 187 kinderen tijdens de eerste vier weken (28 dagen) van hun leven. Het neonatale-sterftcijfer bedroeg 2,8 per duizend levendgeborenen en nam toe met 0,1 tegenover 2006.

De *zuigelingensterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en het bereiken van de leeftijd van één jaar. In 2007 overleden 287 kinderen tijdens hun eerste levensjaar. De zuigelingensterfte bedroeg 4,3 per duizend levendgeborenen, een toename met 0,1 tegenover 2006.

Tot slot is er de *foeto-infantiele sterfte*, het totaal van de doodgeboorten en de zuigelingensterfte. In 2007 bedroeg de foeto-infantiele sterfte 8,1 per duizend levend- en doodgeborenen, een daling met 0,3 tegenover 2006 (zie tabel 6.6).

Van de kinderen met een *geboortegewicht* tot 1000 gram bereikt slechts 41,5% de leeftijd van 1 jaar. 28,6% wordt dood geboren en 29,9% overlijdt vóór het bereiken van de leeftijd van 1 jaar (2007) (zie tabel 6.7). Uit tabel 6.8 blijkt dat de sterfte bij *meerlingen* verhoudingsgewijs merkkelijk hoger ligt. Kinderen van een tweeling hebben 4,7 maal meer kans dan eenlingen om dood geboren te worden of te overlijden vóór de leeftijd van 1 jaar.

6.5 Foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest - 2007
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

	2006	2007
Doodgeboortecijfer per 1000 levend- en doodgeborenen	4,2	3,9
Vroeg-neonatale-sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	2,0	2,3
Laat-neonatale-sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	0,7	0,5
Postneonatale-sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	1,5	1,5
Perinatale-sterftcijfer per 1000 levend- en doodgeborenen	6,2	6,1
Neonatale-sterftcijfer per 1000 levendgeborenen	2,7	2,8
Zuigelingensterfte per 1000 levendgeborenen	4,2	4,3
Totaal foeto-infantiele sterfte per 1000 levend- en doodgeborenen	8,4	8,1

6.6 Evolutie foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Sterfte volgens geboortegewicht

	Dood- geboorten	Vroeg- neonatale sterfte	Laat- neonatale sterfte	Post- neonatale sterfte	Levend op 1 jaar	Totaal
Onder de 500 g	16	18	0	1	2	37
500 tot 1000 g	73	58	9	7	127	274
1000 tot 1500 g	42	14	4	9	306	375
1500 tot 2000 g	29	9	2	6	795	841
2000 tot 2500 g	37	18	3	13	2 843	2 914
2500 g en meer	62	33	18	63	62 417	62 593
Niet bekend	3	1	0	1	178	183
Totaal	262	151	36	100	66 668	67 217

6.7 Zwangerschapsuitkomst: aantal sterfgevallen en levendgeborenen naargelang van het geboortegewicht in het Vlaamse Gewest - 2007

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

	Dood-geboorten	Vroeg-neonatale sterfte	Laat-neonatale sterfte	Post-neonatale sterfte	Levend op 1 jaar	Totaal
Eenlingen	231	111	31	93	64 465	64 931
Tweelingen	28	36	5	7	2 164	2 240
Drielingen	0	0	0	0	39	39
Vierlingen of meer	0	4	0	0	0	4
Totaal	259	151	36	100	66 668	67 214

6.8 Zwangerschapsuitkomst: aantal sterfgevallen en levendgeborenen bij enkelvoudige en meervoudige zwangerschappen in het Vlaamse Gewest - 2007
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.2.1. Bij kinderen onder de 12 maanden

Belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte: factoren bij de moeder en verwikkelingen tijdens

zwangerschap en bevalling, en congenitale afwijkingen. Opmerkelijke daling wiegendood

De belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte zijn verwikkelingen tijdens de zwangerschap en de perinatale periode en congenitale afwijkingen. In 2007 overleden in utero of tijdens het eerste levensjaar 151 kinderen

als gevolg van factoren bij de moeder en complicaties tijdens de zwangerschap en de bevalling, en 130 als gevolg van congenitale afwijkingen. 22 kinderen zijn overleden aan wiegendood, een afname met 8 gevallen tegenover 2006. Het aantal gevallen van wiegendood is gedaald tot 3,6 per 10 000 levendgeborenen (-1,0) (zie tabel 6.9 en grafiek 6.10).

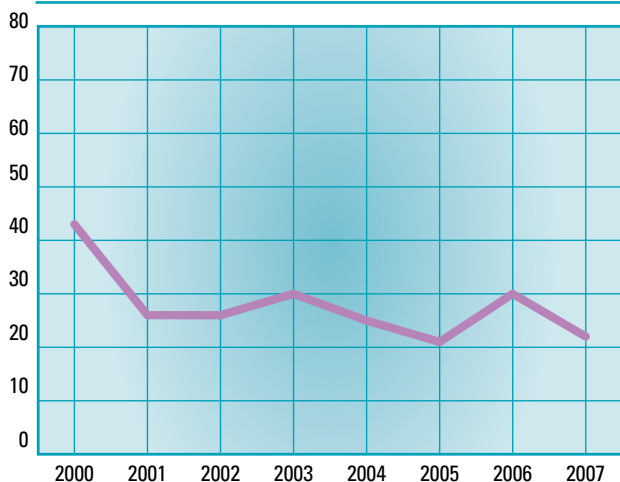
	2006			2007		
	Dood-geboorte	Zuigelingen-sterfte	Totaal	Dood-geboorte	Zuigelingen-sterfte	Totaal
Congenitale afwijkingen	39	65	104	48	82	130
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	128	53	181	110	41	151
Prematuriteit - dysmaturiteit	9	11	20	10	17	27
Perinatale infecties	6	16	22	7	17	24
Bloedingen en bloedziekten perinataal	2	9	11	2	21	23
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	1	6	7	7	7	14
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	6	43	49	6	29	35
SIDS (wiegendood)	0	30	30	0	22	22
Geboortetrauma	0	0	0	0	0	0
Overige ziekten	2	30	32	2	34	36
Slecht gedefinieerde condities	83	3	86	67	5	72
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	1	10	11	0	12	12
Totaal	277	276	553	259	287	546

6.9 Oorzaken van overlijden bij kinderen onder de 12 maanden in het Vlaamse Gewest (doodgeboorte en zuigelingensterfte)

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Wiegendood

6.10 Evolutie aantal sterfgevallen als gevolg van wiegendood in het Vlaamse Gewest sinds 2000

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.2.2. Bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Twee belangrijkste doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar: ongevallen, kanker en bloedaandoeningen

De twee belangrijkste doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar zijn ongevallen, en kanker en bloedaandoeningen. Ruim 25% van de sterfgevallen in 2006 (nog geen recentere gegevens beschikbaar) is het gevolg van een ongeval. Het absolute aantal daalde van 34 naar 26.

Het aantal sterfgevallen als gevolg van kanker en bloedaandoeningen bedraagt eveneens ruim 25%, of 26 sterfgevallen. Ook dit aantal daalde, van 32 naar 26. In tabel 6.11 zijn de belangrijkste doodsoorzaken ook naar leeftijdscategorie opgenomen.

Grafiek 6.12 geeft de evolutie weer van het aantal overlijdens als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000. De dalende trend in de dodelijke ongevallen zette zich verder door.

Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar

	2005		2006	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 1 tot 5 jaar				
Infecties	6	10,9	4	8,5
Kanker en bloedaandoeningen	14	25,5	6	12,8
Stofwisseling	5	9,1	4	8,5
Spier- en zenuwaandoeningen	4	7,3	5	10,6
Hart en luchtwegen	8	14,5	4	8,5
Maag en darmen	0	0,0	2	4,3
Aangeboren aandoeningen	5	9,1	6	12,8
SIS	0	0,0	1	2,1
Ongeval	10	18,2	8	17,0
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	2	3,6	3	6,4
Andere of onbekend	1	1,8	4	8,5
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 5 jaar	55	100,0	47	100,0
Kinderen van 5 tot 10 jaar				
Infecties	2	6,1	1	3,6
Kanker en bloedaandoeningen	7	21,2	11	39,3
Stofwisseling	4	12,1	0	0,0
Spier- en zenuwaandoeningen	5	15,2	3	10,7
Hart en luchtwegen	1	3,0	2	7,1
Maag en darmen	0	0,0	1	3,6
Aangeboren aandoeningen	2	6,1	0	0,0
Ongeval	5	15,2	9	32,1
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	7	21,2	1	3,6
Andere of onbekend	0	0,0	0	0,0
Totaal sterfgevallen kinderen van 5 tot 10 jaar	33	100,0	28	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

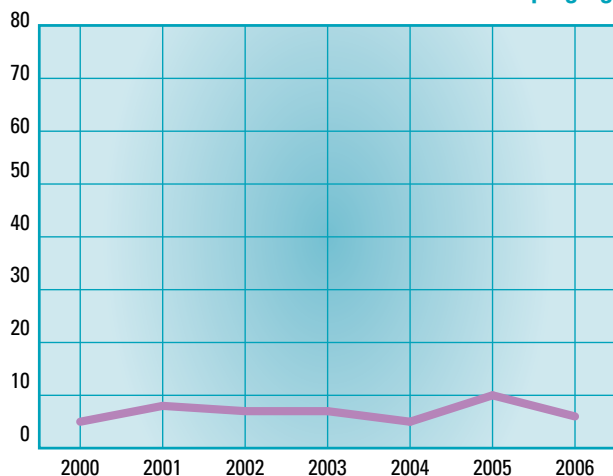
	2005		2006	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 10 tot 15 jaar				
Infecties	0	0,0	0	0,0
Kanker en bloedaandoeningen	11	22,4	9	32,1
Stofwisseling	2	4,1	3	10,7
Spier- en zenuwaandoeningen	2	4,1	0	0,0
Hart en luchtwegen	7	14,3	2	7,1
Maag en darmen	0	0,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	7	14,3	1	3,6
Ongeval	19	38,8	9	32,1
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	2	7,1
Geweldpleging	1	2,0	2	7,1
Andere of onbekend	0	0,0	0	0,0
Totaal sterfgevallen kinderen van 10 tot 15 jaar	49	100,0	28	100,0
Kinderen van 1 tot 15 jaar				
Infecties	8	5,8	5	4,9
Kanker en bloedaandoeningen	32	23,4	26	25,2
Stofwisseling	11	8,0	7	6,8
Spier- en zenuwaandoeningen	11	8,0	8	7,8
Hart en luchtwegen	16	11,7	8	7,8
Maag en darmen	0	0,0	3	2,9
Aangeboren aandoeningen	14	10,2	7	6,8
SIS	0	0,0	1	1,0
Ongeval	34	24,8	26	25,2
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	2	1,9
Geweldpleging	10	7,3	6	5,8
Andere of onbekend	1	0,7	4	3,9
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 15 jaar	137	100,0	103	100,0

6.11 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

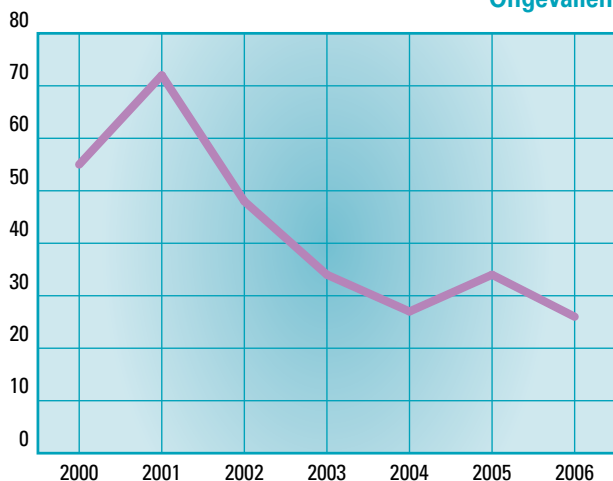

Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar

Geweldpleging

Ongevallen

6.12 Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Met 26 dodelijke ongevallen in 2006 wordt een opmerkelijke daling genoteerd tegenover 2005 (-8) (nog geen recentere gegevens beschikbaar).

In tabel 6.13 bekijken we de sterfgevallen als gevolg van een ongeval in 2006 meer in detail. Bij de kinderen van 1 tot 5 jaar waren er 8 sterfgevallen als gevolg van een ongeval, waarvan 2 door een verkeersongeval, 2 door vuur, 1 door een val, 1 door verhänging, wurging of verstikking en 1 door verdrinking of onderdompeling.

Bij de kinderen van 5 tot 10 jaar waren er 9 sterfgevallen door een ongeval, waarvan 5 verkeersongevallen, 2 door vuur en 1 door verdrinking of onderdompeling. Bij de kinderen van 10 tot 15 jaar gaat het uitsluitend om verkeersongevallen (8 sterfgevallen).

	Kinderen van 1 tot 5 jaar		Kinderen van 5 tot 10 jaar		Kinderen van 10 tot 15 jaar		Totaal 1 tot 15 jaar	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Voetganger	0	0	0	0	1	1	1	1
Wielrenner of motorrijder	0	0	1	1	5	3	6	4
Inzittende in een voertuig	0	0	0	2	2	0	2	2
Andere of niet gespecificeerd	3	2	2	2	5	4	10	8
<i>Totaal verkeersongevallen</i>	<i>3</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>5</i>	<i>13</i>	<i>8</i>	<i>19</i>	<i>15</i>
Val	0	1	0	0	0	0	0	1
Beklemming, beknelling	1	0	0	0	0	0	1	0
Verdrinking of onderdompeling	3	1	0	1	4	0	7	2
Onopzettelijke vergiftiging	0	0	0	0	1	0	1	0
Verhanging, wurging, verstikking	2	1	1	0	0	0	3	1
Vuur	1	2	0	2	1	0	2	4
Andere	0	1	1	1	0	1	1	3
<i>Totaal overige ongevallen</i>	<i>7</i>	<i>6</i>	<i>2</i>	<i>4</i>	<i>6</i>	<i>1</i>	<i>15</i>	<i>11</i>
Totaal	10	8	5	9	19	9	34	26

6.13 Oorzaken van dodelijke ongevallen bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Naast de sterftecijfers zijn de prevalentiecijfers omtrent ziekten en handicaps een belangrijke indicatie voor de gezondheidstoestand van de populatie. In dit punt stellen we cijfers voor over enkele voor kinderen relevante ziekten en afwijkingen en gaan we ook in op de door ouders gerapporteerde specifieke moeilijkheden die kinderen hebben met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten. We staan ook stil bij ziekenhuisopnames.

4.1. Handicaps

4.1.1. Aangeboren afwijkingen

Gegevens over *aangeboren afwijkingen* bij alle kinderen in Vlaanderen zijn alleen beschikbaar vanuit de obstetrische registratie (SPE). In 2007 werd bij bijna 1,6% van de geboorten *al in de perinatale periode* een congenitale afwijking vastgesteld. Dit percentage ligt lager dan in 2006 (-0,1).

Tabel 6.14 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van aangeboren afwijkingen.

Bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld. De Eurocatregistratie registreert *aangeboren afwijkingen tot de leeftijd van 1 jaar*. Voor Vlaanderen neemt de hele provincie Antwerpen deel aan de Eurocatregistratie. De voorlopige cijfers voor 2007 moeten omzichtig worden gehanteerd. In het verleden is gebleken dat de definitieve cijfers voor een aantal afwijkingen nogal

	Aantal	Per 10 000 geboorten
Centraal zenuwstelsel	97	14,5
Oog	8	1,2
Oor, gelaat en nek (exclusief neus)	112	16,7
Cardiovasculair	331	49,4
Respiratoir systeem	71	10,6
Gastro-intestinaal	89	13,3
Genito-urinair	185	27,3
Musculo-skeletaal	180	26,9
Integumentum	29	4,3
Cystisch hygroma	1	0,1
Chromosomale defecten	65	9,7
Congenitale infectie	7	1,0
Hydrops foetalis	4	0,6
Andere	105	15,7
Totaal kinderen met een of meer aangeboren afwijkingen	1 057	157,8

6.14 Geregistreerde aangeboren afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen per 10 000 geboorten - 2007
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

(1) Aangeboren afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken (≥ 500 g). Bij een kind kan meer dan één afwijking worden vastgesteld

verschillen van de voorlopige cijfers. Ook in de loop van 2009 komen er nog meldingen binnen, mede omdat er soms nogal wat tijd over gaat om een diagnose te stellen. Daarom bespreken we de cijfers over 2006.

Bij bijna 208 kinderen op de 10 000 worden een of meerdere aangeboren afwijkingen vastgesteld. We overlopen de stelsels die het frequentst zijn aangetast.

Hartafwijkingen komen bij bijna 54 per 10 000 geboorten voor. Het gaat vooral om ventrikelseptumdefect, in de volksmond 'een gaatje in het hart'. Bij bijna 44 op de 10 000 geboorten waren de ledematen aangetast en bij ruim 33 op de 10 000 kinderen het zenuwstelsel.

	Per 10 000 geboorten	
	2006 berekening december 2008	2007 berekening december 2008
Zenuwstelsel	33,3	19,1
<i>waarvan neurale-buisdefecten</i>	13,8	8,1
<i>hydrocefalie</i>	5,1	4,0
Oog	3,6	3,5
Oor, gezicht, nek	2,1	1,0
Hart	53,8	42,8
<i>waarvan ventrikelseptumdefect</i>	21,0	18,6
<i>atriumseptumdefect</i>	6,2	5,0
Respiratoir stelsel	2,1	4,5
Orofaciale clefts	12,8	12,6
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	8,7	12,1
<i>gespleten verhemelte</i>	4,1	6,5
Spijsverteringsstelsel	19,5	12,6
Buikwanddefecten	3,6	3,0
Urinair stelsel	25,1	19,6
Genitaal stelsel	23,6	16,1
<i>waarvan hypospadie</i>	21,0	14,6
Ledematen	43,6	34,2
<i>waarvan klompvoet</i>	13,8	8,1
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	7,2	4,0
<i>polydactylie</i>	11,3	13,6
<i>syndactylie</i>	6,2	3,0

Vervolg op volgende bladzijde

	Per 10 000 geboorten	
	2006 berekening december 2008	2007 berekening december 2008
Musculoskeletaal stelsel	11,3	11,1
Andere afwijkingen	6,2	4,0
Teratogene syndromen met afwijkingen	0,0	1,0
Genetische syndromen en microdeleties	7,7	6,5
Chromosomale afwijkingen	23,6	21,6
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	13,8	11,1
Metabool	7,2	7,0
Totaal kinderen met een of meerdere aangeboren afwijkingen	207,6	176,6

6.15 Geregistreeerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de provincie Antwerpen per 10 000 geboorten

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Eurocat registreert elke aangeboren afwijking bij pasgeborenen, hetzij levend-, hetzij doodgeboren, bij kinderen tot 1 jaar, bij foetussen geboren na 20 weken zwangerschap en bij geïnduceerde abortus wegens een afwijking

(2) Bij een kind kan meer dan één afwijking worden vastgesteld

Afwijkingen aan het urinair stelsel komen bij ruim 25 op de 10 000 geboorten voor, afwijkingen aan het genitale stelsel bij bijna 24 op de 10 000 geboorten, chromosale afwijkingen bij bijna 24 per 10 000 geboorten (zie tabel 6.15).

4.1.2. Officieel erkende handicap of invaliditeit

In de gezondheidsenquête wordt navraag gedaan naar officieel erkende handicaps of invaliditeit. Over jonge kinderen wordt er uitzonderlijk gemeld dat zij een officieel erkende handicap of invaliditeit hebben.

Erkende handicap

	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	0,4	0,5
Kinderen van 3 tot 6 jaar	2,4	1,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1,3	1,2
Totaal onder de 12 jaar	1,4 (N=503)	1,4 (N=432)

6.16 Percentage kinderen onder de 12 jaar met een officieel erkende handicap of invaliditeit in het Vlaamse Gewest

Bron: Gezondheidsenquête 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

0,5% van de kinderen onder de 3 jaar heeft een officieel erkende handicap of invaliditeit; bij de kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het percentage 1,9% en bij de kinderen van 6 tot 12 jaar 1,2% (zie tabel 6.16).

4.2. Aangeboren gehoorverlies

Bij ruim 2,3 op 100 kinderen

Aangeboren gehoorverlies kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden nagenoeg alle à terme geboren kinderen in de eerste levensmaanden door Kind en Gezin getest. Bij ongeveer 2,3 per 1000 in 2008 geboren en door Kind en Gezin geteste kinderen werd een aan

Incidentie gehoorverlies⁽¹⁾

Incidentie gehoorverlies per 1000 geteste kinderen	
2005	2,24
2006*	2,37
2007**	2,98
2008***	2,33

6.17 Incidentie van aangeboren gehoorverlies bij kinderen door Kind en Gezin getest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling

* (Nog) niet inbegrepen 2006: 9 niet-conclusieve rapporten en 2 nog ontbrekende rapporten

** (Nog) niet inbegrepen 2007: 21 niet-conclusieve rapporten en 19 nog ontbrekende rapporten

*** (Nog) niet inbegrepen 2008: 12 niet-conclusieve rapporten en 21 nog ontbrekende rapporten

Mate van gehoorverlies

	Unilateraal	Bilateraal
2005		
21 t/m 40 dB	9	18
41 t/m 70 dB	25	36
71 t/m 90 dB	8	11
> 90 dB	12	19
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	54	84
2006*		
21 t/m 40 dB	15	20
41 t/m 70 dB	24	29
71 t/m 90 dB	8	13
> 90 dB	7	25
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	54	87
2007**		
21 t/m 40 dB	13	12
41 t/m 70 dB	39	58
71 t/m 90 dB	14	14
> 90 dB	16	13
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	82	97
2008***		
21 t/m 40 dB	5	19
41 t/m 70 dB	23	47
71 t/m 90 dB	11	15
> 90 dB	7	14
Totaal met geclassificeerd gehoorverlies	46	95

6.18 Mate van gehoorverlies uitgedrukt in decibel (dB) bij kinderen met een aangeboren gehoorafwijking die werd vastgesteld na een positieve gehoortest bij Kind en Gezin

Bron: Kind en Gezin

* (Nog) niet inbegrepen 2006: 9 niet-conclusieve rapporten en 2 nog ontbrekende rapporten

** (Nog) niet inbegrepen 2007: 21 niet-conclusieve rapporten en 19 nog ontbrekende rapporten

*** (Nog) niet inbegrepen 2008: 12 niet-conclusieve rapporten en 21 nog ontbrekende rapporten

geboren gehoorafwijking vastgesteld (voorlopig cijfer) (tabel 6.17). In tabel 6.18 wordt de mate van gehoorverlies weergegeven. Bij ruim 2 op de 3 kinderen gaat het om bilateraal gehoorverlies en bij ruim 1 op de 2 is revalidatie noodzakelijk (verlies van meer dan 40 dB bilateraal).

4.3. Ziekten en aandoeningen

Dankzij de Gezondheidsenquêtes in België zijn er gegevens bekend over ziekten en aandoeningen bij kinderen die in het Vlaamse Gewest wonen.

Van de bevroegde kinderen onder de 12 jaar heeft 9,4% op het moment van de enquête te maken met een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps. Bij kinderen onder de 3 jaar en bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit ruim 4%; bij kinderen van 6 tot 12 jaar bijna 12% (zie tabel 6.19). In tabel 6.19 zijn ook de cijfers voor 2001 opgenomen. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar is er een toename van de prevalentie.

Verder werd in de Gezondheidsenquête navraag gedaan naar ziekten of aandoeningen in een periode van 12 maanden. Een aantal ziekten of aandoeningen die relevant zijn voor kinderen worden hierna verder besproken, nl. astma, chronische bronchitis (of een andere chronische longziekte) en allergie.

Astma en chronische bronchitis

Astma en chronische bronchitis zijn woorden die de bevolking gebruikt. Vanuit medisch oogpunt merken we hierbij op dat er onder de leeftijd van 4 jaar geen diagnose van astma kan worden gesteld.

Langdurige ziekten, aandoeningen, handicaps

	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	5,1	4,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	6,2	4,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	6,6	11,8
Totaal onder de 12 jaar	6,4 (N=516)	9,4 (N=447)

6.19 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat op het moment van de enquête leed aan een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Astma en chronische bronchitis

	Astma		Chronische bronchitis of een andere chronische longziekte	
	2001	2004	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	3,9	3,0	3,3	3,1
Kinderen van 3 tot 6 jaar	6,6	1,8	1,4	2,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	3,1	6,4	2,6	1,0
Totaal onder de 12 jaar	4,3 (N=516)	4,9 (N=446)	2,5 (N=516)	1,9 (N=447)

6.20 Percentage kinderen onder de 12 jaar met astma, chronische bronchitis of COPD in een periode van 12 maanden in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

En vanuit medisch oogpunt moet er nu worden gesproken over piepende bronchitis in plaats van over chronische bronchitis.

Uit de Gezondheidsenquête 2004 blijkt dat in het Vlaamse Gewest bijna 5% van de kinderen onder de 12 jaar in een periode van 12 maanden *astma* heeft gehad en bijna 2% *chronische bronchitis of een andere chronische longziekte* (zie tabel 6.20). Tegenover 2001 is de prevalentie in de totale groep kinderen onder de 12 jaar nagenoeg ongewijzigd.

Allergie

Ruim 13% van de kinderen onder de 12 jaar had in een periode van 12 maanden te maken met een allergie. Kinderen van 6 tot 12 jaar hebben frequenter te maken met allergie dan kinderen onder de 3 jaar en kinderen van 3 tot 6 jaar (zie tabel 6.21). Van 2001 naar 2004 daalde de prevalentie van allergie bij kinderen onder de 6 jaar; bij kinderen van 6 tot 12 jaar nam de prevalentie toe.

Actieve tuberculose

Zeer beperkt aantal nieuwe gevallen van tbc

Actieve tuberculose komt niet alleen in ontwikkelingslanden voor. Ook in de westerse geïndustrialiseerde landen lijden er kinderen aan tuberculose. In 2007 werden in Vlaanderen bij kinderen onder de 15 jaar 24 nieuwe gevallen van tuberculose geregistreerd, waarvan 19 bij

Belgische kinderen en 5 bij niet-Belgische kinderen. De incidentie per 100 000 bedraagt 2,0 bij de Belgische kinderen (95% confidentie-interval: 1,3 - 3,2) en 9,9 bij de niet-Belgische kinderen (95% confidentie-interval: 3,2 - 23,2). Het aantal nieuwe gevallen van actieve

tuberculose ligt nagenoeg op hetzelfde niveau als in 2006. Bij de Belgische kinderen werden er opvallend meer nieuwe gevallen genoteerd, bij de niet-Belgische kinderen opvallend minder. In grafiek 6.22 wordt de evolutie sinds 2000 weergegeven.

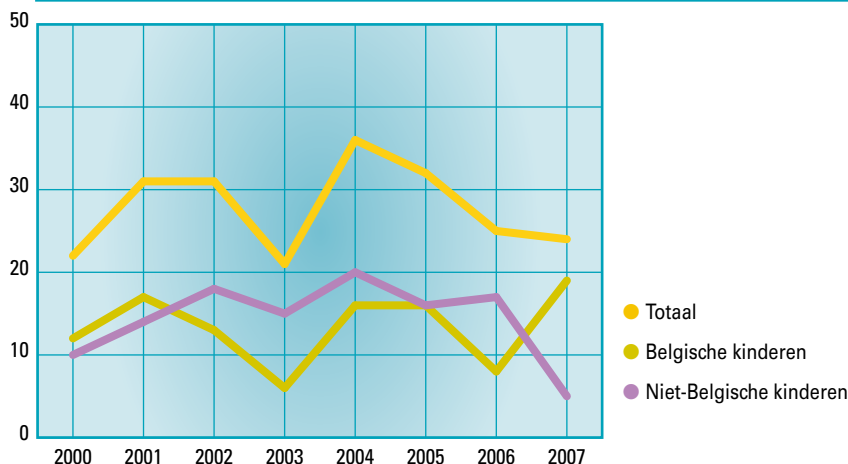
Allergie

	2001	2004
Kinderen van 1 tot 3 jaar	10,9	8,5
Kinderen van 3 tot 6 jaar	13,6	6,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar	12,7	16,3
Totaal onder de 12 jaar	13,5 (N=516)	13,2 (N=447)

6.21 Percentage kinderen onder de 12 jaar met gerapporteerde allergie in een periode van 12 maanden in het Vlaamse Gewest

Bron: Gezondheidsenquête België 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Actieve tuberculose

6.22 Aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest sinds 2000

Bron: Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding (VRGT)

Tandbederf bij jonge kinderen: zichtbare tandplaque bij 3 tot 4 op de tien kinderen; cavitatie bij 7% van de 3-jarigen en bij ruim 30% van de 5-jarigen

In het kader van het project 'Tandje de Voorste - Smile for Life'* werden gegevens verzameld over de mondgezondheidstoestand van de Vlaamse kleuters. In 2003 werden 1250 3-jarigen en 1283 5-jarigen in 4 regio's onderzocht door een team van getrainde tandartsen volgens een vastgestelde methodologie. De gegevens van het klinische onderzoek van de mond van de kinderen werden aangevuld met informatie uit de vragenlijsten die door de ouders ingevuld werden.

Uit tabel 6.23 blijkt dat er *zichtbare tandplaque* aanwezig is bij ruim 30% van de 3-jarigen en bij ruim 37% van de 5-jarigen. Op de leeftijd van 3 jaar heeft 7% van de kinderen al *duidelijke tekenen van tandbederf* (d.i. 'stadium van cavitatie'), op de leeftijd van 5 jaar is dit al het geval bij 31% van de kinderen (zie ook hoofdstuk 7 punt 5).

Bij de kinderen waar tandbederf vastgesteld werd, blijkt het merendeel van de aangetaste tanden niet verzorgd (d.i. voorzien van een vulling). Op 5 jaar werd bij minder dan de helft van de kinderen enig teken van verzorging door de tandarts aangetroffen en op de leeftijd van 3 jaar is dit aantal nog veel groter (90%).

** Dit project is een samenwerkingsproject tussen de universiteiten van Leuven en Gent en Kind en Gezin en werd mogelijk gemaakt door de steun van Gaba International en Gaba Benelux*

	3-jarigen (N=1250)	5-jarigen (N=1283)
Toestand tanden		
Volledig gaaf melkgebit	93,1	69,2
1 tot 4 aangetaste tanden	6,1	23,6
5 of meer aangetaste tanden	0,8	7,2
Totaal	100,0	100,0
Tandplaque		
% kinderen met zichtbare tandplaque	30,7	37,3
Onbehandeld tandbederf		
% van kinderen met tandbederf	89,2	54,8

6.23 Zichtbare tandplaque, toestand van de tanden bij 3- en 5-jarigen en onbehandeld tandbederf in enkele regio's in Vlaanderen - 2003 (percentage)

Bron: Declerck D., Leroy R., Martens L., Lesaffre E., Garcia-Zattera M.J., Vanden Broucke S., Debyser M., Hoppenbrouwers K., *Factors associated with prevalence and severity of caries experience in preschool children. Community Dent Oral Epidemiol 2007; 35 (in druk)*

4.5. Overgewicht bij kinderen van 2 tot 12 jaar

Sinds enkele jaren worden overgewicht en obesitas ook bij kinderen en jongeren vastgesteld aan de hand van de Body Mass Index*. Bij volwassenen is de BMI al enkele decennia de standaard om het lichaamsgewicht te beoordelen. Bij kinderen ligt dit niet zo eenvoudig. De BMI varieert met de leeftijd, zodat een eenvoudige grenswaarde, geldig voor iedere leeftijd, niet realistisch is. Een voor de hand liggende keuze is het gebruik van BMI-percentielcurven, die de leeftijdsvariatie expliciet in rekening brengen. Rest nog de keuze van de grenspercentielen voor overgewicht en obesitas. De arbitraire keuze voor een bepaalde percentiel (bv. de 85e percentiel) als grenswaarde voor overgewicht stelt een belangrijk conceptueel probleem. Wegens de toenemende prevalentie van overgewicht komt ook deze percentiel met de jaren steeds hoger te liggen. De International Obesity Task Force (IOTF) stelt voor om de percentielen die op 18 jaar overeenkomen met een BMI 25 als objectieve criteria voor overgewicht respectievelijk obesitas te hanteren. Dit criterium werd dan ook in het project 'Vlaamse groeicurven' gebruikt om de prevalentie van overgewicht en obesitas in Vlaanderen te berekenen. Uit dit project, waarvan het veldwerk liep in de periode januari 2002-december 2003, blijkt dat 11,2% van de jongens van 2 tot 12 jaar lijdt aan overgewicht en 2,5% aan obesitas. Bij de meisjes is dit respectievelijk 15,2% en 3,4% (zie tabel 6.24).

	Jongens	Meisjes
Overgewicht	11,2	15,2
Obesitas	2,5	3,4

6.24 Prevalentie van overgewicht en obesitas bij 2- tot 12-jarigen in Vlaanderen gebaseerd op grenswaarden van de International Obesity Task Force - 2002-2003 (percentage)
Bron: Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., K.U.Leuven)

Psychosociale en emotionele problemen

	Kinderen van 4 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen met problemen	10,2	20,7	18,0
Kinderen zonder problemen	89,8	79,3	82,0
Totaal	100,0 (N=432)	100,0 (N=1264)	100,0 (N=1696)

6.25 Kinderen met problemen met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten, naar leeftijd van het kind - 2005 (percentage)
Bron: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek, Antwerpen

4.6. Kinderen met psychosociale en/of emotionele problemen

In het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek naar de zorg voor jonge kinderen, werd bij kinderen vanaf 4 jaar gepeild naar psychosociale en emotionele problemen die zij kunnen hebben, en de ouders konden hierbij een gradatie aangeven gaande van lichte, over duidelijke tot ernstige problemen. Bij 18% rapporteren de ouders dat het kind problemen heeft met zijn/haar gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten (zie tabel 6.25). Veelal gaat

het om kleine of duidelijke problemen; bij 15% van die kinderen gaat het om ernstige problemen. Deze problemen bestaan meestal al meer dan een jaar (zie tabel 6.26).

* BMI = gewicht (kg) / gestalte (m) x gestalte (m)

	Kinderen van 4 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Ernst van de problemen			
Kleine problemen	58,1	40,8	43,3
Duidelijke problemen	25,6	44,3	41,6
Ernstige problemen	16,3	14,9	15,1
Totaal	100,0 (N=43)	100,0 (N=262)	100,0 (N=305)
Duur van de problemen			
Minder dan een maand	0,0	0,4	0,3
1 tot 5 maanden	14,0	8,0	8,9
6 tot 12 maanden	11,6	9,6	9,9
Meer dan een jaar	74,4	82,0	80,9
Totaal	100,0 (N=43)	100,0 (N=261)	100,0 (N=304)

6.26 Kinderen met problemen met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten, naar ernst en duur van de problemen zoals gerapporteerd door de ouders - 2005 (percentage)
Bron: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Antwerpen

Ziekenhuisopnames

Kinderen onder de 3 jaar	11,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1,3
Kinderen van 6 tot 12 jaar	2,6
Totaal onder de 12 jaar	4,8 (N=444)

6.27 Percentage kinderen met een of meerdere ziekenhuisopnames met overnachting in de loop van een jaar in het Vlaamse Gewest - 2004
Bron: Gezondheidsenquête België 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

4.7. Ziekenhuisopnames

Een op de 10 kinderen onder de 3 jaar

Ziekenhuisopname met overnachting is vrij frequent bij zeer jonge kinderen. Ruim 11% van de kinderen onder de 3 jaar is in een periode van 12 maanden in een ziekenhuis opgenomen geweest. In de leeftijdsgroepen 3 tot 6 jaar en 6 tot 12 jaar ligt dit veel lager: respectievelijk 1,3% en 2,6% (zie tabel 6.27).

Wegens de gewijzigde vraagstelling in de Gezondheidsenquête 2004 tegenover 2001, kan er niet worden vergeleken.

5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer

Verdere daling van zware verkeersslachtoffers

Naast de dodelijke slachtoffers raken er ook elk jaar heel wat kinderen ernstig gewond in een verkeersongeval. Hierna bekijken we de meest recente cijfers per leeftijdsgroep.

In 2007 kwamen in het Vlaamse Gewest 2 kinderen onder de 3 jaar om en raakten er 19 *ernstig gewond* in een verkeersongeval. In de leeftijdsgroep 3 tot 6 jaar ging het respectievelijk om 1 dodelijk slachtoffer en 19 ernstig gewonde kinderen en in de leeftijdsgroep 6 tot 12 jaar om 5 dodelijke slachtoffers en 82 ernstig gewonde kinderen. Tegenover 2006 is er een opmerkelijke afname van het aantal ernstig gewonde kinderen (-25) (zie tabel 6.28).

	2006			2007		
	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal
Naar leeftijd						
Kinderen onder de 3 jaar	1	21	22	2	19	21
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1	35	36	1	19	20
Kinderen van 6 tot 12 jaar	5	89	94	5	82	87
Totaal	7	145	152	8	120	128
Naar aard van de weggebruiker						
Voetganger	1	56	57	1	36	37
Fiets	2	22	24	2	26	28
Bromfiets	0	4	4	0	3	3
Motorfiets	0	1	1	0	3	3
Personenauto	4	58	62	5	43	48
Andere	0	4	4	0	9	9
Totaal	7	145	152	8	120	128

6.28 Verkeersslachtoffers in het Vlaamse Gewest - Aantal doden binnen 30 dagen en ernstig gewonden onder de 12 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker

Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

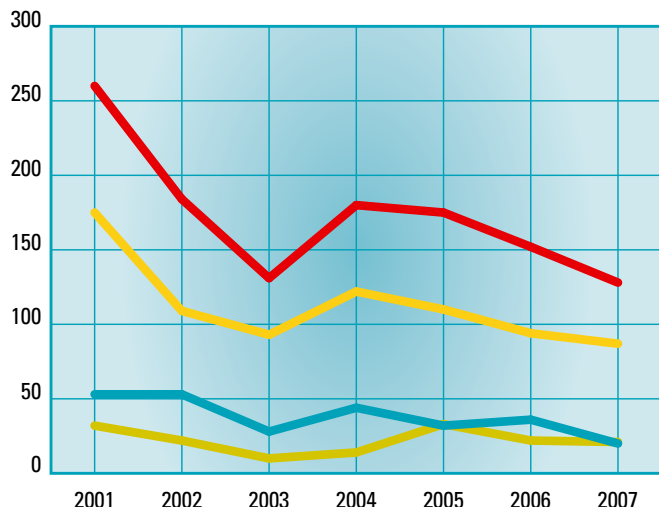
(1) Ernstig gewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

Als er wordt gekeken naar de aard van de weggebruiker, dan valt het op dat de dodelijke slachtoffers vooral inzittenden in een personenauto waren. Ook ernstig gewonde slachtoffers waren vooral inzittenden in een personenauto, op de tweede plaats voetgangers en

op de derde plaats fietsers (zie tabel 6.28). Grafiek 6.29 schetst de evolutie sinds 2001. Tegenover 2001 is er een opmerkelijke daling van de zware verkeersslachtoffers in de leeftijdsgroep beneden de 12 jaar, van 260 in 2001 naar 128 in 2007.

Evolutie verkeersslachtoffers

● Totaal kinderen onder de 12 jaar ● Kinderen van 3 tot 6 jaar
● Kinderen onder de 3 jaar ● Kinderen van 6 tot 12 jaar

6.29 Evolutie aantal zware verkeersslachtoffers (dodelijke slachtoffers en zwaargewonde kinderen) in het Vlaamse Gewest sinds 2001

Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

Meldingen

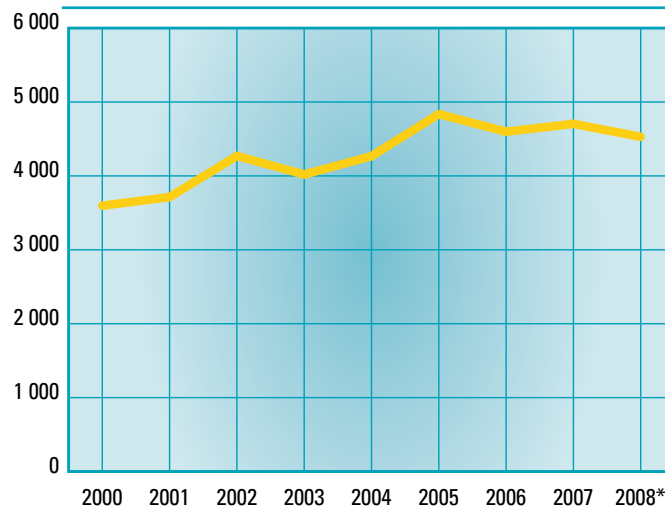
	2007	2008*
Aantal meldingen	4 704	4 529
Aantal betrokken kinderen	6 078	6 112

6.30 Aantal meldingen van kindermishandeling of -verwaarlozing
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra

kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

Evolutie aantal meldingen

6.31 Evolutie van het aantal meldingen van kindermishandeling of -verwaarlozing sinds 2000

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra
kindermishandeling

* Voorlopig cijfer

6. Kindermishandeling

De vertrouwenscentra kregen in de loop van 2008 over ruim 42 kinderen per 10 000 een signaal van mishandeling of verwaarlozing, een daling tegenover de voorbije jaren

Voor cijfers over het voorkomen van kindermishandeling baseren we ons op het aantal keren dat contact werd opgenomen met de vertrouwenscentra kindermishandeling. Met de vertrouwenscentra wordt voor uiteenlopende zaken contact opgenomen. Vanuit de bekommernis om tot een

correct cijfer van meldingen van concrete situaties van kindermishandeling bij de vertrouwenscentra kindermishandeling te komen, nemen we enkel die contactopnames in aanmerking waarbij sprake is van een (vermoeden van een) concreet geval van mishandeling of verwaarlozing bij

Aantal gemelde kinderen per 10 000

	2007	2008*	Evolutie 2007-2008
Antwerpen	61,1	53,6	-7,5
Vlaams-Brabant	48,4	47,3	-1,1
West-Vlaanderen	42,4	34,2	-8,2
Oost-Vlaanderen	36,6	35,8	-0,8
Limburg	47,9	35,3	-12,6
Vlaams Gewest	48,2	42,5	-5,7

6.32 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaamse Gewest en volgens provincie

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

minderjarigen*: seksueel geweld, fysieke mishandeling of verwaarlozing, emotionele mishandeling of verwaarlozing, of Münchhausen by proxy.

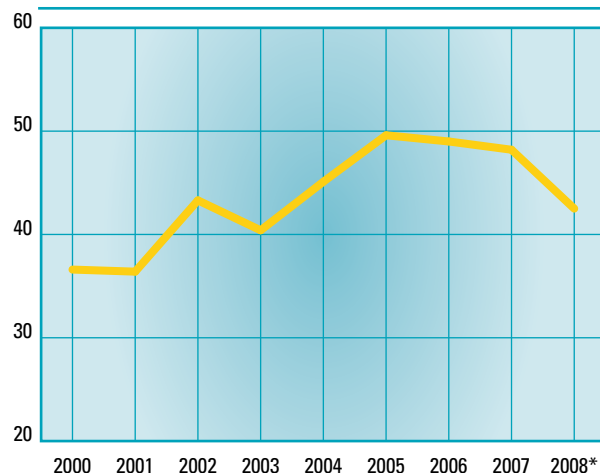
In de zes vertrouwenscentra kindermishandeling werden in 2008 in totaal 4529 dergelijke *meldingen* genoteerd (voorlopig cijfer) (zie tabel 6.30). In vergelijking met 2007 daalde het aantal meldingen met 3,7%. In grafiek 6.31 is de evolutie van de meldingen sinds 2000 weergegeven.

Bij deze meldingen waren er 6112 minderjarigen betrokken. Het aantal *gemelde kinderen* steeg met 0,6%, maar het relatieve aantal gemelde kinderen nam af van 2007 naar 2008. In 2008 bedroeg in het Vlaamse

Gewest het *aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen* 42,5 tegenover 48,2 in 2007 (zie tabel 6.32). In grafiek 6.33 wordt de evolutie per 10 000 kinderen weergegeven sinds 2000. In 2005 werd het hoogste cijfer genoteerd; in de daaropvolgende jaren was er telkens een daling. Het cijfer van 2008 ligt 7,1 per 10 000 lager dan de piek van 2005.

Het relatieve aantal kinderen verschilt naargelang van de provincie. Het ligt het hoogst in de provincie Antwerpen, met bijna 54 meldingen per 10 000 kinderen, en het laagst in West-Vlaanderen met ruim 34 meldingen per 10 000 kinderen. De provincies Limburg, Antwerpen en West-Vlaanderen kennen elk een vrij sterke afname (respectievelijk -12,6 per

Evolutie aantal gemelde kinderen per 10 000

6.33 Kindermishandeling: evolutie van het aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar sinds 2000

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopig cijfer

10 000, -7,5 per 10 000 en -8,2 per 10 000). In Vlaams-Brabant is er slechts een lichte afname (-1,1 per 10 000), net als in Oost-Vlaanderen (-0,8 per 10 000) (zie tabel 6.32).

* Naast meldingen van kindermishandeling of -verwaarlozing wordt met de vertrouwenscentra ook contact opgenomen voor risicosituaties, voor verwerkingsproblematieken ten gevolge van vroegere mishandeling of verwaarlozing of voor nog andere problematieken. Soms is de gemelde problematiek onduidelijk. In 2008 registreerden de vertrouwenscentra 2 243 dergelijke contactopnames

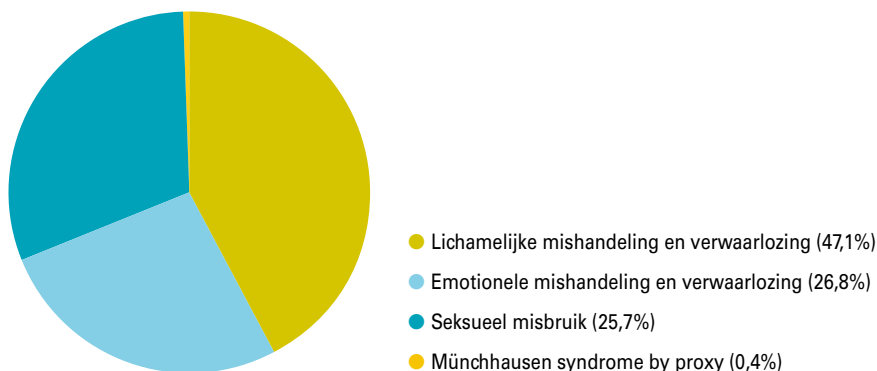
	2007		2008*		Evolutie 2007-2008
	Aantal	%	Aantal	%	In %
Lichamelijke mishandeling	1 488	24,5	1 747	28,6	+17,4
Lichamelijke verwaarlozing	1 087	17,9	1 129	18,5	+ 3,9
<i>Totaal lichamelijke mishandeling en verwaarlozing</i>	<i>2 575</i>	<i>42,4</i>	<i>2 876</i>	<i>47,1</i>	<i>+ 11,7</i>
Emotionele mishandeling	896	14,7	987	16,1	+ 10,2
Emotionele verwaarlozing	722	11,9	654	10,7	- 9,4
<i>Totaal emotionele mishandeling en verwaarlozing</i>	<i>1 618</i>	<i>26,6</i>	<i>1 641</i>	<i>26,8</i>	<i>+ 1,4</i>
Incest	1 163	19,1	1 021	16,7	- 12,2
Extrafamiliaal seksueel misbruik	591	9,7	467	7,6	- 21,0
Onbekend of het incest is	102	1,7	85	1,4	- 16,7
<i>Totaal seksueel misbruik</i>	<i>1 856</i>	<i>30,5</i>	<i>1 573</i>	<i>25,7</i>	<i>- 15,2</i>
Münchhausen syndrome by proxy	30	0,5	22	0,4	- 26,7
Totaal	6 078	100,0	6 112	100,0	+ 0,6

6.34 Kindermishandeling: gemelde kinderen naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

6.35 Kindermishandeling: gemelde kinderen naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek in 2007
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Bij 2876 kinderen, of 47,1% van het aantal gemelde kinderen, signaleerden de melders *lichamelijke mishandeling of verwaarlozing*.

Het aantal kinderen dat werd gesignaleerd voor *seksueel misbruik* bedroeg 1573 of 25,7% van de gemelde kinderen. Incest werd gemeld bij 1021 kinderen of 64,9% van alle gevallen van seksueel misbruik. Extrafamiliaal seksueel misbruik werd gemeld bij 467 kinderen of 29,7% van alle gevallen van seksueel misbruik. Bij 85 kinderen (5,4% van de gevallen van seksueel misbruik) was het niet duidelijk of het al dan niet om seksueel misbruik ging.

Bij 1640 kinderen of 26,8% signaleerde de melder *emotionele mishandeling of verwaarlozing*.

Ten opzichte van 2007 is er een stijging van het aantal kinderen dat wordt gemeld voor lichamelijke mishandeling of verwaarlozing (+11,7%) en van het aantal kinderen gemeld voor emotionele mishandeling of verwaarlozing (+1,4%). Het aantal kinderen gemeld voor seksueel misbruik daalde met 15,2% (zie tabel 6.34 en grafiek 6.35).

40,7% van de meldingen was afkomstig uit de primaire omgeving van het kind. Het ging daarbij om meldingen door de moederfiguur (13,3% van het totale aantal meldingen), door de vaderfiguur (6,4%), door de vader- en moederfiguur samen (0,1%), door andere gezins- of familieleden (9,7%), door buren of kennissen (9,0%), door andere personen (1,1%) of door het slachtoffer zelf (1,0%). 32,5% van de meldingen kwam van hulpverleners (15,2% uit de gezondheidszorg, 10,9% vanuit welzijnsorganisaties en 6,4% uit de bijzondere jeugdbijstand). Meldingen door andere professionelen vormen samen 25,3%. Het gaat hierbij om meldingen vanuit justitiële instanties (1,5%), voorschoolse voorzieningen (1,0%) en schoolse voorzieningen (22,8%). 0,5% van de meldingen kwam van een persoon uit de omgeving van de dader. Bij 1,0% van de meldingen is de melder onbekend (zie tabel 6.36).

	2007	2008*	Evolutie 2007-2008
Primaire omgeving	42,2	40,7	-1,5
Gezondheidszorg	15,2	15,2	0
waarvan Kind en Gezin	2,7	2,6	-0,1
Welzijnsorganisaties	10,2	10,9	+0,7
Bijzondere jeugdbijstand	5,5	6,4	+0,9
Justitiële instanties	1,6	1,5	-0,1
Voorschoolse voorziening	1,4	1,0	-0,4
Schoolse en buitenschoolse voorziening	22,3	22,8	+0,5
Persoon uit de omgeving van de dader	0,5	0,5	0
Onbekend	1,1	1,0	-0,1
Totaal	100,0	100,0	

6.36 Kindermishandeling: meldende instantie (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

7.1. Levensverwachting bij de geboorte

Met een levensverwachting bij de geboorte van 77,9 jaar voor de mannen en 82,9 jaar voor de vrouwen scoort het Vlaamse Gewest goed, vooral voor de mannen. De levensverwachting ligt alleen hoger in Nederland en in Zweden voor de mannen. Voor de vrouwen ligt de levensverwachting hoger in Frankrijk, Spanje, Zweden, Finland, Oostenrijk en Portugal (zie tabel 6.37).

Mannen					
	2000	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	75,7	77,2	77,4	77,7	77,9
België	75,1	76,5	76,6	77,0	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	75,1	76,5	76,7	77,2	
Frankrijk	75,3	76,7	76,7	77,3	
Luxemburg	74,6	75,9	76,7	76,8	
Nederland	75,5	76,9	77,2	77,7	78,2
<i>Noordse landen</i>					
Finland	74,2	75,4	75,6	75,9	76,1
Denemarken	74,5	75,4	76,0	76,1	
Zweden	77,4	78,4	78,5	78,8	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	75,5	76,6	76,8	77,2	77,2
Italië	76,6	77,9			
Portugal	73,2	75,0	74,9	75,5	
Spanje	75,8	76,9	77,0	77,7	
Oostenrijk	75,2	76,4	76,7	77,2	77,6
Verenigd Koninkrijk	75,5	76,0	77,1	77,4	77,7
Ierland	74,0	76,4	77,3	77,3	

Vervolg op volgende bladzijde

Vrouwen					
	2000	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	81,5	82,4	82,5	82,9	82,9
België	81,4	82,4	82,4	82,3	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	81,2	81,9	82,0	82,4	
Frankrijk	83,0	83,8	83,7	84,4	
Luxemburg	81,3	82,3	82,3	81,9	
Nederland	80,5	81,5	81,7	82,0	82,7
<i>Noordse landen</i>					
Finland	81,2	82,5	82,5	83,1	83,2
Denemarken	79,2	80,2	80,5	80,7	
Zweden	82,0	82,8	82,9	83,1	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	80,6	81,3	81,6	81,9	82,0
Italië	82,9	83,8			
Portugal	80,9	81,4	81,3	82,3	
Spanje	82,9	83,8	83,7	84,4	
Oostenrijk	81,2	82,1	82,3	82,8	83,2
Verenigd Koninkrijk	80,3	81,0	81,1	81,8	81,9
Ierland	79,2	81,4	81,7	82,1	

6.37 Levensverwachting van mannen en vrouwen bij de geboorte in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website (2000-2006)

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website) (2007)

7.2. Keizersneden

Met 197,1 keizersneden per 1000 levendgeborenen bevindt Vlaanderen zich in een middenpositie. Vooral in Nederland, maar ook in Finland en Zweden ligt het aandeel keizersneden heel wat lager. In Italië ligt het aandeel keizersneden het hoogst; het bedraagt er ruim 382 per 1000 levendgeborenen (zie tabel 6.38).

Keizersneden

	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Vlaanderen (1)	169,7	189,2	188,6	193,0	198,1	197,1
België	NB					
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	208,9	248,1	259,5	267,4	277,8	
Frankrijk	171,1	188,0				
Luxemburg	198,0	234,6	239,6			
Nederland	118,7	137,2	136,4	135,1		
<i>Noordse landen</i>						
Finland	157,8	161,7	163,9	162,7	161,4	162,6
Denemarken	150,5	191,8	201,8	197,3	204,3	214,1
Zweden	144,9	157,5	165,3	167,8	172,6	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	NB					
Italië	333,0	364,4	374,5	382,4		
Portugal	277,3	318,8	324,3	339,8		
Spanje	215,1	237,0	242,4	250,1		
Oostenrijk	172,0	221,2	235,6	244,2	258,1	271,5
Verenigd Koninkrijk	199,7	218,8	220,1			
Ierland	214,3	243,0	254,2	261,9		

6.38 Aantal keizersneden per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel; aantal per 1000 geborenen

NB: niet beschikbaar

7.3. Geboortegewicht

Prematuriteit, gedefinieerd als een geboortegewicht lager dan 2500 g, is erg uiteenlopend in de EU-15-landen. Zweden en Finland scoren zeer laag, met respectievelijk 4,2 en 4,3 kinderen met een laag geboortegewicht per 100 levendgeborenen. Met 6,7 per 100 levendgeborenen in 2007 scoort Vlaanderen aan de hoge kant. In de mediterrane landen, met uitzondering van Spanje, en Oostenrijk is het hoger dan 7 (zie tabel 6.39).

	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Vlaanderen (1)	6,8	7,4	6,9	6,8	7,0	6,7
België	NB					
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	6,4	6,8	6,9	6,8	6,8	6,9
Frankrijk	NB	8,0				
Luxemburg	6,8	7,4				
Nederland	NB					
<i>Noordse landen</i>						
Finland	4,5	4,1	4,2	4,2	4,3	4,9
Denemarken	4,7	5,0	5,0	4,9	6,0	6,7
Zweden	4,4	4,3	4,2	4,1	4,3	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	8,1	8,6	8,6	8,8	9,0	8,8
Italië	NB	7,0	6,9	7,2		
Portugal	7,1	7,4	7,6	7,5		
Spanje	6,9	7,5	7,4	7,6	4,5	
Oostenrijk	6,3	7,1	6,8	6,8	7,1	7,2
Verenigd Koninkrijk	7,5					
Ierland	5,6	5,9	5,7	5,8		

6.39 Aantal kinderen met een geboortegewicht lager dan 2500 g per honderd levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel

NB: niet beschikbaar

7.4. Aangeboren afwijkingen

De Eurocatregistratie van aangeboren afwijkingen tot 1 jaar loopt in een aantal landen. Momenteel zijn de gegevens voor 2006 beschikbaar.

In tabel 6.40 worden de gegevens voor 2006 van het register in Antwerpen vergeleken met de gegevens van de

Eurocatregisters die 'full member' zijn van Eurocat. Het betreft 36 registers uit 16 landen.

In totaal werden in het register in Antwerpen iets minder aangeboren afwijkingen geregistreerd dan gemiddeld in de Eurocatregisters. In vergelijking met het Eurocatgemiddelde waren er

in Antwerpen in 2006 merkelijk minder hartafwijkingen en chromosomale afwijkingen, o.a. het syndroom van Down. Afwijkingen aan het zenuwstelsel, aan het spijsverteringsstelsel, aan het genitaal stelsel, o.a. hypospadie, en aan de ledematen werden meer geregistreerd in 2006 in Antwerpen dan gemiddeld in het Eurocatregister.

	Antwerpen 2006 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2006 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Zenuwstelsel	33,3	24,0
<i>waarvan neurale-buisdefecten</i>	13,8	9,8
<i>hydrocefalie</i>	5,1	5,7
Oog	3,6	3,2
Oor, gezicht, nek	2,1	2,1
Hart	53,8	67,4
<i>waarvan ventrikelseptumdefect</i>	21,0	30,6
<i>atrium-septumdefect</i>	6,2	17,1
Respiratoir stelsel	2,1	4,0
Orofaciale clefts	12,8	14,8
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	8,7	9,2
<i>gespleten verhemelte</i>	4,1	5,7

Vervolg op volgende bladzijde

	Antwerpen 2006 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2006 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Spijsverteringsstelsel	19,5	14,6
Buikwanddefecten	3,6	6,7
Urinair stelsel	25,1	27,5
Genitaal stelsel	23,6	17,1
<i>waarvan hypospadie</i>	<i>21,0</i>	<i>14,4</i>
Ledematen	43,6	35,3
<i>waarvan klompvoet</i>	<i>13,8</i>	<i>9,7</i>
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	<i>7,2</i>	<i>6,1</i>
<i>polydactylie</i>	<i>11,3</i>	<i>8,5</i>
<i>syndactylie</i>	<i>6,2</i>	<i>4,4</i>
Musculoskeletaal stelsel	11,3	7,6
Andere afwijkingen	6,2	6,7
Teratogene syndromen met afwijkingen	0,0	1,2
Genetische syndromen en microdeleties	7,7	5,9
Chromosomaal	23,6	34,7
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	<i>13,8</i>	<i>20,3</i>
Metabool	7,2	*
Totaal kinderen met een of meer aangeboren afwijkingen	207,6	217,8

6.40 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de Eurocatregisters per 10 000 geboorten in 2006

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Alleen de registers die volledig deelnemen aan de registratie

* Metabole stoornissen worden alleen in het Eurocatregister van Antwerpen geregistreerd

7.5. Sterfte

Met een *perinatale-sterftecijfer* van 6,1 per 1000 geboren in 2007 behoort het Vlaamse Gewest tot de landen met een slechte score. Alleen Frankrijk (cijfer 2000) en het Verenigd Koninkrijk kennen een hogere perinatale sterfte (zie tabel 6.41).

In de meeste EU-15-landen ligt de *kindersterfte* lager dan 4 per 1000 levendgeborenen. Door de stijging van de zuigelingensterfte in 2006 en 2007 behoort het Vlaamse Gewest samen met Nederland en het Verenigd Koninkrijk nu tot de slechtst scorende EU-15-landen, met een cijfer hoger dan 4 per 1000 levendgeborenen (zie tabel 6.42).

De *sterfte* bij de kinderen van 1 tot 5 jaar evolueert vrij grillig, met aanzienlijke verschillen per jaar. Met 20 sterfgevallen per 100 000 levendgeborenen behoort het Vlaamse Gewest tot de EU-15-landen met een hoge sterfte bij kinderen van 1 tot 5 jaar (zie tabel 6.43).

Perinatale sterfte

	2000	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	6,1	6,2	5,4	6,2	6,1
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	6,1	5,9	5,6	5,6	
Frankrijk	6,6				
Luxemburg	7,0	4,8	5,0	3,6	
Nederland	7,9	6,7	6,9	6,0	5,7
<i>Noordse landen</i>					
Finland	3,7	2,9	3,0	3,0	3,3
Denemarken	4,8	3,5	3,3	3,2	3,1
Zweden	4,7	3,9	3,3	3,6	4,3
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	7,9	6,3	5,7	4,9	5,3
Italië	5,7	4,5	4,6		
Portugal	5,1	5,6	4,2		
Spanje	5,5	5,0	4,7		
Oostenrijk	3,9	3,2	3,4	3,2	3,1
Verenigd Koninkrijk	8,2	8,2			
Ierland	6,2	5,5	5,1		

6.41 Perinatale-sterftecijfer (doodgeboorte en sterfte tijdens de eerste zeven dagen) per 1000 geboren in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO, Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

NB: niet beschikbaar

	2000	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	4,7	3,9	3,9	4,2	4,3
België	4,8	4,0	3,7		
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	4,4	4,1	3,9	3,8	
Frankrijk	4,4	3,9	3,6	3,6	
Luxemburg	3,0	3,5	2,6	2,5	
Nederland	5,1	4,4	4,9	4,4	4,1
<i>Noordse landen</i>					
Finland	3,6	3,3	3,1	2,9	2,7
Denemarken	5,0	4,2	4,4	3,4	
Zweden	3,4	3,2	2,5	2,8	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	5,4	4,1	3,8	3,7	3,6
Italië	4,5	NB	NB	3,7	
Portugal	5,5	3,9			
Spanje	4,4	4,0	3,8		
Oostenrijk	4,8	4,5	4,2	3,6	3,7
Verenigd Koninkrijk	5,6	5,1	5,1	5,0	4,8
Ierland	6,2	4,9	3,9	3,7	

6.42 Zuigelingensterfte: aantal sterfgevallen van kinderen beneden de leeftijd van 1 jaar per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO, Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

NB: niet beschikbaar

Sterfgevallen kinderen 1 tot 5 jaar

	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	NB	19,0	19,0	22,0	24,0	20,0
België	NB					
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	24,1	22,3	20,7	20,4	18,3	
Frankrijk	25,1	24,0	20,8	19,6	19,8	
Luxemburg	21,7	8,9	8,9	13,6		
Nederland	28,1	24,1	23,5	24,2	21,2	18,9
<i>Noordse landen</i>						
Finland	17,7	20,7	24,7	24,3	11,8	19,9
Denemarken	19,1	25,5	23,5	18,7	14,6	
Zweden	12,3	20,0	19,8	21,3	17,5	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	18,4	18,3	23,0	20,3	14,8	18,0
Italië	19,3	18,3	NB	NB	17,1	
Portugal	45,1	28,7	32,1			
Spanje	26,1	27,2	22,4	21,7		
Oostenrijk	22,7	28,2	15,7	21,3	21,8	17,1
Verenigd Koninkrijk	NB	24,6	23,2	21,9	22,8	22,7
Ierland	21,2	21,9	20,9	22,0	13,7	

6.43 Aantal sterfgevallen bij kinderen van 1 tot 5 jaar per 100 000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000 (crude death rate (CDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest ⁽¹⁾	6,9	4,4	5,0	4,0	3,3	4,6	3,6
België	NB						
<i>Aangrenzende landen</i>							
Duitsland	6,5	5,1	5,3	4,6			
Frankrijk	4,6	3,8	3,4	3,4			
Luxemburg	3,6	5,6	7,5	9,3	3,7		
Nederland	1,2	1,1	1,4	0,9	1,0		
<i>Noordse landen</i>							
Finland	3,2	2,5	3,2	1,9	3,3		
Denemarken	2,4						
Zweden	2,8	2,1	2,2	2,8			
<i>Mediterrane landen</i>							
Griekenland	1,1	1,0	0,8	0,9	0,8	0,9	
Italië	0,6	0,5					
Portugal	0,6	0,5	0,7				
Spanje	1,9	1,9	1,8	1,9	2,0		
Oostenrijk	5,0	4,2	3,4	2,1	3,8	3,2	
Verenigd Koninkrijk	NB	3,3	3,0	2,9	2,7		
Ierland	9,3	5,9	6,9	6,0	3,1		

6.44 Aantal gevallen van wiegendood onder de leeftijd van 1 jaar per 10 000 kinderen jonger dan 1 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (crude death rate (CDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

(1) Betreft: totaal aantal gevallen van wiegendood per 10 000 levendgeborenen
NB: niet beschikbaar

De mediterrane EU-landen en Nederland kennen zeer weinig gevallen van wiegendood: minder dan 2 gevallen onder de leeftijd van 1 jaar per 10 000 levendgeborenen. Samen met Duitsland kent het Vlaamse Gewest het grootste aantal gevallen van wiegendood per 10 000 levendgeborenen (zie tabel 6.44).

7.7. Sterfgevallen door een ongeval

In tabel 6.45 vergelijken we het aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar als gevolg van een ongeval in het Vlaamse Gewest met de andere EU-15-landen en in tabel 6.46 het aantal sterfgevallen als gevolg van een verkeersongeval in het bijzonder. Met 3,2 sterfgevallen per 100 000 als gevolg van een ongeval en 1,4 als gevolg van een verkeersongeval, behoort het Vlaamse Gewest tot de EU-15-landen met een middelmatige score.

Sterfgevallen door ongeval

	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	NB	NB	3,0	4,3	3,2	
België	NB					
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	4,3	3,9	3,2	3,3	2,9	
Frankrijk	6,3	5,1	4,2	3,8	3,7	
Luxemburg	7,1	2,4	2,4	6,1		
Nederland	4,3	4,3	3,3	3,1	2,7	2,7
<i>Noordse landen</i>						
Finland	4,5	4,7	8,4	5,4	2,6	3,4
Denemarken	4,7	4,2	4,2	3,0	3,2	
Zweden	2,4	2,8	8,9	1,8	2,2	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	5,8	5,3	4,5	6,1	3,8	4,9
Italië	3,7	3,2	NB	NB	2,4	
Portugal	6,1	8,0	7,6			
Spanje	6,4	5,4	4,7	4,2		
Oostenrijk	6,5	5,7	3,0	3,8	3,5	2,7
Verenigd Koninkrijk	NB	3,1	2,8	2,7	2,8	2,9
Ierland	4,2	4,6	3,0	3,0	3,6	2,7

6.45 Aantal sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 0 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	NB	NB	1,3	2,2	1,4	
België	NB					
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	2,0	1,7	1,4	1,4	1,2	
Frankrijk	2,9	2,1	1,6	1,4	1,2	
Luxemburg	3,4	1,3	0,0	3,5		
Nederland	2,0	2,3	1,3	1,1	1,3	1,2
<i>Noordse landen</i>						
Finland	2,2	3,3	1,7	2,7	1,1	2,0
Denemarken	2,5	2,6	1,9	1,6	1,2	
Zweden	1,2	1,2	1,0	0,5	1,5	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	3,0	3,1	3,0	4,3	2,0	3,0
Italië	2,0	1,8				
Portugal	3,0	4,4	4,2			
Spanje	3,5	2,8	2,4	2,0		
Oostenrijk	1,7	2,7	1,3	1,7	1,7	1,2
Verenigd Koninkrijk	NB	1,3	1,3	1,2	1,4	1,3
Ierland	2,6	1,7	1,2	1,3	1,2	

6.46 Aantal verkeersdoden per 100 000 kinderen van een tot 15 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.8. Sterfgevallen als gevolg van geweldpleging

Sterfgevallen door geweldpleging bij kinderen van 0 tot 15 jaar kennen kleine fluctuaties van jaar tot jaar (zie tabel 6.47). Het Vlaamse Gewest behoort ook hier tot de EU-15-landen met een middelmatige score.

Sterfgevallen door geweldpleging

	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	NB	NB	0,9	1,2	0,6	
België	NB					
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	0,6	0,5	0,4	0,4	0,5	
Frankrijk	0,7	0,4	0,4	0,4	0,5	
Luxemburg	0,0	0,0	0,0	0,0		
Nederland	0,2	0,5	0,4	0,7	0,6	0,6
<i>Noordse landen</i>						
Finland	0,8	0,4	0,4	0,8	0,4	0,7
Denemarken	0,7	1,3	0,0	0,6	0,0	
Zweden	0,3	0,1	0,6	0,2	0,1	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	0,4
Italië	0,2	0,2	NB	NB	0,2	
Portugal	0,3	0,4	0,0			
Spanje	0,2	0,1	0,3	0,2		
Oostenrijk	0,9	0,6	0,6	1,0	0,8	0,6
Verenigd Koninkrijk	NB	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Ierland	0,9	0,1	0,0	0,3	0,2	

6.47 Aantal sterfgevallen als gevolg van geweldpleging bij kinderen van 0 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.9. Overgewicht bij kinderen van 6 tot 12 jaar

De studie 'Vlaamse groeicurven' betreft kinderen van 2 tot 12 jaar. Voor de vergelijking met de EU-15-landen nemen we uit deze studie het totale cijfer voor jongens en meisjes voor de leeftijdsgroep 6 tot 12 jaar, omdat dit cijfer ook voor andere landen beschikbaar is. In Vlaanderen heeft 14,8% van de 6- tot 12-jarigen overgewicht en 3,4% obesitas. Vlaanderen zit hiermee in de middenmoot.

De prevalentie van overgewicht varieert van 12% (Nederland) tot 36% (Italië) (zie tabel 6.48).

Vlaanderen	14,8
België	18,0
<i>Aangrenzende landen</i>	
Duitsland	16,0
Frankrijk	19,0
Nederland	12,0
<i>Noordse landen</i>	
Denemarken	15,0
Zweden	18,0
<i>Mediterrane landen</i>	
Griekenland	31,0
Italië	36,0
Spanje	34,0
Verenigd Koninkrijk	20,0

6.48 Prevalentie van overgewicht bij 6- tot 12-jarigen in een aantal EU-landen

Bronnen: Lobstein T., Frelut M-L., *Prevalence of overweight among children in Europe, Obesity news 2003*

Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., K.U.Leuven)

HOOFDSTUK 7

Gezond en veilig leven?

Het persoonlijk gedrag van mensen kan de gezondheidstoestand beïnvloeden en dit al vanaf de prille jeugd. Voorbeelden hiervan voor het jonge kind zijn het al of niet krijgen van borstvoeding, de vaccinaties, het geneesmiddelengebruik en de mondhygiëne. En voor het jonge kind is, meer nog dan voor volwassenen, de woonomgeving belangrijk. We bekijken in dit hoofdstuk een aantal aspecten van de woonsituatie van jonge kinderen, en koppelen hieraan ook informatie over de verhuisfrequentie.

7

1. De voeding van het jonge kind

1.1. Startvoeding

Borstvoeding als startvoeding neemt verder toe; allochtone kindjes worden veel meer borstgevoed

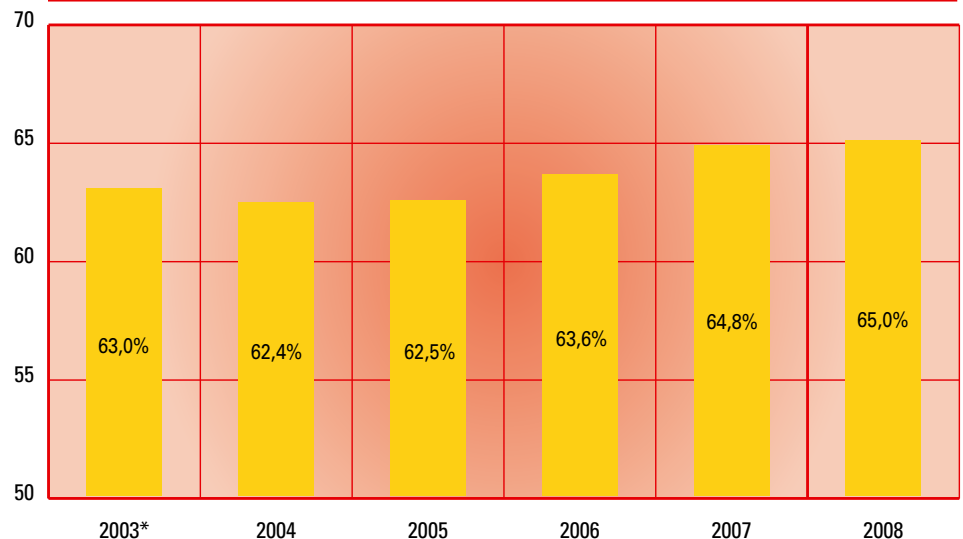
Borstvoeding is ongetwijfeld de natuurlijkste en de gezondste voeding. De voordelen voor de gezondheid van de baby en de moeder zijn overduidelijk. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind een langduriger bescherming tegen ziekten zoals luchtweginfecties, diarree, oorsteking, en draagt ze bij tot het voorkómen van koemelkeiwitallergie.

Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de WHO. Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie, geneesmiddelen en vitamines en/of mineralen supplementen worden gegeven, dan wordt dit nog als uitsluitend borstvoeding beschouwd, evenals wanneer er wegens onvoorziene omstandigheden en eenmalig kunstvoeding wordt gegeven. Wanneer er naast moedermelk evenwel systematisch kunstvoeding of andere

voedingsmiddelen worden gegeven, dan is er geen sprake meer van borstvoeding. De startvoeding is de voeding op dag zes.

In Vlaanderen krijgt 65,0% van de pasgeboren kinderen op dag zes als *startvoeding* uitsluitend borstvoeding. Tegenover 2007 is dit een toename met 0,2 (zie grafiek 7.1). Naargelang van de *provincie* verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt. In de provincie Vlaams-Brabant ligt het percentage het hoogst: 68,3% van de kinderen krijgt er

Evolutie borstvoeding als startvoeding

7.1 Evolutie van het percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt sinds 2003

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* april - december 2003

uitsluitend borstvoeding als startvoeding. In de provincie West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst en bedraagt het maar 58,2%. In de provincies Limburg, Antwerpen en Oost-Vlaanderen krijgen respectievelijk 66,8%, 66,4% en 65,4% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding (zie tabel 7.2). In de provincies Vlaams-Brabant, West-Vlaanderen en Limburg nam het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt toe; in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen bleef het ongewijzigd.

Het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding als startvoeding krijgt, ligt nog steeds iets hoger bij *eerstgeborenen* dan bij geborenen van hogere rang, maar het verschil wordt wel kleiner. Het aantal eerstgeborenen dat borstvoeding krijgt, bedraagt 66,0%; bij de volgende kinderen bedraagt het 64,1%. Er was een toename van 2007 naar 2008 bij de volgende kinderen en een afname bij de eerstgeborenen (zie tabel 7.3).

Bij *prematuur geboren kinderen* ligt het percentage dat borstvoeding krijgt veel lager: slechts 54,7% krijgt als startvoeding borstvoeding. Van de à terme geboren kinderen krijgt 65,8% borstvoeding (zie tabel 7.4).

Borstvoeding naar provincie

	2007	2008
Antwerpen	66,4	66,4
Vlaams-Brabant	68,1	68,3
West-Vlaanderen	57,7	58,2
Oost-Vlaanderen	65,4	65,4
Limburg	65,6	66,8
Vlaams Gewest	64,8	65,0

7.2 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang van de provincie
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding naar geboortrang

	2007	2008
Eerstgeborenen	66,5	66,0
Geborenen van hogere rang	63,4	64,1
Alle kinderen	64,8	65,0

7.3 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt, volgens geboortrang - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding en prematuriteit

	2007	2008
Prematuur	54,9	54,7
Niet prematuur	65,6	65,8
Alle kinderen	64,8	65,0

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naargelang het kind prematuur geboren is of niet - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding en kansengroepen

	2007	2008
Kinderen in een Belgisch niet-kansarm gezin	62,4	62,5
Kinderen in een Belgisch kansarm gezin	38,1	38,6
Kinderen in een niet-Belgisch niet-kansarm gezin	78,5	78,6
Kinderen in een niet-Belgisch kansarm gezin	76,5	77,0
Alle kinderen	64,8	65,0

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt volgens kansengroepen -

Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding en leeftijd van de moeder

	2007	2008
Onder de 20 jaar	54,6	51,6
20 - 25 jaar	61,4	60,8
25 - 30 jaar	66,3	66,3
30 - 35 jaar	66,1	66,9
35 - 40 jaar	62,8	64,9
40 jaar en ouder	64,5	62,8
Alle kinderen	64,8	65,0

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder -

Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Kinderen in een Belgisch *kansarm gezin* krijgen veel minder borstvoeding dan andere kinderen (38,6%). Uit tabel 7.5 met het percentage borstgevoede kinderen naar kansengroepen blijkt verder dat kinderen uit een niet-Belgisch niet-kansarm gezin het frequentst als startvoeding borstvoeding krijgen (78,6%). Bij kinderen uit een Belgisch niet-kansarm gezin bedraagt dit 62,5%.

In tabel 7.6 tonen we de verschillen naargelang van de *leeftijd van de moeder*. Kinderen met een moeder tussen 25 en 35 jaar oud krijgen het frequentst borstvoeding als startvoeding. In de jongste (-25 jaar) en in de oudste (40 jaar en ouder) leeftijdsklassen was er een daling tegenover 2007. Bij de kinderen met een moeder van 30 tot 40 jaar was er een toename.

Het percentage borstgevoede kinderen ligt het hoogst bij kinderen met een moeder met een universitair diploma en bij kinderen met een moeder met een zeer laag *opleidingsniveau*. Dit laatste hoeft niet te verwonderen, omdat het in hoofdzaak om allochtone kinderen gaat. Bij de kinderen van moeders met een diploma 3de graad of hoger secundair daalde het aandeel borstgevoede kinderen. Bij de andere opleidingsniveaus was er een toename of een status-quo (zie tabel 7.7).

1.2. Duur van de borstvoeding

Ruim 3 op de 10 kinderen nog uitsluitend borstvoed op 3 maanden. Duur van de borstvoeding neemt toe

De recentst beschikbare gegevens betreffen het derde kwartaal 2008. Daarom bekijken we de kinderen geboren in het vierde kwartaal 2007 tot en met het derde kwartaal 2008. Bijna 35% van die kinderen krijgt op de leeftijd van 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding (zie grafiek 7.8 en tabel 7.9). Van de groep die startte met borstvoeding (borstvoeding op dag 6) krijgt 55,7% nog uitsluitend borstvoeding op de leeftijd van 3 maanden. Uit tabel 7.9 blijkt dat in de provincie Vlaams-Brabant zelfs ruim 61,6% ook nog op 3 maanden uitsluitend borstvoeding krijgt. Niet alleen is er een toename van het aantal kinderen dat start met borstvoeding (zie 1.1), ook de duur van de borstvoeding neemt toe, behalve in de provincies West-Vlaanderen en Limburg.

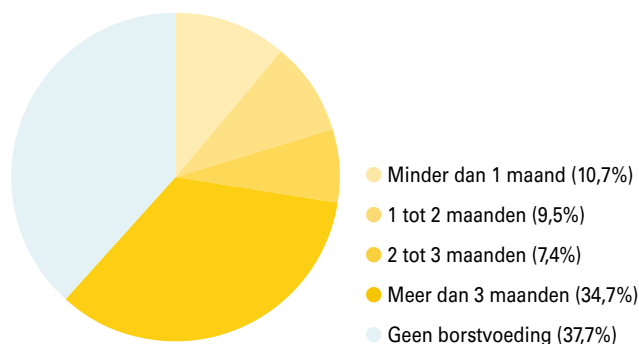
De afname van het aantal borstvoede kinderen vanaf dag 6 tot 3 maanden verloopt zeer geleidelijk. In grafiek 7.10 geven we per levensweek (in volle weken) aan hoeveel kinderen er nog uitsluitend borstvoeding krijgen.

Borstvoeding en opleidingsniveau van de moeder

	2007	2008
Lager onderwijs of geen onderwijs	75,4	77,2
1e en 2e graad of lager secundair	53,2	53,2
3e graad of hoger secundair	54,6	54,1
Niet-universitair hoger onderwijs (korte type)	70,0	70,3
Universitair onderwijs	79,0	79,2
Alle kinderen	64,8	65,0

7.7 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar opleidingsniveau van de moeder - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Duur borstvoeding ⁽¹⁾

7.8 Duur van de borstvoeding bij kinderen geboren in het 4de kwartaal 2007 tot en met het 3de kwartaal 2008 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

Borstvoeding op 3 maanden naar provincie ⁽¹⁾

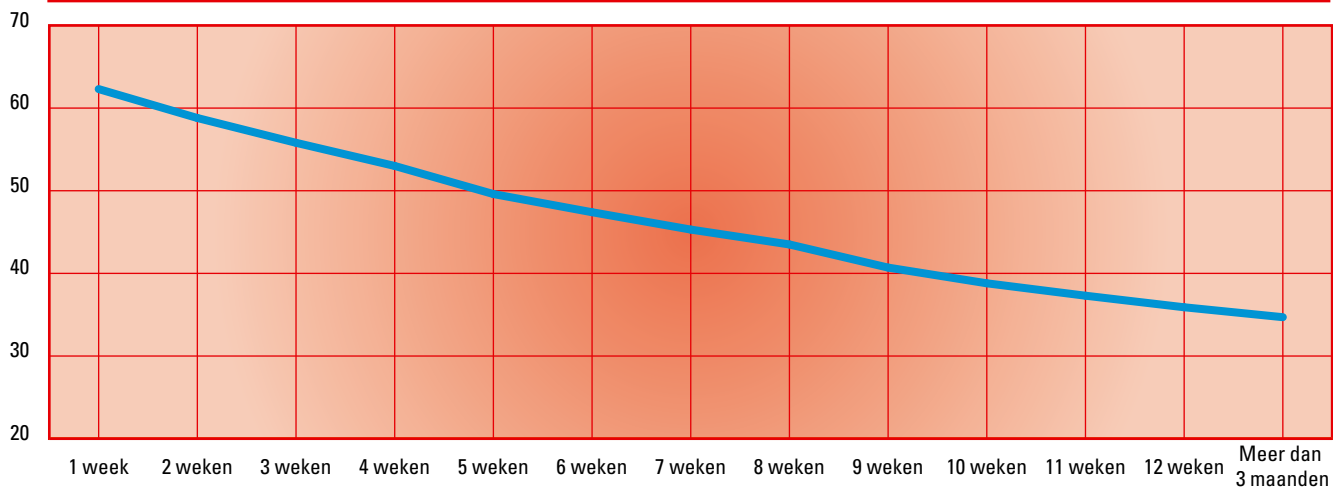
	% van alle kinderen		% van de kinderen gestart met borstvoeding	
	4/2006-3/2007	4/2007-3/2008	4/2006-3/2007	4/2007-3/2008
Antwerpen	34,8	35,2	54,4	55,1
Vlaams-Brabant	37,7	38,6	60,3	61,6
West-Vlaanderen	30,1	30,0	53,7	53,4
Oost-Vlaanderen	34,3	35,0	54,8	55,4
Limburg	34,8	34,7	54,0	53,8
Vlaams Gewest	34,3	34,7	55,3	55,7

7.9 Percentage kinderen geboren in het 4de kwartaal tot en met het 3de kwartaal van het betreffende jaar dat op 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding krijgt, naar provincie van geboorte

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

Duur borstvoeding in weken ⁽¹⁾

7.10 Kinderen in het Vlaamse Gewest: percentage kinderen met uitsluitend borstvoeding naar duur van de borstvoeding, in volle weken - periode geboorte 4de kwartaal 2007 - 3de kwartaal 2008

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

2. Vaccinatiegraad

In zeer hoge mate gevaccineerd; de nieuwe rotavaccinatie blijkt snel aanvaard

In 2008 werd opnieuw een studie verricht naar de vaccinatiegraad bij jonge kinderen wonend in het Vlaamse Gewest. Van 915 kinderen tussen 18 en 24 maanden, de leeftijd op het moment van de bevraging, werden de vaccinatiegegevens nagekeken in het vaccinatiedocument thuis. Wanneer er geen vaccinatiedocument aanwezig was of wanneer de gegevens onvolledig waren, werden de vaccinatiegegevens opgezocht of aangevuld via de raadpleging van

Vaccinnet, de medische dossiers van Kind en Gezin, de kinderartsen of de huisartsen. M.a.w. de vaccinatiegraad werd berekend op basis van de gedocumenteerde vaccinaties.

De studie werd uitgevoerd door de K.U.Leuven, de Universiteit Antwerpen en de VUB.

Deze studie toont aan dat jonge kinderen in het Vlaamse Gewest in zeer hoge mate en correct gevaccineerd zijn tegen de belangrijkste vaccineerbare infectieziekten. De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in het Vlaamse Gewest ligt voor alle basisvaccins ruim boven de

95%. Om de circulatie van de ziekten te onderbreken, moeten voldoende personen gevaccineerd worden. De WGO streeft een vaccinatiegraad na van 90%.

Voor het recent - sinds november 2006 - aanbevolen orale rotavaccin werd al een vaccinatiegraad van 30% bereikt voor 2 dosissen, hoewel voor de meerderheid van de bevragde kinderen de aanbeveling nog niet van kracht was. Dit wijst op een snelle aanvaarding van dit vaccin.

In tabel 7.11 is ook de vergelijking met de vorige studie uit 2005 opgenomen. Hieruit blijkt een toename van de vaccinatiegraad voor alle basisvaccins.

Vaccinatiegraad

	2005				2008			
	Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3	Dosis 4	Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3	Dosis 4
Polio	99,0	98,6	98,2	93,1	99,7	98,8	98,5	95,3
DTP	98,7	98,2	97,9	92,9	99,3	98,6	98,3	95,2
HIB	98,1	97,6	97,2	92,6	99,1	98,4	98,1	95,2
Hep B ⁽¹⁾	96,9	96,1	92,2	10,1	99,0	98,3	98,0	95,1
Pneumokok 7v ⁽²⁾	NS	NS	NS	NS	97,7	93,8	89,1	32,2
Mazelen-bof-rubella	94,0				96,6			
Meningokok C	94,1				95,6			
Rota ⁽³⁾	NS	NS	NS	NS	33,3	30,4	0,9	

7.11 Vaccinatiegraad bij jonge kinderen wonend in het Vlaamse Gewest - kinderen op het moment van de enquête tussen 18 en 24 maanden oud

Bronnen: Van Damme P., Hoppenbrouwers K., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2005, maart 2006

Hoppenbrouwers K., Van Damme P., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2008, februari 2009

(1) Voor hepatitis B werd in de studie 2005 zowel het 3-dosisschema als het 4-dosisschema gebruikt in de periode van de studie. Bij de studie 2008 werd het 1-dosisschema, het 2-dosisschema en het 3-dosisschema gebruikt in de periode van de studie

(2) 7-valent pneumokokkenvaccin; het schema varieerde van 1 tot 4 vaccins naargelang van de startleeftijd

(3) Het rotavaccin was verkrijgbaar in de Belgische apotheken sinds 1 juni 2006 en wordt aanbevolen en gedeeltelijk terugbetaald sinds november 2006. De aanbeveling is dus maar van toepassing voor de kinderen geboren vanaf september 2006

NS: (Nog) niet in schema of in aanbeveling

De meeste jonge kinderen werden gevaccineerd door Kind en Gezin (84,2%)*. Andere vaccinatoren zijn de kinderarts (11,3%) of de huisarts (4%). Een zeer beperkt aantal kinderen werd in het buitenland gevaccineerd of via de ONE (0,5%).

De kans op onvolledige vaccinatie is groter bij de laatst geboren kinderen in een gezin en vooral bij kinderen met rangorde 4 of meer en bij kinderen van een jongere moeder of een moeder van niet-Belgische origine. De antivaccin-overtuiging en het ziek zijn van het kind werden door ouders als voornaamste reden opgegeven voor de onvolledige vaccinatie.

* Voor meer informatie over de vaccinaties door Kind en Gezin verwijzen we naar het jaarlijkse vaccinatie-rapport van Kind en Gezin (www.kindengezin.be/Algemeen/Over_Kind_En_Gezin/rapporten/default.jsp)

3. Geneesmiddelengebruik

Aanzienlijk gebruik van geneesmiddelen

De gezondheidsenquête verstrekt informatie over het geneesmiddelengebruik. In het Vlaamse Gewest ligt dat hoog, ook bij jonge kinderen. 31,0% van de kinderen onder de 12 jaar nam in de periode van 2 weken* waarover werd nagevraagd geneesmiddelen. Naarmate het kind ouder wordt daalt dit, van 43,0% bij kinderen jonger dan 3 jaar tot bijna 27% bij kinderen van 6 tot 12 jaar. Van 2001 naar 2004 was er een lichte daling van het gebruik van geneesmiddelen, behalve bij kinderen

	2001	2004
Gebruik geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	39,1	43,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	35,0	29,7
Kinderen van 6 tot 12 jaar	34,7	26,6
Totaal onder de 12 jaar (N=509)	36,5	31,0
Gebruik voorgeschreven geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	31,0	24,8
Kinderen van 3 tot 6 jaar	20,5	18,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	17,0	18,5
Totaal onder de 12 jaar (N=518)	22,0	20,1
Gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	13,0	23,9
Kinderen van 3 tot 6 jaar	18,0	13,8
Kinderen van 6 tot 12 jaar	19,9	10,3
Totaal onder de 12 jaar (N=506)	18,1	13,8

7.12 Percentage kinderen dat voorgeschreven en niet-voorgeschreven geneesmiddelen innam in een periode van 2 weken naar leeftijdsklasse - Vlaams Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België, 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

onder de 3 jaar. In tabel 7.12 is ook het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen en van niet-voorgeschreven geneesmiddelen opgenomen. Het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen bij kinderen

onder de 3 jaar bedraagt ruim 20%, en is gedaald tegenover 2001. Het gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen bedraagt 13,8% en is eveneens gedaald.

* De enquêtes werden gespreid over het jaar afgenomen

4. Gebruik van alternatieve geneeskunde

Op basis van de Gezondheidsenquête krijgen we een beeld van het beroep dat wordt gedaan op alternatieve geneeskunde voor jonge kinderen. Van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft 11% in de laatste 12 maanden contact gehad met een niet-conventionele of alternatieve geneeskunde. Bij de kinderen onder de 3 jaar ligt dit met 14,7% nog hoger (zie tabel

7.13). Meestal gaat het om contacten met een arts die een alternatieve geneeswijze beoefent. In de meeste gevallen gaat het om contact met een beoefenaar van de homeopathie. Voor kinderen onder de 3 jaar zijn de contacten met een beoefenaar van de osteopathie ook vrij belangrijk (5,1%).

Opmerkelijk is de toename van het gebruik van homeopathie en osteopathie voor kinderen onder de 3 jaar. In 2001 bedroeg dit respectievelijk 6,4% en 0,4%.

Alternatieve geneeswijzen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal kinderen onder de 12 jaar
Contact met niet-conventionele therapie	14,7	10,5	9,5	11,0 (N=444)
Contact met niet-conventionele therapie door een arts	9,8	7,9	8,3	8,2 (N=427)
Contact met niet-conventionele therapie door een paramedicus	3,4	2,3	1,8	2,6 (N=407)
Contact met beoefenaar homeopathie	11,3	7,2	9,8	8,7 (N=444)
Contact met beoefenaar osteopathie	5,1	1,4	1,8	2,8 (N=445)

7.13 Kinderen onder de 12 jaar waarvoor in een periode van 12 maanden een beroep wordt gedaan op alternatieve geneeswijzen: mate van gebruik, type beoefenaar en type geneeswijze (percentage)

Bron: Gezondheidsenquête België 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

5. Mondhygiëne van jonge kinderen en voedingsgewoonten die de mondgezondheid beïnvloeden

Dagelijks tandenpoetsen en inname gesuikerde producten belangrijkste verbeterpunten

Voor de mondgezondheid zijn gedragsfactoren erg belangrijk. Denken we maar aan voedingsgewoonten en mondhygiëne. Het aanleren van gezond gedrag vanaf jonge leeftijd is dan ook sterk bepalend voor de (mond)gezondheidstoestand op latere leeftijd.

In het kader van het project 'Tandje de Voorste - Smile for Life'* (zie ook hoofdstuk 6, punt 4.4) werden hierover gegevens verzameld.

Ouders in Vlaanderen starten nog vaak pas na de tweede verjaardag met het poetsen van de tanden van hun peuter. Het poetsen van de tanden blijkt bij 1 op 5 van de 5-jarigen nog altijd geen dagelijkse gewoonte te zijn. Heel wat kinderen - zelfs in de groep van de 3-jarigen - worden niet geholpen bij het poetsen.

Verrassend is ook dat zelfs een aantal 5-jarigen nog frequent een zuigfles gebruiken (12%). Bovendien blijkt de inhoud van die zuigfles vaak een gesuikerde drank te zijn. Bij zowat twee derde van de kinderen in Vlaanderen is het gebruik van zoete dranken tussen de maaltijden in, een ingeburgerde gewoonte. Verdere bevraging leert dat ruim 10% van de kinderen voor het slapengaan of 's nachts gesuikerde dranken krijgt aangeboden.

Mondhygiëne en voedingsgewoonten (%)

	3-jarigen (N=1250)	5-jarigen (N=1283)
Mondhygiëne		
Leeftijd waarop met poetsen werd gestart		
- 1 jaar of jonger	35,7	61,5
- tussen 1 en 2 jaar	45,1	30,5
- 2 jaar of ouder	19,2	8,0
Poetsfrequentie		
- > 1x/dag	17,6	23,0
- 1x/dag	53,2	55,7
- niet elke dag	29,2	20,3
Hulp van ouder bij het poetsen (dagelijks)	50,1	33,3
Voedingsgewoonten		
Gebruik van zuigfles (op ogenblik bevraging)	40,5	12,0
Aanbrengen van zoet op fopspeen (ooit toegepast)	12,7	12,6
Gesuikerde dranken tussen de maaltijden (dagelijks)	69,0	64,5
Gesuikerde dranken 's nachts (dagelijks)	11,1	10,6

7.14 Mondhygiëne en voedingsgewoonten met invloed op de mondgezondheid bij 3- en 5-jarigen in enkele regio's in Vlaanderen

Bron: Declerck D., Leroy R., Martens L., Lesaffre E., Garcia-Zattera M.J., Vanden Broucke S., Debyser M., Hoppenbrouwers K., *Factors associated with prevalence and severity of caries experience in preschool children. Community Dent Oral Epidemiol 2007; 35*

* Dit project is een samenwerkingsproject tussen de universiteiten van Leuven en Gent en Kind en Gezin en werd mogelijk gemaakt door de steun van Gaba International en Gaba Benelux

Twaalf procent van de bevroegde ouders geeft ook toe op regelmatige basis zoet aan te brengen op de fopspeen van hun kind (zie tabel 7.14).

De resultaten van dit project tonen duidelijk aan dat de mondgezondheid van kinderen in Vlaanderen nog voor heel wat verbetering vatbaar is. Het voldoende vroeg opstarten van dagelijks tandenpoetsen met de hulp van een ouder moet aangemoedigd worden. Verder dienen ouders gewezen te worden op de risico's van het veelvuldig aanbieden van gesuikerde producten via fopspeen, zuigfles of dranken tussendoor en 's nachts.

6. Roken tijdens de zwangerschap

Een belangrijk aandachtspunt in de zorgverlening aan gezinnen is een rookvrije omgeving voor het jonge kind. In het kader van wiegendoodpreventie is dit al jaren een aandachtspunt. Sinds 2005 loopt er ook een programma van het RIZIV om zwangere vrouwen en hun partner te ondersteunen bij het stoppen met roken.

De in 2007 uitgevoerde impactanalyse van deze campagne geeft ook een aanwijzing omtrent het aantal zwangere vrouwen en partners die rookten tijdens de zwangerschap.

Uit dit onderzoek blijkt dat slechts een

Rookgedrag zwangere vrouwen en partners(1)

	Niet-roker	Minder dan 15 sigaretten per dag	Meer dan 15 sigaretten per dag	Totaal
Moeder vóór zwangerschap	86,3	8,9	4,8	100,0
Moeder tijdens zwangerschap	94,7	4,6	0,6	100,0
Moeder na zwangerschap	94,6	4,0	1,4	100,0
Partner vóór zwangerschap	90,5	4,4	5,0	100,0
Partner tijdens zwangerschap	92,3	4,4	3,3	100,0
Partner na zwangerschap	93,0	4,0	3,0	100,0

7.15 Rookgedrag van zwangere vrouwen en hun partner in het Vlaamse Gewest - 2007

Bron: VRGT, onderzoek in het kader van het programma 'Tabaksontwenning bij zwangere vrouwen en hun partner' (1) Niet opgenomen in de bevraging: allochtonen en kansarme gezinnen

beperkt aandeel zwangere vrouwen rookte vóór de zwangerschap. Een nog gunstiger beeld zien we bij de partners. Ongeveer de helft van de rokende vrouwen stopte tijdens de zwangerschap en dit blijft ook zo kort na de bevalling. Bij de partners is er ook een afname van het roken, maar beperkter (zie tabel 7.15).

7. De woonomstandigheden

De onmiddellijke omgeving is voor jonge kinderen zeer belangrijk. Meer dan voor de volwassenen speelt hun dagelijkse leven zich af in de woning en in de onmiddellijke omgeving van de woning. Kinderen hebben behoefte aan een schone, veilige plek waar ze kunnen opgroeien.

Jonge kinderen wonen meestal in een eengezinswoning

Het type woning kan worden beschouwd als een van de indicatoren voor het wooncomfort en geeft een indicatie van de ruimte waarin kinderen opgroeien. Jonge kinderen wonen in hoofdzaak in een eengezinswoning (89,8%) (zie tabel 7.16).

Ruim driekwart van de kinderen onder de 12 jaar beschikt over een eigen slaapkamer. Bijna 65% beschikt over een speelruimte binnenshuis en bij 94% is aan de woongelegenheid een tuin of een

Type woning

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Eengezinswoning - vrijstaand huis	40,2	38,5	47,0	43,2
Eengezinswoning - halfvrijstaand huis of woning in de rij	44,2	51,5	45,5	46,6
Appartement of studio in gebouw met minder dan 10 woonplaatsen	12,8	8,5	5,1	7,9
Appartement of studio in gebouw met 10 of meer woonplaatsen	2,8	1,5	1,8	2,0
Andere	0,0	0,0	0,6	0,3
Totaal	100,0 (N=308)	100,0 (N=251)	100,0 (N=566)	100,0 (N=1125)

7.16 Kinderen onder de 12 jaar: type woning waarin kinderen leven - Vlaams Gewest - 2006 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2006

Ruimte voor kinderen?

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Slaapkamer voor elk kind	76,7	72,5	76,8	75,7 (N=2418)
Speelruimte voor kinderen binnenshuis	56,6	67,5	65,4	64,0 (N=2415)
Tuin of binnenplaats	91,4	94,9	94,7	94,0 (N=2417)

7.17 Kinderen onder de 12 jaar: percentage dat woont in een woongelegenheid met een slaapkamer voor elk kind, met een speelruimte binnenshuis en met een tuin of binnenplaats - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Gebreken aan de woning				
Te donker	7,1	6,0	7,8	7,2
Lekkend dak; vochtige muren of vloer, rottend raamwerk of rottend houtwerk	18,9	14,7	13,1	14,9
Gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm lopend water)	1,3	0,0	0,1	0,4
Te weinig ruimte (minder dan 1 kamer per persoon)	9,9	13,8	13,5	12,6
<i>Percentage met een of meer gebreken aan de woning</i>	<i>32,2</i> <i>(N=308)</i>	<i>29,5</i> <i>(N=251)</i>	<i>29,4</i> <i>(N=566)</i>	<i>30,1</i> <i>(N=1125)</i>
Gebreken in de woonomgeving				
Lawaai van de burens of van de straat	24,8	21,8	18,6	20,9
Vervuiling of andere hinder veroorzaakt door verkeer of industrie	11,1	8,0	13,0	11,3
Vandalisme of criminaliteit in de buurt	10,8	11,8	16,2	13,8
Afgelegen en niet goed bereikbaar met openbaar vervoer	13,5	15,1	11,6	12,9
Een weinig nette buurt	6,1	8,3	5,1	6,1
<i>Percentage met een of meer gebreken in de woonomgeving</i>	<i>44,3</i> <i>(N=308)</i>	<i>44,5</i> <i>(N=251)</i>	<i>43,3</i> <i>(N=566)</i>	<i>43,8</i> <i>(N=1125)</i>

7.18 Kinderen onder de 12 jaar: gebreken aan de woning en in de woonomgeving (percentage) - 2006
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2006

binnenplaats verbonden (zie tabel 7.17).

30,1% van de jonge kinderen woont in een te donkere woning, een woning met vochtigheidsproblemen, een woning zonder basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning of warm lopend water) of een woning met een tekort aan ruimte

(minder dan 1 kamer per persoon). Vochtigheidsproblemen en te weinig ruimte komen het vaakst voor (zie tabel 7.18).

Bijna 44% van de kinderen woont in een omgeving met een of meer gebreken. Het gaat om lawaai van de burens of de straat,

om vervuiling of andere hinder veroorzaakt door werken of industrie, om vandalisme of criminaliteit, om een afgelegen en niet goed met het openbaar vervoer bereikbare buurt en om een weinig nette buurt. Lawaai van de burens of de straat scoort het negatiefst (zie tabel 7.18).

8. Verhuis

Verhuizen behoort tot de belevenissen van heel wat jonge kinderen

In tabel 7.19 bekijken we hoeveel kinderen er in de loop van een jaar verhuizen.

In de loop van 2006 (geen recentere cijfers beschikbaar) veranderde 10,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar van verblijfplaats. In ongeveer de helft van de gevallen betrof het een verandering van verblijfplaats in dezelfde gemeente. Tegenover 2005 werd er iets meer verhuisd.

Verandering verblijfplaats in een jaar

	2005		2006		Totaal
	Kinderen onder de 12 jaar	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Verandering verblijfplaats in de gemeente	5,3	6,6	6,5	4,3	5,3
Verandering van gemeente in het arrondissement	2,3	3,0	2,9	1,9	2,4
Verandering van arrondissement in het Vlaamse Gewest	1,6	2,2	2,0	1,4	1,7
Verandering verblijfplaats naar ander gewest	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3
Externe migratie of onbekend	0,5	0,5	0,7	0,5	0,6
Totaal verandering verblijfplaats	10,1	12,8	12,5	8,3	10,3
Geen verandering verblijfplaats	89,9	93,8	87,5	91,7	89,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

7.19 Kinderen onder de 12 jaar: verandering van verblijfplaats in de loop van een jaar, naar soort migratie (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

9.1. Borstvoeding

Vlaanderen is zeker geen koploper op het vlak van borstvoeding. Het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt, ligt merkbaar tot zeer veel lager dan in Zweden en Denemarken en in de mediterrane landen. Ook op 3 maanden scoort Vlaanderen laag (zie tabel 7.20).

	bij de geboorte	op 3 maanden	op 4 tot 6 maanden
Vlaams Gewest	65,0⁽¹⁾ (2008)	34,7⁽¹⁾ (2008)	NB
België	NB	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	86 (2003)	NB	NB
Frankrijk	50 (2003)	NB	NB
Luxemburg	88 (2003)	NB	54 (2003)
Nederland	75 (2006-08)	51,9 (2006-08)	32,0 ⁽²⁾ (2006-08)
<i>Noordse landen</i>			
Finland	NB	76 (2005)	NB
Denemarken	98 (2003)	NB	NB
Zweden	97 (2003)	85,7 (2006)	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	NB	NB	NB
Italië	85 (2003)	59,2 (2005)	19 (2003)
Portugal	93 (2003)	NB	NB
Spanje	91 (2003)	65,5 (2001)	NB
Oostenrijk	NB	72 (2006)	NB
Verenigd Koninkrijk	69 (2003)	NB	14 (2003)
Ierland	31-54 (2003)	NB	NB

7.20 Percentage kinderen dat borstvoeding krijgt bij de geboorte, op 3 maanden en op 4-6 maanden

Bronnen: Kind en Gezin - Ikaros

La Leche League International (website) (gegevens bij de geboorte; 2003)

European health for all database, WHO Europe (gegevens op 3 maanden)

Centraal Bureau voor de Statistiek, Nederland (website)

(1) Uitsluitend borstvoeding

(2) Op 6 maanden

NB: niet beschikbaar

9.2. Vaccinatiegraad

De vaccinatiegraad voor *polio* en *DTP* is in de meeste EU-15-landen goed en het Vlaamse Gewest staat aan de top. In Denemarken, Griekenland en Oostenrijk ligt het percentage zowel voor polio 3 als voor DTP 3 onder de 90%. Ook het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken scoren vrij laag. Voor *hepatitis B* is de situatie minder goed en in verschillende landen is Hep B 3 zelfs niet opgenomen in het vaccinatieschema of beperkt tot risicogroepen (de noordse landen, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Ierland). Ook de vaccinatiegraad voor *mazelen* en *Hib* ligt in heel wat landen nog lager dan de door de WHO vooropgestelde vaccinatiegraad van 90%. Ook voor deze vaccinaties behoort het Vlaamse Gewest tot de landen met de hoogste vaccinatiegraad (zie tabel 7.21).

Vaccinatiegraad ⁽¹⁾

	DTP3	Polio3	Mazelen	HepB3	Hib3
Vlaams Gewest*	98,3	98,5	96,6	98,0	98,1
België	99	99	92	94	98
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	97	97	94	87	94
Frankrijk	98	98	87	29	87
Luxemburg	99	99	96	87	99
Nederland	96	96	96	NS/R	96
<i>Noordse landen</i>					
Finland	99	97	98	NS/R	97
Denemarken	75	75	89	NS	75
Zweden	99	99	96	4 (NS/R)	99
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	88	87	88	88	88
Italië	96	96	87	96	95
Portugal	97	96	95	97	97
Spanje	96	97	97	96	96
Oostenrijk	85	85	79	85	85
Verenigd Koninkrijk	92	92	86	NS/R	92
Ierland	92	92	87	NS/R	92

7.21 Percentage kinderen dat een DTP 3-, een polio 3-, een mazelenvaccin, een Hep B 3- of een Hib3-vaccin heeft gekregen - 2007

Bronnen: Hoppenbrouwers K., Van Damme P., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2008, februari 2009
Unicef, The State of the World's Children, 2009

* 2008

NS: niet in schema

NS/R: niet in schema, alleen risicogroepen

9.3. Mondhygiëne van jonge kinderen

Voor cijfers uit de andere EU-landen baseren we ons op de *National Institute for DentoCraniofacial Research* (NIDCR) van het *National Institute of Health* (NIH) van de USA (zie punt 5).

In tabel 7.22 worden de resultaten aangaande de mondhygiëne voorgesteld voor Vlaanderen en voor de EU-15-landen die deelnamen aan de studie. De kinderen uit Vlaanderen scoren zeer slecht wat betreft de gerapporteerde poetsfrequentie.

9.4. Problemen op het vlak van huisvesting

Uit de Europese Panelstudie Huishoudens voor 2001 zijn gegevens bekend over de huisvestingsproblemen in gezinnen met kinderen. De problemen die aan bod komen zijn: gebrek aan ruimte; geluidsoverlast van burens of de straat; onvoldoende licht; geen aangepaste verwarmingsmogelijkheden; vochtigheid of lekkend dak; pollutie door verkeer of industrie; vandalisme of criminaliteit. In tabel 7.23 geven we het percentage gezinnen dat melding maakt van drie of meer problemen, naar gezinstype. Eenoudergezinnen met kinderen ten laste maken relatief meer melding van

problemen op het vlak van huisvesting dan tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen ten laste. In de meeste EU-15-landen ligt het percentage iets hoger in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen dan in tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen.

Bij de tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen neemt België een middenpositie in. Oostenrijk, Ierland en Frankrijk scoren beter; de mediterrane landen scoren merkbaar slechter. Bij de eenoudergezinnen hoort België tot de best scorende landen: het percentage dat melding maakt van drie of meer problemen behoort samen met Frankrijk tot de laagste percentages.

7

Mondhygiëne

	Tweemaal poetsen per dag	Start poetsen voor 2de verjaardag	Hulp bij het poetsen	Zoete dranken 's nachts
Vlaanderen (Leuven)	32	65	74	19
Duitsland	66	94	80	21
Denemarken	81	96	97	12
Italië	43	63	79	17
Schotland	85	99	84	20
Wales	83	94	79	26
Noord-Ierland	77	90	69	15
Ierland	52	76	74	22

7.22 Mondgezondheidsgerelateerd gedrag van 3- tot 5-jarigen in enkele EU-15-landen - 2004 (percentage)

Bron: Pine CM et al., *International comparisons of health inequalities in childhood dental caries. Community Dental Health* 2004, 21 (Supplement): 121-130

	Eenoudergezinnen	Tweeoudergezinnen		
		met 1 kind	met 2 kinderen	met 3 of meer kinderen
België	16,9	11,5	14,7	11,7
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	NB	NB	NB	NB
Frankrijk	14,3	9,0	11,0	15,8
Luxemburg	NB	NB	NB	NB
Nederland	24,3	11,5	7,6	8,1
<i>Noordse landen</i>				
Finland	26,8	14,3	10,0*	13,0*
Denemarken	26,2	13,6	13,4	11,1
Zweden	NB	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	39,1	19,6	23,0	22,8
Italië	33,4	22,6	24,2	30,0
Portugal	43,1	16,9	18,9	31,5
Spanje	22,5	16,2	16,0	18,0
Oostenrijk	14,5	6,4	7,4	9,3
Verenigd Koninkrijk	NB	NB	NB	NB
Ierland	42,0*	9,7*	7,7*	NB
EU-15	20,0	12,1	12,8	15,9

7.23 Percentage een- en tweeoudergezinnen met drie of meer huisvestingsproblemen in de EU-15-landen - 2001

Bron: Eurostat (website)

* Onbetrouwbaar

NB: niet beschikbaar

